

วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1
มกราคม - มิถุนายน 2561
No.2 Vol.1
January - June 2018
ISSN : 2539-7222

The journal of Law, Public administration and Social science : School of Law, Chiang Rai Rajabhat University.

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
80 ถ.พหลโยธิน ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
โทรศัพท์ 053-776-137 ,
095-413-1108 โทรสาร 053-776-137 ต่อ 18
เว็บไซต์: <http://law.crru.ac.th>
Facebook: นิติศาสตร์ มจรช.

สำนักวิชานิติศาสตร์ School of Law,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Chiang Rai Rajabhat University.
The journal of Law, The journal of Law,
Public administration and Social science Public administration and Social science

**วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์**

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม มิถุนายน 2561

*The Journal of Law, Public administration
and Social science.*

No. 2 Volume 1 January - June 2018

สำนักวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานและทฤษฎะทางวิชาการสาขา
นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้แก่บุคคลทั่วไป
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทัศนะและแนวคิดด้าน
นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
3. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการเสนอผลงาน บทความ ข้อคิดเห็น
เกี่ยวกับงานวิจัย

เจ้าของ

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

จังหวัดเชียงราย 57100

โทรศัพท์ : 053-776137

โทรสาร : 053-776137 ต่อ 18

Homepage : <http://law.cru.in.th>

ISSN : 2539-7222

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สว่าง กันศรีเวียง

รองบรรณาธิการ

อาจารย์วรัณัฐ บุญเจริญ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลพระนคร

รองศาสตราจารย์ดิเรก ควรสมาคม มหาวิทยาลัยพายัพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มุลรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทักษ์ ศศิสุวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อาจารย์สุรพี โปธิสาราช มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อาจารย์สุรชัย อุพารวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อาจารย์เพชรวรรณ จำตุ้ม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

อาจารย์ยั้งศักดิ์ เพชรนิล มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

คุณเกรียงไกร เจียมบุญศรี บริษัท อีเอส แคนเนล จำกัด

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์สมชาย ปรีชาศิลป์กุล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ดิเรก ควรสมาคม มหาวิทยาลัยพายัพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สว่าง กันศรีเวียง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มุตรรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทักษ์ ศศิสุวรรณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ฝ่ายจัดการและธุรการ

คุณอนงค์ โยชะโล คุณปฐมพงษ์ เมืองขาว
คุณสุวรรณี ไชยวุฒิ คุณวิภารัตน์ หวลคำ

กำหนดการเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารนิติ รัฐกิจและสังคมศาสตร์ฉบับนี้ นับเป็นปีที่สอง และเป็นฉบับแรก (มกราคม 2561 – มิถุนายน 2561) เป็นการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และบุคคลทั่วไป โดยเป็นสื่อส่งเสริมการสร้างความรู้และองค์ความรู้ในสาขาวิชานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ รวมจำนวน 5 เรื่อง

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารนิติ รัฐกิจและสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณ ทุกฝ่ายที่ได้สนับสนุนวารสารเพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ ไปสู่นักวิชาการและบุคคลทั่วไป ที่สนใจ ขอขอบคุณคณาจารย์และนักวิชาการที่ได้ส่งบทความจำนวนมาก ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ทุกท่านที่ตรวจสอบงานวิชาการ แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางกระบวนการจัดทำจึงไม่อาจจัดพิมพ์ได้ทั้งหมดในคราวเดียว และท้ายที่สุดกองบรรณาธิการใคร่ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจติดตามวารสารนิติ รัฐกิจและสังคมศาสตร์ ของสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

- 1 การยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด
สว่าง กันศรีเวียง
- 25 กระบวนการพิจารณาคดีของศาลปกครองไทย ศึกษา
กรณีวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา
ทศพร มุรธาพันธ์
- 59 ถอดบทเรียนพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า
พ.ศ. 2542
สุรพี โพธิสาราช
- 91 วิพากษ์แนวความคิดปรัชญาเต๋า กับการใช้กฎหมาย
อย่างสันติวิธี
พิทักษ์ ศศิสุวรรณ
- 114 ความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษาจากการเรียนการ
สอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
วรรณัฐ บุญเจริญ
- 154 รูปแบบการตีพิมพ์วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์

การยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด

The promotion of Wianpapao district court
into provincial court.

สว่าง กันศรีเวียง¹

80 หมู่ 9 สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านคู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

อีเมลติดต่อ : songs_k@hotmail.com

Sawang Kansriwiang²

80 moo. 9 School of Law, Chiang Rai Rajabhat University
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100

E-mail : niticrru@gmail.com

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² Assistant Professor, Lecturer

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรมในประเทศไทยและศาลแขวงเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกรยกฐานะศาลแขวงคูสิต ศาลแขวงดลิ่งชัน ศาลแขวงปทุมวันขึ้นเป็นศาลจังหวัด เพื่อศึกษารูปแบบศาลที่เหมาะสมและทันสมัย เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด เพื่อจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบศาลจังหวัดเวียงป่าเป้า โดยใช้วิธีการวิจัยแบบเอกสารและแบบเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่ามีความเป็นไปได้ในการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด เพื่อให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลจังหวัดเวียงป่าเป้าในจังหวัดเชียงรายหนึ่งศาล มีเขตอำนาจในเขตอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้า

คำสำคัญ: การยกฐานะ , ศาลแขวง , ศาลจังหวัด

Abstract

The research on the promotion of Wianpapao district court into provincial court aims to study concepts, theories and history related to Thai courts and Wiangpapao district court. The study was done to compare Dusit, Talingchun and Pathumwan district court promotion into provincial court with the case of Wiangpapao district court in Chiang Rai. Also, this research objectives including the study of modern form of judicial court and the possibility of promoting Wiangpapao district court to provincial court, The necessity of drafting the provisional law for Wiangpapao provincial court promotion. This research was done using documentary and quantitative research. The research found the promotion of the court to be possible in order to give concerns citizen access to judicial process faster and more convenience. The Chiang Rai provincial court jurisdiction should cover Mae-souy and Wiangpapao district.

Keywords: Promotion into higher court hierarchy, District court, Provincial court

1. ความสำคัญของปัญหา

ในแต่ละจังหวัดจึงมีการจัดตั้งศาลจังหวัดขึ้นอย่างน้อย 1 ศาล และในบางจังหวัดก็มีศาลจังหวัดตั้งอยู่เกิน 1 ศาล โดยมีศาลจังหวัดส่วนหนึ่งไปตั้งอยู่ที่อำเภออื่นนอกอำเภอเมืองของจังหวัดนั้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่อยู่ในอำเภอที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมาก เช่น จังหวัดเชียงรายมีศาลจังหวัด คือศาลจังหวัดเชียงราย ศาลจังหวัดเทิง เป็นต้น นอกจากศาลจังหวัดที่ไม่ได้อยู่ในอำเภอเมืองแล้วยังมีบางศาลที่ได้เปิดศาลสาขาขึ้นในเขตอำนาจของศาลนั้นๆด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสำหรับบางพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจศาลและอยู่ในอำเภอที่ห่างไกลจากศาลจังหวัดให้ไม่ต้องเดินทางไกลและสามารถยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอตลอดจนดำเนินกระบวนการพิจารณาและชี้ขาดคดีที่ศาลสาขาได้จนเสร็จคดี ดังนั้นการเปิดทำการของศาลแขวงเวียงป่าเป้าเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558³ ที่ผ่านมาจึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกของประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้าและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย⁴ เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

³ พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2558 มาตรา 4

⁴ พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2558 มาตรา 4

ปริมาณคดี และระยะทางและความสะดวกทางการเดินทางมาศาลของประชาชน ให้สมคังนโยบายของศาลยุติธรรมในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคมด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง แต่คดีความที่รับพิจารณาในศาลแขวงเวียงป่าเป้านั้นเป็นคดีทั้งคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาทและคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กำหนดแล้วไม่ได้ คดีที่นอกเหนือข้างต้นต้องเดินทางมาฟ้องที่ศาลจังหวัดเชียงรายซึ่งการเดินทางมายังศาลจังหวัดเชียงรายประชาชนในอำเภอเวียงป่าเป่าและแม่สรวยไม่ได้รับความสะดวกซึ่งมีระยะทางห่างไกลและเกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทั้งศาลแขวงเวียงป่าเป่ามีอำนาจจำกัดเพราะเป็นเพียงศาลแขวง เมื่อได้รับการยกฐานะเป็นศาลจังหวัดก็ทำให้สามารถพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวงได้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความเป็นไปได้ของการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป่าเป็นศาลจังหวัดและจัดทำร่างกฎหมายศาลจังหวัดเวียงป่าเป่า เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพใน

⁵ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ม.25 (4)

การอำนวยความสะดวกธรรมชาติให้แก่ประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้าและ
อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับ
ศาลยุติธรรมในประเทศไทยและศาลแขวงเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกรยกฐานะศาลแขวงดุสิต ศาลแขวง
ดลิ่งชัน ศาลแขวงปทุมวันขึ้นเป็นศาลจังหวัด
3. เพื่อศึกษารูปแบบศาลที่เหมาะสมและทันสมัย
4. เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่า
เป้าเป็นศาลจังหวัด
5. เพื่อจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบศาลจังหวัดเวียงป่าเป้า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการวิจัย
ข้อมูลเอกสารคือ

1).กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่า
เป้าเป็นศาลจังหวัด

1. พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงแม่สะเรียง ศาล
แขวงแม่สอด ศาลแขวงตะกั่วป่า และศาลแขวงหลังสวน เป็นศาลจังหวัด
พุทธศักราช 2479

2. พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงคูคต ศาลแขวงคลัง
ชัน ศาลแขวงปทุมวัน และศาลแขวงพระโขนง เป็นศาลจังหวัด พ.ศ.
2549

3. พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงเบตงเป็นศาล
จังหวัด พุทธศักราช 2483

4. พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงกบินทร์บุรีเป็นศาล
จังหวัด พุทธศักราช 2481

5. พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงมีนบุรี เป็นศาล
จังหวัด พุทธศักราช 2480

6. พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงแม่สะเรียง ศาลแขวงแม่สอด ศาลแขวงตะกั่วป่า และศาลแขวงหลังสวน เป็นศาลจังหวัด พุทธศักราช 2479

7. ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 51

2). ข้อมูลที่เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวกับประวัติ แนวคิดและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด (ดัง รายละเอียดปรากฏในบทที่ 2) ศึกษาข้อมูลจากตำราเกี่ยวกับเขตอำนาจ ศาล แนวคิดทฤษฎี ศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเขตอำนาจ ศาล นอกจากนี้ ศึกษาข้อมูลจากรายงานวิจัย บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา คำวินิจฉัยศาลปกครอง คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาลดังกล่าว

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการที่ Carolyn Boyce⁶ (2006 p.2-12) และ มานพ คณะโต(2550) กล่าวว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่ตามแบบพิธี

⁶ (2006 p.2-12) และ มานพ คณะโต(2550)

การสัมภาษณ์เชิงลึกในแบบไม่ตามแบบพิธีเป็นวิธีที่ผู้วิจัยต้องเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าและผู้วิจัยนำประเด็นดังกล่าวไปสัมภาษณ์โดยตรงกับประชากรสัมภาษณ์

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group)

การสนทนากลุ่ม (Focus group) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 6-12 คน ซึ่งกลุ่มที่จะมีลักษณะโต้ตอบโต้แย้งกันดีที่สุดคือ 7-8 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งที่⁷

4. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

การวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษา⁸ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ (Questionnaire) โดยมีรายละเอียดดังนี้

⁷ <https://www.gotoknow.org/posts/276715>

⁸ Quantitative research form Wikipedia, the free encyclopedia. P1 และ มนัส สุวรรณ, 2554

1. ประชากรตัวอย่าง

2. แบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มนี้ ประกอบด้วย คำถามที่เป็นข้อมูลทั่วไป และคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดผสมกันซึ่งเป็นคำถามที่ผู้วิจัยจะกำหนดทิศทางของคำตอบไว้ล่วงหน้า ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชาชนดังกล่าวมีอิสระที่จะตอบความนึกเห็นของตนโดยใช้ประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตนในเรื่องสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลและคำถามปลายเปิดอย่างเดียวโดยแบบสอบถามแยกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวประกอบด้วยเพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดผสมกัน

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดที่เป็นข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นอื่นๆ เพื่อการยกทรงปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนไม่มาก และคำตอบที่ได้ซึ่งมาจากคำถาม ปลายปิดมีลักษณะไม่ซับซ้อน มีความเหมาะสมที่จะใช้สถิติร้อยละเข้ามาช่วยในการคำนวณคำตอบเพื่อแสดงว่าประชากรส่วนใหญ่มีความคิดไปในแนวทางใด ใช้การประมวลข้อมูลโดยใช้ตารางชั้นเดียว (One – dimension table) เป็นตารางที่แสดงข้อมูล

ด้านเดียวและตารางสองชั้น (Two – dimension table) เป็นตารางแสดงข้อมูลสองด้าน การอธิบายตารางจะเป็นลักษณะแสดงตารางแล้วอธิบายผลโดยใช้ทฤษฎีแนวคิดและกฎหมายประกอบไปพร้อมกัน

6. การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ตารางชั้นเดียวและตารางสองชั้น พร้อมใช้สถิติร้อยละ ในการคำนวณคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ – ร่วมออกแบบ ใช้วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนี้ได้นำไปสู่การวิเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์กฎหมายซึ่งประเด็นในการดำเนินการยกร่าง ปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติ

7. วิธีการจัดทำร่างกฎหมาย (Model law)

จากสาระสำคัญของโครงสร้างร่างบทบัญญัติเพื่อเป็นต้นแบบของพัฒนาพระราชบัญญัตินี้ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลจากเอกสารที่ทบทวนและวิเคราะห์ รวมทั้งเปรียบเทียบกับกฎหมายทำให้สามารถจัดทำเป็นร่างบทบัญญัติของกฎหมาย

4. ผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรมในประเทศไทยและศาลแขวงเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงรายพบว่า ระบบศาลของไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดีให้แก่ประชาชน และมีวิวัฒนาการโดยได้รับอิทธิพลแนวความคิดจาก “พระธรรมศาสตร์” เรื่อยมา จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการตั้งศาลขึ้นประจำหน่วยงานต่างๆ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีต่างพระเนตรพระกรรณและนำเอากฎหมายของกรุงศรีอยุธยา มาปรับปรุงและบัญญัติขึ้นใหม่ เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง”

ศาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีอยู่มากมายหลายศาล กระจายกันอยู่ตามกระทรวงกรมต่าง ๆ และมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีต่างพระเนตรพระกรรณแทนพระมหากษัตริย์ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น มีการติดต่อกับชาวต่างชาติลัทธิชาวตะวันตกได้แผ่ขยายเข้ามาทำให้ระบบการศาลไทยมีการเปลี่ยนแปลง มิฉะนั้นอาจเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชาติตะวันตกได้ จึงมีการปฏิรูประบบการศาลไทยขึ้นใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีบทบาทในการวางรากฐานระบบการศาลยุติธรรมโดยได้รวมศาลที่กระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงกรมต่างๆ ให้มารวมไว้ในที่

แห่งเดียวกัน เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องเหมาะสมไม่ทำให้ราษฎรเดือดร้อนและในโอกาสที่ กรุงเทพมหานครมีอายุครบ 100 ปี ซึ่งตรงกับวันที่ 21 เมษายน 2425 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทาง ขบวนพยุหยาตราทางชลมารคเพื่อทอดพระเนตรและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกพระราชปรารภในการจัดตั้งศาลยุติธรรมไว้ในแผ่น เงิน ซึ่งเรียกว่า "เหรียญบัตร์" มีความกว้าง 9.5 ซม. ยาว 37.2 ซม. จำนวน 4 แผ่น ฝังอยู่ที่อาคารศาลสถิตย์ยุติธรรมบนแผ่นเงินจารึกด้วยอักษรไทยที่ สวยงาม และทรงคุณค่ามาก แสดงให้เห็นถึงพระบรมราโชบายในการ ปกครองแผ่นดินว่ามีพระราชประสงค์ให้ตั้งศาลขึ้นเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ ขาดอรรถคดี

ทรงเล็งเห็นว่าบ้านเมืองจะอยู่ด้วยความสงบสุขร่มเย็นต้องอาศัย การศาลเป็นสำคัญ จึงทรงจัดระบบกฎหมายและระเบียบทางการศาลขึ้น ใหม่ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของชาติตะวันตก โดยมีกรมหลวงพิชิตปรีชากร และพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เป็นกำลังสำคัญใน การแก้ไขกฎหมายและปฏิรูประบบการศาลยุติธรรมให้เจริญรุ่งเรืองเป็น ที่ยอมรับของนานาอารยประเทศ ศาลจึงเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาท ความยุติธรรมให้แก่ประชาชนสืบมาตราบเท่าทุกวันนี้ และในโอกาสที่ กรุงเทพมหานครครบรอบ 220 ปี ซึ่งตรงกับศาลยุติธรรมครบรอบ 120 ปี ในปี พ.ศ. 2545 สำนักงานศาลยุติธรรมจึงร่วมกันจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศาล

ไทยและหอจดหมายเหตุขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ที่มีต่อศาลยุติธรรม จึงถือเอา วันที่ 21 เมษายนของทุกปีเป็น "วันศาลยุติธรรม"

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2478 ได้มีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมแบ่งแยกงานศาลยุติธรรมออกจากกันเป็นสองฝ่ายคืองานธุรการและงานตุลาการ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบงานธุรการ ส่วนงานตุลาการ คือการพิจารณาพิพากษาเป็นอำนาจของตุลาการ โดยเฉพาะนับแต่ตั้งกระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานธุรการของศาลยุติธรรมมาได้ 100 ปีเศษ จึงได้เกิดแนวความคิดที่จะแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้พ้นจากข้อระแวงสงสัยว่าศาลยุติธรรมอาจถูกแทรกแซงจากฝ่ายบริหารและไม่มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี

จนกระทั่งได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543 มาตรา 5 บัญญัติให้มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อกฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่

20 สิงหาคม 2543 จึงถือว่าศาลยุติธรรมแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม นับแต่นั้นเป็นต้นมา

ส่วนศาลแขวงเวียงป่าเป้านั้นตามพระราชกฤษฎีกา กำหนด จำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวงในจังหวัดเชียงราย พ.ศ.2558 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 22 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และมาตรา 3 วรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ปรากฏในมาตรา 3 ว่าในจังหวัดเชียงรายให้มีศาลแขวงหนึ่งศาล คือ ศาลแขวงเวียงป่าเป้ามีเขตอำนาจในอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้าและในมาตรา 4 ให้เปิดทำการศาลแขวงเวียงป่าเป้าตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2558 เป็นต้นไป

2. เปรียบเทียบกับการยกฐานะศาลแขวงคูสิต ศาลแขวงตลิ่งชัน ศาลแขวงปทุมวันขึ้นเป็นศาลจังหวัดพบว่าเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสำหรับบางพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจศาลและอยู่ในอำเภอที่ห่างไกลจากศาลจังหวัดให้ไม่ต้องเดินทางไกลและสามารถยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอตลอดจนดำเนินกระบวนการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีที่ศาลสาขาได้จนเสร็จคดี ดังนั้นการเปิดทำการของศาลแขวงเวียงป่าเป้า

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558⁹ ที่ผ่านมาจึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกของประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้าและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย¹⁰ เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ปริมาณคดี และระยะทางและความสะดวกทางการเดินทางมาศาลของประชาชน ให้สมดังนโยบายของศาลยุติธรรมในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนและสังคมด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึงซึ่งมีเหตุและผลเหมือนกับการยกฐานะศาลแขวงคูคต ศาลแขวงดงขี้เหล็ก ศาลแขวงปทุมวันขึ้นเป็นศาลจังหวัด

3. รูปแบบศาลที่เหมาะสมและทันสมัยพบว่าควรอยู่ในรูปแบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ e-Court แม้ว่าผู้คนจะรู้สึกว่าการนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมีความยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายมาก จึงหลีกเลี่ยงที่จะไม่เป็นคดีความ และหากกรณีใดที่พูดคุยกันได้ก็จะทำการประนีประนอมกันไป แต่ในป็นี่ๆ ก็ยังมีเรื่องราวข้อพิพาทหรือคดีความฟ้องร้องขึ้นสู่ศาลยุติธรรมอีกนับล้านคดี ซึ่งแต่ละคดีก็จำเป็นต้องมีการบันทึกเรื่องราวและพยานหลักฐานต่างๆ ผ่านเอกสารทั้งจากผู้ฟ้องร้องและผู้ถูกฟ้องร้อง

⁹ พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2558 มาตรา 4

¹⁰ พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2558 มาตรา 3

เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น สภาพการทำงานของศาล
ทั่วไปหรือที่เห็นในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนี้ จึงเต็มไปด้วยเอกสาร
จำนวนมาก ทั้งที่กองอยู่บนโต๊ะทำงาน อยู่ในตู้เก็บเอกสาร หรืออยู่ใน
กล่องเก็บเอกสารที่เก็บไว้ในคลังเอกสารส่วนกลางรูปแบบระบบ e-Court
ในอนาคตของศาลแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา

ดังนั้นการแก้ปัญหานี้ สามารถทำได้โดยการนำเทคโนโลยี
สารสนเทศมาประยุกต์ใช้ ที่เรียกว่า **Electronic Court** หรือ **e-
Court** หรือในบางประเทศก็เรียกว่า High-Tech Court หรือ Technology
Court ซึ่งก็คือระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์

4. ความเป็นไปได้ของการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาล
จังหวัดพบว่าประชาชนในจังหวัดเชียงรายมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
ประกอบกับการคมนาคมระหว่างอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้ามา
ศาลจังหวัดเชียงรายมีระยะทางห่างไกล ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนผู้มี
อรรถคดีสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว
ยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลจังหวัดเวียงป่าเป้าในจังหวัดเชียงรายหนึ่งศาล มี
เขตอำนาจในเขตอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้า

5. ร่างกฎหมายต้นแบบศาลจังหวัดเวียงป่าเป้าพบว่าร่าง
พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด พุทธศักราช
2560 ประกอบด้วย

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด พุทธศักราช 2560”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าขึ้นเป็นศาลจังหวัด

มาตรา 4 ให้ศาลจังหวัดเวียงป่าเป้ามิเขตอำนาจในอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้า

มาตรา 5 บรรดาคดีเกินอำนาจศาลแขวงเวียงป่าเป้าซึ่งค้างพิจารณาในศาลจังหวัดเชียงรายในวันที่เปิดทำการเป็นศาลจังหวัดตั้งระบุไว้ในมาตรา 3 นั้น ให้คงพิจารณาพิพากษาต่อไปในศาลจังหวัดเชียงราย

มาตรา 6 ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

5. สรุป

ระบบศาลของไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดีให้แก่ประชาชน และมีวิวัฒนาการโดยได้รับอิทธิพลแนวความคิดจาก “พระธรรมศาสตร์” เรื่อยมา จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการตั้งศาลขึ้นประจำหน่วยงานต่างๆ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีต่างพระเนตรพระกรรณและนำเอากฎหมายของกรุงศรีอยุธยามาปรับปรุงและบัญญัติขึ้นใหม่ เรียกว่า "กฎหมายตราสามดวง" ส่วนศาลแขวงเวียงป่าเป้านั้นตามพระราชกฤษฎีกา กำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวงในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2558 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 22 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และมาตรา 3 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ปรากฏในมาตรา 3 ว่าในจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศาลแขวงหนึ่งศาล คือ ศาลแขวงเวียงป่าเป้ามีเขตอำนาจในอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้าและ ในมาตรา 4 ให้เปิดทำการศาลแขวงเวียงป่าเป้าตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2558 เป็นต้นไป

เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสำหรับบางพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจศาลและอยู่ในอำเภอที่ห่างไกลจากศาลจังหวัดให้ไม่ต้องเดินทางไกลและสามารถยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอตลอดจนดำเนินกระบวนการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีที่ศาลสาขาได้จนเสร็จคดี ดังนั้นการเปิดทำการของศาลแขวงเวียงป่าเป้าเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2558¹¹ ที่ผ่านมามีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกของประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้าและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย¹² เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็เหตุผลจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ปริมาณคดี และระยะทางและความสะดวกทางการเดินทางมาศาลของประชาชน ให้สมดังนโยบายของศาลยุติธรรมในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคมด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึงซึ่งมีเหตุและผลเหมือนกับการยกฐานะศาลแขวงคูคต ศาลแขวงดงช้าง ศาลแขวงปทุมวันขึ้นเป็นศาลจังหวัด

รูปแบบศาลที่เหมาะสมและทันสมัยพบว่าควรอยู่ในรูปแบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ e-Court แม้ว่าผู้คนจะรู้สึกว่าการนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมีความยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายมาก จึงหลีกเลี่ยงที่จะไม่เป็นคดีความ และ

¹¹ พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2558 มาตรา 4

¹² พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2558 มาตรา 3

หากกรณีใดที่พุดคุยกันได้ก็จะทำการประนีประนอมกันไป แต่ในปี
หนึ่งๆ ก็ยังมีเรื่องราวข้อพิพาทหรือคดีความฟ้องร้องขึ้นสู่ศาลยุติธรรมอีก
นับล้านคดี ซึ่งแต่ละคดีก็จำเป็นต้องมีการบันทึกเรื่องราวและ
พยานหลักฐานต่างๆ ผ่านเอกสารทั้งจากผู้ฟ้องร้องและผู้ถูกฟ้องร้อง
เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น สภาพการทำงานของศาล
ทั่วไปหรือที่เห็นในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนี้ จึงเต็มไปด้วยเอกสาร
จำนวนมาก ทั้งที่กองอยู่บนโต๊ะทำงาน อยู่ในตู้เก็บเอกสาร หรืออยู่ใน
กล่องเก็บเอกสารที่เก็บไว้ในคลังเอกสารส่วนกลาง

ประชาชนในจังหวัดเชียงรายมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับ
การคมนาคมระหว่างอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้าเข้ามาศาลจังหวัด
เชียงรายมีระยะทางห่างไกล ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนผู้มีอรรถคดี
สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น
สมควรจัดตั้งศาลจังหวัดเวียงป่าเป้าในจังหวัดเชียงรายหนึ่งศาล มีเขต
อำนาจในเขตอำเภอแม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้า

ร่างพระราชบัญญัติยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด
พุทธศักราช 2560 ประกอบด้วย

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยกฐานะ
ศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด พุทธศักราช 2560”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจา
นุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าขึ้นเป็นศาลจังหวัด

มาตรา 4 ให้ศาลจังหวัดเวียงป่าเป้ามีเขตอำนาจในอำเภอ
แม่สรวยและอำเภอเวียงป่าเป้า

มาตรา 5 บรรดาคดีเกินอำนาจศาลแขวงเวียงป่าเป้าซึ่งค้าง
พิจารณาในศาลจังหวัดเชียงรายในวันที่เปิดทำการเป็นศาลจังหวัดตั้งระบุ
ไว้ในมาตรา 3 นั้น ให้คงพิจารณาพิพากษาต่อไปในศาลจังหวัดเชียงราย

มาตรา 6 ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

6. อภิปรายผล

เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงป่า
เป้าและอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงรายเป็นอำเภอที่ห่างไกลจากศาล
จังหวัดเชียงรายให้ไม่ต้องเดินทางไกลและสามารถยื่นคำฟ้องหรือคำร้อง
ขอตลอดจนดำเนินกระบวนการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีที่ศาลแขวงเวียง
ป่าเป้า เพื่ออำนวยความสะดวกของประชาชนในพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้า
และอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ปริมาณคดี และ
ระยะทางและความสะดวกในการเดินทางมาศาลของประชาชน เป็นการ
เพิ่มพูนประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนและ
สังคมด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึงซึ่งมีความเป็นไปได้
ของการยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด

7. ข้อเสนอแนะ

1. ให้ยกฐานะศาลแขวงเวียงป่าเป้าเป็นศาลจังหวัด
2. ให้ใช้รูปแบบศาลแบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ E-court
3. ให้นำร่างกฎหมายต้นแบบศาลจังหวัดเวียงป่าเป้าเสนอต่อ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน เขตอำนาจ และวันเปิดทำการของ
ศาลแขวง ในจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2559

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123/ตอนที่ 5 ก/หน้า 4/10 มกราคม 2559

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79/ตอนที่ 10/ฉบับพิเศษ หน้า 1/16
มกราคม 2502

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 57/-/หน้า 364/3 กันยายน 2483

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 55/-/หน้า 954/6 มีนาคม 2481

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 54/-/หน้า 1994/30 มีนาคม 2480

กระบวนการพิจารณาคดีของศาลปกครองไทย ศึกษากรณี
วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา¹³

**The judicial process of the Thai Administrative Court,
Study case temporary method before judgment.**

ทศพร มุรัตน์¹⁴

80 หมู่ 9 สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านคู อำเภอมือเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
อีเมลติดต่อ: Lawland2004@hotmail.com

Thotsaphorn Munrat¹⁵

80 moo. 9 School of Law, Chiang Rai Rajabhat University
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100
E-mail: Lawland2004@hotmail.com

¹³งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ปีงบประมาณ พ.ศ.2560

¹⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

¹⁵ Assistant Professor, Lecturer

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ทำการศึกษาถึงหลักเกณฑ์และขั้นตอนของวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง และหลักเกณฑ์ในการที่ศาลปกครองจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการคุ้มครองจากวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง เพื่อประโยชน์ในการหาแนวทางพัฒนาระบบวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครองเพื่อการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของกลุ่ม โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางด้านเอกสาร (Documentary Research) มีขอบเขตเนื้อหา คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของตุลาการศาลปกครองสูงสุด ตลอดจนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองที่เกี่ยวข้องกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของศาลปกครอง

จากการศึกษาพบว่าในการพิจารณาคดีปกครองคุ้มครองสามารถขอให้ศาลปกครองกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาได้ เพื่อให้ตุลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองของฝ่ายปกครอง และเพื่อการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดยให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาได้ แต่วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษายังมีข้อบกพร่องไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพจึง

จำเป็นต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543

คำสำคัญ : ศาลปกครอง, ตุลาการศาลปกครอง, คดีปกครอง, คู่กรณี

Abstract

The purpose of this research is to study the rules and procedures of the temporary procedures before judicial review in the Administrative Court. And the rule that the Administrative Court will order the protection of a temporary measure before the judgment in the Administrative Court. For the sake of finding a way to develop a transitory method before judging in the Administrative Court for the protection of the rights and interests of the parties. This research is documentary research. The scope of the content is the Act Establishing Administrative Courts and Judicial Procedures B.E. 2542. And the rules of the meeting of judges of the Supreme Administrative Court. As well as the judgment or order of the Administrative Court relating to the temporary injunction before the Administrative Court ruling.

The study found that in a trial, the parties could ask the court to determine a temporary measure before the trial. To remedy the enforcement of rules or administrative orders of the governing. For temporary relief, the court shall order the measures or means of protecting the interests of the applicant during the consideration or enforcement of the judgment. However, the temporary trial before the

judge still has defects, can not protect the rights and interests of the parties effectively, so it is necessary to amend the temporary method before the judgment. According to the Act on the Establishment of the Administrative Courts and the Administrative Court Procedure B.E. 2 5 4 2 And the Rules of the Judicial Council of the Supreme Administrative Court on Administrative Procedure B.E. 2543

Keyword : Administrative Court, Judge of the Administrative Court, Ruling, Parties.

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ศาลปกครองไทยได้แบ่งออกเป็นศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น โดยเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2544 ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้นได้เปิดทำการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีกระบวนการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ประกอบกับระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งมีการพิจารณาคดีโดยใช้ “ระบบไต่สวน” อันเป็นระบบวิธีพิจารณาที่ศาลจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่สำคัญในการควบคุมกำกับการดำเนินคดีเพื่อให้สามารถค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องครบถ้วน การพิจารณาคดีปกครองยึดถือหลักความเรียบง่าย สะดวกและประหยัด คู่กรณีอาจดำเนินการได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีทนายความ แบบของคำฟ้องก็ไม่ได้กำหนดไว้เคร่งครัดเพียงแต่มีข้อกำหนดที่สุภาพและมีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด หากผู้ฟ้องคดีทำคำฟ้องมาโดยมีรายการไม่ครบ หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ สำนักงานศาลปกครองมีหน้าที่ให้คำแนะนำเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องให้ถูกต้อง และผู้ฟ้องคดีสามารถยื่นฟ้อง ณ ที่ทำการศาลหรือยื่นคำฟ้องโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเสีย

ค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งนับเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงการอำนวยความสะดวกของศาล

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 66 ได้บัญญัติให้ศาลปกครองสามารถกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดี ไม่ว่าจะมีการร้องขอจากบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ให้ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวและออกคำสั่งไปยังหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแก่การบริหารงานของรัฐ ซึ่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 69 ถึงข้อ 77 ได้บัญญัติให้มีวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ (1) การทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง และ (2) การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ซึ่งแต่ละวิธีการมีหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาของศาลในการกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาที่แตกต่างกัน และการวิจัยเรื่องนี้ได้มุ่งประสงค์ที่ทำการศึกษาถึงหลักเกณฑ์และขั้นตอนของวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง และหลักเกณฑ์ในการที่ศาลปกครองจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการ

คุ้มครองจากวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง เพื่อประโยชน์ในการหาแนวทางพัฒนาระบบวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครองเพื่อการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคู่กรณี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาถึงหลักเกณฑ์การขอให้ศาลปกครองกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา
- 2) ศึกษาถึงขั้นตอนของวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง
- 3) ศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการที่ศาลปกครองจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการใช้วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง
- 4) ศึกษาแนวทางเพื่อปรับปรุงวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของศาลปกครอง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยทางด้านเอกสาร (Documentary Research) มีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของตุลาการศาลปกครองสูงสุด ตลอดจนคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองที่เกี่ยวข้องกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของศาลปกครอง

2) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย คือ เดือนเมษายน พ.ศ. 2560
ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ.2560

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ในการพิจารณาคดีปกครองคู่กรณีสามารถขอให้ศาลปกครองกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพาทฯได้ เพื่อให้ทุกฝ่ายการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองของฝ่ายปกครอง และเพื่อการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดยให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพาทฯได้ แต่วิธีการชั่วคราวก่อนพิพาทฯยังมีข้อบกพร่องไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคู่กรณีได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการชั่วคราวก่อนพิพาทฯตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์การขอให้ศาลปกครองกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพาทฯ
- 2) ได้ทราบถึงขั้นตอนของวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพาทฯในศาลปกครอง

- 3) ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการที่ศาลปกครองจะมีคำสั่งอนุญาตให้มีการใช้วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครอง
- 4) ได้ทราบข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของศาลปกครอง

2. วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

จากการศึกษาพบว่าตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 66 ประกอบกับระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 หมวด 5 ข้อ 69 ถึงข้อ 77 ได้บัญญัติให้มีวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาโดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1. การทะเลาะการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง ข้อ 69 ถึงข้อ 74

กรณีที่ 2. การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ข้อ 75 ถึงข้อ 77

ซึ่งแต่ละกรณีมีหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาของศาลในการกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาดังนี้

2.1 การทะเลาะการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง

การขอทะเลาะการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองนั้น จำกัดเฉพาะการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองตาม

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) ที่บัญญัติให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ ซึ่งการขอลงความระงับการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้นมีผลเป็นการชะลอหรือระงับการบังคับตามผลของกฎหรือคำสั่งทางปกครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้เป็นการชั่วคราว ซึ่งหากไม่มีการชะลอหรือระงับการบังคับตามผลของกฎหรือคำสั่งทางปกครองไว้หากผู้ฟ้องคดีขณะคดีจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลังได้

1) หลักเกณฑ์การขอลงความระงับการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง

- (1) ผู้ขอต้องเป็นผู้ฟ้องคดีในคดีนั้น
- (2) ผู้ฟ้องคดีต้องมีคำขอต่อศาลก่อนศาลจะมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี

(3) ผู้ฟ้องคดีอาจขอให้ศาลสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองมาในคำฟ้องหรือยื่นคำร้องมาในภายหลังการยื่นคำฟ้องก็ได้

(4) การขอตูเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

(5) คำขอของผู้ฟ้องคดีต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่า ประสงค์จะขอตูเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองใด และการให้กฎหรือคำสั่งดังกล่าวมีผลบังคับต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลังอย่างไร (ระเบียบฯ ข้อ 69 วรรคท้าย)

2) การไต่สวนคำขอตูเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง

เมื่อผู้ฟ้องคดีได้มีคำขอให้ศาลมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง โดยอาจขอมาในคำฟ้องหรือได้ยื่นคำร้องมาในภายหลัง (ระเบียบฯ ข้อ 69 วรรคสอง)

(1) ให้ศาลพิจารณาว่าจะรับคำขอตูเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองไว้พิจารณาหรือไม่ และหากเป็นกรณีที่ศาลสั่งไม่รับคำขอไว้พิจารณา อันเนื่องมาจากศาลอาจเห็นว่าคำขอตูเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองยื่นมาโดยไม่มีข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงเพียงพอ หรือไม่มีเหตุผลหรือสาระอันควรได้รับการพิจารณา หรือเห็นได้อย่างชัดแจ้งว่าไม่สมควรมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทาง

ปกครอง หรือเป็นกรณีศาลจะสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาและจะสั่งจำหน่ายคดีออกจาก สารบบความแล้ว ให้คำสั่งที่ศาลไม่รับคำขอไว้พิจารณาเป็นที่สุด (ระเบียบฯ ข้อ 70)

(2) ในกรณีที่ศาลสั่งรับคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองไว้พิจารณา มีขั้นตอนต่อไปดังนี้

(2.1) ให้ศาลส่งสำเนาคำขอให้คู่กรณีทำคำชี้แจงคัดค้านคำขอและแสดงพยานหลักฐานโดยเร็ว

(2.2) ให้ศาลมีคำสั่งนัดไต่สวนพยานหลักฐานเพื่อมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอโดยไม่ชักช้า แต่หากศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรจะไม่มีไต่สวนคำขอก่อนก็ได้ (ระเบียบฯ ข้อ 70)

(2.3) ให้ตุลาการผู้แถลงคดีเสนอคำแถลงการณ์ก่อนศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นและเป็นการควานองค้คณะจะมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอโดยไม่ต้องมีคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีก็ได้ (ระเบียบฯ ข้อ 72 วรรคแรก) และคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ (ระเบียบฯ ข้อ 72 วรรคสอง)

3) หลักเกณฑ์ที่ศาลจะอนุญาตให้ทุเลาการบังคับตามกฎ หรือคำสั่งทางปกครอง

หลักเกณฑ์ที่ศาลจะอนุญาตให้ทุเลาการบังคับตามกฎ
หรือคำสั่งทางปกครองต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้
(ระเบียบฯ ข้อ 72 วรรคสาม)

(1) ศาลเห็นว่ากฎหรือคำสั่งทางปกครองที่เป็นเหตุแห่ง
การฟ้องคดีนั้นน่าจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(2) การให้กฎหรือคำสั่งทางปกครองดังกล่าวมีผลใช้
บังคับต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การเยียวยา
แก้ไขในภายหลัง

(3) การทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง
นั้นไม่เป็นอุปสรรคแก่การบริหารงานของรัฐหรือแก่บริการสาธารณะ

4) ผลของคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทาง ปกครอง

(1) เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทุเลาการบังคับตามกฎ
หรือคำสั่งทางปกครอง ให้ศาลแจ้งคำสั่งให้คู่กรณีและผู้ออกกฎหรือคำสั่ง
ทางปกครองทราบโดยพลัน และให้คำสั่งศาลมีผลเมื่อผู้ออกกฎหรือคำสั่ง
ได้รับแจ้งคำสั่งนั้นแล้ว (ระเบียบฯ ข้อ 72 วรรคสี่)

(2) ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาล
มิได้กล่าวถึงคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองที่ศาลได้

สั่งไว้ระหว่างการพิจารณา ให้คำสั่งดังกล่าวมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะพ้นระยะเวลาการอุทธรณ์ในกรณีที่ไม่มีการอุทธรณ์ หรือจนกว่าศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับอุทธรณ์ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ หากศาลมีคำสั่งรับอุทธรณ์ ให้คำสั่งดังกล่าวมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลปกครองสูงสุดจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น (ระเบียบฯ ข้อ 74)

5) การอุทธรณ์คำสั่งทูลเกล้าการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง (ระเบียบฯ ข้อ 73)

(1) ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รับแจ้งหรือทราบคำสั่งศาล

(2) การอุทธรณ์ให้กระทำโดยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำสั่งนั้น และ

(2.1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลรีบส่งคำร้องพร้อมด้วยคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น คำขอทูลเกล้าการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง สำนวนการไต่สวนคำขอ คำแถลงการณ์หรือบันทึกคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี และเอกสารหรือสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไปยังศาลปกครองสูงสุดโดยพลัน

(2.2) ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องให้องค์คณะในศาลปกครองสูงสุดเพื่อพิจารณาคำร้อง โดยของค์คณะจะไม่นัดไต่สวนก็ได้ แล้วมีคำสั่งยื่นตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นหรือมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น และส่งให้ศาลปกครองชั้นต้นอ่าน

(2.3) ในการอ่านคำสั่งของศาลปกครองสูงสุด ให้ศาลปกครองชั้นต้นแจ้งให้คู่กรณีทราบกำหนดวันอ่านคำสั่งเป็นการล่วงหน้าตามสมควร ถ้าไม่มีคู่กรณีมาศาลในวันนัดอ่านคำสั่งศาลให้ศาลงดการอ่านและบันทึกไว้ และให้ศาลปกครองชั้นต้นแจ้งคำสั่งดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังคู่กรณีทั้งหมดหรือบางส่วนที่มีได้มาศาล

(3) ผู้อุทธรณ์อาจมีคำขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งระงับคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ส่งทูลเกล้าฯ ถวายบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองไว้เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยอุทธรณ์ก็ได้

(4) หากศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งยกคำขอทูลเกล้าฯ ถวายบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองของศาลปกครองชั้นต้นคำสั่งนั้นให้เป็นที่สุด

6) การขอทูลเกล้าฯ ถวายบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองโดยเร่งด่วน (ระเบียบฯ ข้อ 72/1)

(1) ผู้ขอต้องยื่นคำร้องมาพร้อมกับคำขอทูลเกล้าฯ ถวายบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองเพื่อให้ศาลพิจารณาคำขอทูลเกล้าฯ ถวายบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองโดยเร่งด่วน

(2) ให้ศาลไต่สวนคำขอเป็นการด่วน ถ้าเป็นที่พอใจจากคำขอและพยานหลักฐานประกอบคำขอ หรือจากคำแถลงของผู้ขอหรือจากพยานหลักฐานที่ผู้ขอนำมาสืบหรือที่ศาลแสวงหามาเองว่าคำขอนั้น

เป็นคำขอที่ต้องมีคำสั่งโดยเร่งด่วน และมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอได้แล้ว ให้ศาลมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง หรือยกคำขอ ตามแต่จะเห็นสมควร โดยไม่ต้องมีคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีก็ได้ คำสั่งศาลที่ยกคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองให้เป็นที่สุด

(3) การขอให้ศาลสั่งยกเลิกคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองโดยเร่งด่วน

(3.1) ผู้มีส่วนได้เสียต้องยื่นคำร้องให้ศาลยกเลิกคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้น

(3.2) ให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้าเป็นที่พอใจจากคำขอและพยานหลักฐานประกอบคำขอ หรือจากคำแถลงของผู้ขอหรือจากพยานหลักฐานที่ผู้ขอนำมาสืบหรือที่ศาลแสวงหามาเองว่าคำขอนั้นเป็นคำขอที่ต้องมีคำสั่งโดยเร่งด่วน และมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอได้แล้ว ให้ศาลมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง หรือยกคำขอ ตามแต่จะเห็นสมควร โดยไม่ต้องมีคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีก็ได้ คำสั่งศาลที่ยกคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองให้เป็นที่สุด

(3.3) ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง คำสั่งเช่นนี้ให้เป็นที่สุด

(3.4) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้มีส่วนได้เสียได้รับแจ้งหรือทราบคำสั่งศาล

2.2 การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว

การบรรเทาทุกข์ชั่วคราวมีขึ้นเพื่อให้ศาลมีอำนาจกำหนดวิธีการเยียวยาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ฟ้องคดีก่อนศาลพิพากษา โดยใช้กับการฟ้องคดีปกครองทุกประเภทแต่มิใช่การขอให้ศาลมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง เช่น การขอให้ศาลระงับการก่อสร้างสะพานลอยที่บังหน้าบ้านของผู้ฟ้องคดี การขอให้ศาลสั่งห้ามผู้รับอนุญาตกำจัดขยะมูลฝอยกระทำการใดๆ อันก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นจนเป็นสาเหตุราคาแก๊สอยู่อาศัยในบริเวณท้องที่นั้น หรือขอให้ศาลสั่งหน่วยงานทางปกครองงดการหักเงินค่าปรับจากเงินค่าจ้างที่ผู้รับจ้างจะได้จากสัญญาจ้างแต่ละงวด เป็นต้น และตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 77 บัญญัติให้นำความในลักษณะ 1 ของภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอเงื่อนไขในการออกคำสั่งของศาลและผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดยอนุโลม

1) หลักเกณฑ์การยื่นคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว

(1) ผู้มีสิทธิขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว คือ

(1.1) ผู้ฟ้องคดี ในกรณียื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่ง กำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ก่อนการพิพากษา เช่น ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้ผู้ถูกฟ้องคดี กระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการผิดสัญญาหรือกระทำที่ ถูกฟ้องร้องหรือมีคำสั่งอื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่ ผู้ฟ้องคดีอาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีหรือมีคำสั่ง ห้ามชั่วคราวมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีโอน ขาย ยักย้าย หรือจำหน่ายซึ่งทรัพย์สิน ที่พิพาทหรือทรัพย์สินของผู้ถูกฟ้องคดี หรือมีคำสั่งให้หยุดหรือป้องกันการเคลื่อนไปเปล่าหรือการบอบสลายซึ่งทรัพย์สินดังกล่าว

(1.2) คู่กรณี ในกรณีที่ยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนด วิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา เช่น การขอให้ให้นำทรัพย์สินหรือเงินที่พิพาทมาวางศาลหรือต่อบุคคลภายนอก หรือให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้รักษาทรัพย์สินที่พิพาท

(2) ต้องมีคำขอให้ศาลสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวมาในคำฟ้องหรือยื่นคำร้องมาในภายหลังการยื่นคำฟ้องก็ได้ แต่ต้องก่อนศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี (ระเบียบฯ ข้อ 75) โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

(3) คำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวต้องแสดงให้เห็นว่าผู้ขอประสงค์จะขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างไร หรือขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์อย่างไร ซึ่งหากศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตจะทำให้เกิดความเสียหายที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลังอย่างไร

2) การไต่สวนคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว

เมื่อผู้ขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้ขอให้ศาลสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวในคำฟ้องหรือยื่นคำร้องมาในภายหลังการยื่นคำฟ้อง

(1) ให้ศาลพิจารณาว่าจะรับคำขอไว้พิจารณาหรือไม่ และหากเป็นกรณีที่ศาลสั่งไม่รับคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวไว้พิจารณา คือในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวยื่นโดยไม่มีข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงเพียงพอ หรือไม่มีเหตุผลหรือสาระอันควรได้รับการพิจารณา หรือเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่สมควรมีคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว หรือเป็นกรณีที่ศาลจะสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาและจะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความแล้ว โดยให้คำสั่งที่ศาลไม่รับคำขอไว้พิจารณาให้เป็นที่สุด

(2) กรณีที่ศาลสั่งรับคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวไว้พิจารณา มีขั้นตอนต่อไปดังนี้

(2.1) ให้ศาลส่งสำเนาคำขอให้คู่กรณีทำคำชี้แจงคัดค้านคำขอและแสดงพยานหลักฐานโดยเร็ว

(2.2) ในการไต่สวนให้กระทำโดยองค์คณะ โดยไม่ต้องมีคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี เว้นแต่องค์คณะจะเห็นสมควรให้มีคำแถลงการณ์ โดยคำแถลงการณ์นั้นจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ (ระเบียบฯ ข้อ 76 วรรคแรก)

(2.3) คำสั่งของศาลที่ให้ยกคำขอของผู้ฟ้องคดีหรือคู่กรณีให้เป็นที่สุด (ระเบียบฯ ข้อ 76 วรรคสอง)

3) หลักเกณฑ์ที่ศาลจะอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราว

หลักเกณฑ์ที่ศาลจะอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวมีองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้¹⁶

(1) ศาลเห็นว่าคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีมีมูล¹⁷ และ

(2) ศาลเห็นว่ามิเหตุเพียงพอที่ต้องนำวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวตามที่ขอมาใช้¹⁸ และ

(3) ศาลได้คำนึงถึงความรับผิดชอบของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแก่การบริหารงานของรัฐ (พรบ.จัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 66)

¹⁶ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 307/2546, คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 433/2547, คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 578/2550 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 121/2553.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 255 วรรคแรก

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 255 วรรคแรก

4) ผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว

(1) เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราว ให้ศาลแจ้งคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้คู่กรณีทราบโดยพลัน และให้คำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวนั้นบังคับกับคู่กรณีได้ทันทีถึงแม้ว่าคู่กรณีจะยังมิได้รับแจ้งคำสั่งนั้นก็ตาม เว้นแต่ศาลจะได้พิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นสมควรให้คำสั่งมีผลบังคับเมื่อคู่กรณีได้รับแจ้งคำสั่งนั้นแล้ว

(2) ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีมิได้กล่าวถึงวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวที่ศาลได้สั่งไว้ในระหว่างการพิจารณา

(2.1) ถ้าคดีนั้นศาลปกครองชั้นต้นตัดสินให้ผู้ถูกฟ้องคดีเป็นฝ่ายชนะคดีเต็มตามข้อหาหรือบางส่วนคำสั่งของศาลเกี่ยวกับวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวในส่วนที่ผู้ถูกฟ้องคดีชนะคดีนั้น ให้ถือว่าเป็นอันยกเลิกเมื่อพ้นกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เว้นแต่ผู้ฟ้องคดีจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลปกครองชั้นต้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าว แสดงว่าตนประสงค์จะยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และมีเหตุอันสมควรที่ศาลจะมีคำสั่งให้วิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวเช่นว่านั้นยังคงมีผลใช้บังคับต่อไป ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งให้ยกคำขอของผู้ฟ้องคดีคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด ถ้าศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งให้วิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวยังคงมีผลใช้บังคับต่อไป คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นให้มีผลใช้บังคับ

ต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดยื่นอุทธรณ์หรือศาลปกครองมีคำสั่งถึงที่สุด
ไม่รับอุทธรณ์แล้วแต่กรณี เมื่อมีการอุทธรณ์แล้ว คำสั่งของศาลปกครอง
ชั้นต้นให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลปกครองสูงสุดจะมีคำสั่งเป็น
อย่างอื่น

(2.2) ถ้าคดีนั้นศาลตัดสินให้ผู้ฟ้องคดีเป็นฝ่ายชนะคดี
คำสั่งของศาลเกี่ยวกับวิธีการ บรรเทาทุกข์ชั่วคราวยังคงมีผลใช้บังคับ
ต่อไปเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

5) การอุทธรณ์คำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว

(1) ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว
ต่อศาลปกครองสูงสุดภายใน 30 วันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รับแจ้งหรือทราบ
คำสั่งศาล (ระเบียบฯ ข้อ 76 วรรคสาม)

(2) การอุทธรณ์คำสั่งให้กระทำโดยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่ง
ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำสั่งนั้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลริบ
ส่งคำร้องพร้อมด้วยคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น คำขอบรรเทาทุกข์
ชั่วคราว จำนวนการไต่สวนคำขอ บันทึกคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้
แถลงคดี และเอกสารหรือสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังศาลปกครอง
สูงสุดโดยพลัน (ระเบียบฯ ข้อ 76 วรรคสี่)

(3) ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องให้องค์คณะใน
ศาลปกครองสูงสุดเพื่อพิจารณาคำร้องอุทธรณ์ โดยองค์คณะจะไม่นัดไต่
สวนก็ได้ แล้วมีคำสั่งยื่นตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นหรือมีคำสั่ง

เป็นอย่างอื่น แล้วส่งให้ศาลปกครองชั้นต้นอ่าน (ระเบียบฯ ข้อ 76 วรรค
ห้า) และในการอ่านคำสั่งของศาลปกครองสูงสุด ให้ศาลปกครองชั้นต้น
แจ้งให้คู่กรณีทราบกำหนดวันอ่านคำสั่งเป็นการล่วงหน้าตามสมควร ถ้า
ไม่มีคู่กรณีมาศาลในวันนัดอ่านคำสั่งศาล ให้ศาลงดการอ่านและบันทึก
ไว้ และให้ศาลปกครองชั้นต้นแจ้งคำสั่งดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียน
ตอบรับ ไปยังคู่กรณีทั้งหมดหรือบางส่วนที่มีได้มาศาล (ระเบียบฯ ข้อ 76
วรรคหก)

6) การขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดยเร่งด่วน

(1) ผู้ขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวต้องยื่นคำร้องมาพร้อมกับคำขอ
บรรเทาทุกข์ชั่วคราว เพื่อขอให้ศาลพิจารณาคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว
โดยเร่งด่วน (ระเบียบฯ ข้อ 76/1 วรรคแรก)

(2) ให้ศาลไต่สวนคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวเป็นการด่วน
และหากเป็นที่พอใจจากคำขอและพยานหลักฐานประกอบคำขอ หรือ
จากคำแถลงของผู้ขอ หรือจากพยานหลักฐานที่ผู้ขอนำมาสืบ หรือที่ศาล
แสวงหาเองว่าคำขอนั้นเป็นคำขอที่ต้องมีคำสั่งโดยเร่งด่วน และมี
ข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอได้แล้ว ให้ศาลมีคำสั่ง
กำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราว
ก่อนการพิพากษา หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้
ขอในระหว่างพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา โดยไม่ต้องมีคำ
แถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี (ระเบียบฯ ข้อ 76/1 วรรคแรก) และ

คำสั่งศาลที่ยกคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้เป็นที่สิ้นสุด (ระเบียบฯ ข้อ 76/1
วรรคแรก)

(3) การขอให้ศาลสั่งยกเลิกคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดย
เร่งด่วน

(3.1) ผู้มีส่วนได้เสียต้องยื่นคำร้องให้ศาลยกเลิกคำสั่ง
บรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้โดยพลัน

(3.2) ให้ศาลไต่สวนคำร้องเป็นการด่วน โดยไม่ต้องมีคำ
แถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีก็ได้ และหากเป็นที่พอใจจากคำร้อง
และพยานหลักฐานประกอบคำร้อง หรือจากคำแถลงของผู้ร้อง หรือจาก
พยานหลักฐานที่ผู้ร้องนำมาสืบหรือที่ศาลแสวงหามาเองว่าคำขอนั้น
ไม่ใช่คำขอที่มีเหตุให้ต้องบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ให้ศาลมีคำสั่งยกเลิก
คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์
ชั่วคราวก่อนการพิพากษา หรือวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอใน
ระหว่างพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา โดยคำสั่งยกเลิกคำสั่ง
บรรเทาทุกข์ชั่วคราวนี้ให้เป็นที่สิ้นสุด (ระเบียบฯ ข้อ 76/1 วรรคสอง)

(3.3) ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว คำสั่ง
เช่นว่านี้ให้เป็นที่สิ้นสุด (ระเบียบฯ ข้อ 76/1 วรรคสอง)

(3.4) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิ
อุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ผู้มีส่วนได้เสีย
ได้รับแจ้งหรือทราบคำสั่งศาล (ระเบียบฯ ข้อ 76/1 วรรคสอง)

3. ปัญหาการดำเนินวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

จากการศึกษาพบว่ามีปัญหาการดำเนินวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของศาลปกครองดังต่อไปนี้

1) ตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 หมวด 5 ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ในข้อ 75 ถึงข้อ 77 โดยข้อ 77 บัญญัติให้นำความในลักษณะ 1 ของภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับหลักเกณฑ์การขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดยอนุโลมทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนในหลักเกณฑ์และขั้นตอนของกระบวนการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวในศาลปกครองและทำให้คู่กรณีเกิดความไม่สะดวกในการทราบถึงสิทธิและความคุ้มครองที่จะได้รับจากวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวของศาลปกครองซึ่งขัดกับหลักวิธีพิจารณาคดีปกครองที่ต้องเรียบง่ายและสะดวก อันเป็นหลักการที่สอดคล้องกับการรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรม

2) วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวไม่มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่ต้องแสดง โดยชัดแจ้งในคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว เพื่อให้ทราบว่าผู้ขอประสงค์จะขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างไร หรือขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์อย่างไร ทำให้ผู้ฟ้องคดีหรือคู่กรณี

ไม่สามารถทราบถึงหลักเกณฑ์ที่ต้องแสดง โดยชัดแจ้งในคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราวเพื่อให้ศาลปกครองมีคำสั่งให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาตามที่ผู้ฟ้องคดีหรือคู่กรณีร้องขอ

3) วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ข้อ 75 บัญญัติว่าก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี ผู้ฟ้องคดีอาจยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา หรือคู่กรณีอาจยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาได้ แต่จากบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีการบัญญัติถึงตัวอย่างของวิธีบรรเทาทุกข์ชั่วคราว จึงทำให้ผู้ฟ้องคดีหรือคู่กรณีไม่สามารถทราบถึงขอบเขตหรือวิธีการที่สามารถขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้ ดังเช่นที่กำหนดไว้ในมาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือเพื่อให้คู่กรณีทราบถึงเงื่อนไขการขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา ดังเช่นที่กำหนดไว้ในมาตรา 264 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

4) หลักเกณฑ์ที่ศาลจะอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวมีองค์ประกอบ 3 ประการดังต่อไปนี้ (1) ศาลเห็นว่าคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีมีมูล ซึ่งเป็นการนำบทบัญญัติมาตรา 255 วรรคแรกของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม (2) ศาลเห็นว่ามิเหตุเพียงพอที่

ต้องนำวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวตามที่ขอมาใช้ ซึ่งเป็นการนำบทบัญญัติมาตรา 255 วรรคแรกของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลม และ (3) ศาลต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นแก่การบริหารงานของรัฐ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 66 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 นำมาประกอบการพิจารณาด้วย (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 121/2553 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 307/2546) แต่ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 หมวด 5 วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวไม่มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ที่ศาลปกครองจะอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้ว่าต้องมีองค์ประกอบอย่างไร ทำให้ผู้ฟ้องคดีและคู่กรณีไม่สามารถทราบถึงหลักเกณฑ์ที่ศาลจะอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้จากระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองในส่วนว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้โดยตรง จึงเกิดความไม่สะดวกต่อผู้ฟ้องคดีและคู่กรณีในการใช้สิทธิเพื่อการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา และขัดกับหลัก

วิธีพิจารณาคดีปกครองที่ต้องเรียบง่ายและสะดวกในการใช้สิทธิของประชาชนในการเข้าถึงการอำนวยความสะดวก¹⁹

5) วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ส่วนที่ 2 ว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวไม่มีการบัญญัติถึงผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีมิได้กล่าวถึงวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวที่ศาลปกครองได้สั่งไว้ โดยให้คำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวสิ้นสุดลงเมื่อใดอย่างไร ดังนั้นจึงต้องนำบทบัญญัติมาตรา 260 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้กับการสิ้นสุดผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวของศาลปกครองโดยอนุโลม ทำให้คู่กรณีและผู้มีส่วนได้เสียไม่สามารถทราบว่าจะผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวของศาลปกครองจะสิ้นสุดลงเมื่อใดอย่างไรได้จากระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองในส่วนว่าด้วยการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้โดยตรง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาคดีปกครองที่ต้องเรียบง่ายและสะดวกในการใช้สิทธิของประชาชนในการดำเนินคดีปกครอง

(6) พบว่าระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองในส่วนว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษานั้นไม่มีการบัญญัติถึงมาตรการประกันความเสียหายที่

¹⁹ สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. คู่มือสอบกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557. หน้า 219.

อาจจะเกิดขึ้นจากการที่ศาลปกครองมีคำสั่งกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ทั้งจากกรณีการขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองและจากการขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว เพื่อให้ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดให้ผู้ขอกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาต้องวางเงินต่อศาลหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลปกครองเห็นสมควรหรือจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อเป็นหลักประกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการที่ศาลปกครองมีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษานั้น ไม่ว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายจะเป็นคู่กรณีในคดีหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาคดีที่คำนึงถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไปพร้อมกัน²⁰

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 หมวด 5 ได้บัญญัติถึงวิธีการชั่วคราว

²⁰ ฤทัย หงส์ศิริ. ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 7).

กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, 2559. หน้า 126.

ก่อนพิพากษา โดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ กรณีที่ (1) การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาหรือคำสั่งทางปกครอง (ข้อ 69 ถึงข้อ 74) และกรณีที่ (2) การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว (ข้อ 75 ถึงข้อ 77) ซึ่งในการพิจารณาคดีปกครองคู่กรณีสามารถขอให้ศาลปกครองกำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาได้ เพื่อให้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาหรือคำสั่งทางปกครองของฝ่ายปกครอง และเพื่อการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวโดยให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาได้ แต่การดำเนินวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษายังมีข้อบกพร่องไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคู่กรณีได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของศาลปกครอง

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษารวมทั้งคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาในศาลปกครองดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 5 วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 ในส่วนที่ 2 การบรรเทาทุกข์

ชั่วคราว โดยบัญญัติถึงหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว หลักเกณฑ์ที่ศาลปกครองใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้มีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว รวมทั้งผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวให้ชัดเจนมากขึ้น โดยไม่ต้องมีการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ 1 ของภาค 4 ว่าด้วยวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษามาใช้บังคับ

(2) ต้องมีการบัญญัติเพิ่มเติมในระเบียบ ๗ ข้อ 75 ถึงหลักเกณฑ์ที่ต้องแสดงโดยชัดแจ้งในคำขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว เพื่อให้ทราบถึงว่าผู้ขอประสงค์จะขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างไร หรือขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์อย่างไร ซึ่งหากศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตจะทำให้เกิดความเสียหายที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลังอย่างไร

(3) ต้องมีการบัญญัติเพิ่มเติมในระเบียบ ๗ ข้อ 75 ถึงตัวอย่างของการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว เพื่อให้ผู้ฟ้องคดีทราบถึงเงื่อนไขการขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ ดังเช่นที่กำหนดไว้ในมาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือเพื่อให้คู่กรณีทราบถึงเงื่อนไขการขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา ดังเช่นที่กำหนดไว้ในมาตรา 264 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(4) ต้องมีการบัญญัติเพิ่มเติมในระเบียบ ฯ ข้อ 76 ถึงหลักเกณฑ์ที่ศาลปกครองจะอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้ ต้องมีองค์ประกอบอย่างไร เพื่อให้คู่กรณีได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่ศาลปกครองจะใช้พิจารณาอนุญาตให้บรรเทาทุกข์ชั่วคราวได้

(5) ต้องมีการบัญญัติเพิ่มเติมถึงผลของคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งขาดตัดสิ้นคดีมิได้กล่าวถึงวิธีการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวที่ศาลปกครองได้สั่งไว้ โดยให้คำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราวสิ้นสุดลงเมื่อใดอย่างไร

(6) ต้องมีการบัญญัติเพิ่มเติมถึงการให้ศาลกำหนดให้ผู้ขอ กำหนดวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา ทั้งจากกรณีการขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองหรือจากการขอบรรเทาทุกข์ชั่วคราว วางเงินต่อศาลหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรหรือจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร เพื่อเป็นหลักประกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการที่ศาลปกครองมีคำสั่งตามวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษานั้น

บรรณานุกรม

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. (2478,20 มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 52. หน้า 723.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542. (2542, 10 ตุลาคม).**ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม116. ตอนที่ 94ก.หน้า 1.ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543. (2543, 17 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 117. ตอนที่ 108ก. หน้า 30.
- ฤทัย หงส์ศิริ. **ศาลปกครองและการดำเนินคดีในศาลปกครอง** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร :สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, 2559.
- สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. **คู่มือสอบกฎหมายปกครอง** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557.

ถอดบทเรียนพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

**The Lesson Learned from Trade Competition Act B.E. 2542
(1999)**

สุรพี โปธิสาราช

80 หมู่ 9 สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านคู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

อีเมลติดต่อ : sompan_pho@hotmail.com

Surapee Pothisaratch²¹

80 moo. 9 School of Law, Chiang Rai Rajabhat University
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100

E-mail : sompan_pho@hotmail.com

²¹ Lecturer

บทคัดย่อ

จากความพยายามในการแก้ไขกฎหมาย พระราชบัญญัติการ
แข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะอำนวยความสะดวก
เป็นธรรมขึ้นในระบบเศรษฐกิจ และป้องกันไม่ให้บริษัทขนาดใหญ่เอา
เปรียบบริษัทขนาดเล็ก ผู้บริโภค และซัพพลายเออร์ มากกว่าสิบปีนั้นได้มี
การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวในปี พ.ศ. 2560²² นั้นถือเป็นมิติใหม่ของ
ประเทศไทยในการพัฒนากฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องของการคุ้มครอง
ผู้บริโภคให้มีโอกาสได้ใช้เสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าโดยไม่มีการ
“ผูกขาด”จากผู้ประกอบธุรกิจรายใดรายหนึ่ง พระราชบัญญัติการแข่งขัน
ทางการค้า พ.ศ. 2560 ได้ถูกแก้ไข “ปัญหา”ที่เกิดขึ้นกับพระราชบัญญัติ
การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการบังคับใช้
กฎหมายที่ถือได้ว่า “ไม่มีการบังคับใช้”เนื่องจากตลอดระยะเวลาสิบกว่า
ปีที่มีกฎหมายฉบับนี้กลับไม่เคยมีผู้ประกอบธุรกิจรายใดได้รับโทษตาม
กฎหมายนี้ จนทำให้เกิดคำถามว่าในประเทศไทยผู้ประกอบธุรกิจไม่มี
พฤติกรรม “การผูกขาด”ทางการค้าหรือเป็นเพราะกลไกการบังคับใช้
กฎหมาย ตลอดจนถึงบทบัญญัติในกฎหมายที่มี “ช่องโหว่”ที่ทำให้ไม่

²² พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 7
กรกฎาคม 2560

สามารถบังคับใช้กฎหมายได้จริงทางปฏิบัติ บทความนี้ต้องการศึกษา
“เหตุ”ที่ไม่สามารถบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.
2542 ในประเทศไทยได้ตลอดระยะเวลา 18 ปี และความคาดหวังกับ
กฎหมายที่ถูกแก้ไขอย่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560
ในการส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรมในประเทศมากยิ่งขึ้น
คำสำคัญ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า

Abstract

There was an attempt for more than a decade to amend the Trade Competition Act B.E. 2542 (1999) that had been an important mechanism to promote the fairness in the economic system, and to prevent large companies from exploiting small companies; consumers; and suppliers in Thailand. Also the legal amendment in 2017 was a new dimension for the legal development on the consumer protection; and bringing an opportunity as well as liberty of consumers' product buying without "Monopoly" from one entrepreneur. In the Trade Competition Act B.E. 2560 (2017)²³, "Problems" appearing in the Trade Competition Act B.E. 2542 (1999) had been solved, especially the problem of law enforcement that was considered as, "No Law Enforcement" because no business operator had ever been punished according to this Act for the past decade. This mentioned issue could bring some queries in Thailand about the "Monopoly" that there was no punishment because of the entrepreneurs' behavior or the process of law enforcement; and the

²³Trade Competition Act B.E. 2560 (2017), published in the Royal Thai Government Gazette on July 7, 2017

“Loophole” of the legal provisions that the law could not be enforced practically. Therefore, this article needed to explore the “Cause”, that the Trade Competition Act B.E. 2542 (1999) could not be enforced in Thailand during the past 18 years; and the expectation on the amended act as the Trade Competition Act B.E. 2560 (2017) for promoting the fair trade in the country increasingly.

Keyword: Trade Competition Act

1. บทนำ

หากกล่าวถึงกฎหมายการแข่งขันทางการค้า หลายคนอาจไม่สนใจแต่หากพิจารณาสิ่งใกล้ตัวอย่างสินค้าอุปโภค บริโภค หรือการให้บริการต่างๆที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันจะสังเกตได้ว่าในบางธุรกิจมีผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่อยู่ไม่กี่รายทำให้ “ตัวเล็ก” ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้นมืออย่างจำกัด กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบในภาคธุรกิจ เพื่อให้ไม่มีการกีดกันทางการค้ากับผู้ประกอบการรายใหม่ ที่จะทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกสินค้าและบริการที่มีคุณภาพที่หลากหลาย และเป็นกฎหมายที่วางกลไกไม่ให้ผู้ประกอบการรายใหญ่เอาเปรียบ กลั่นแกล้งคู่ค้าหรือผู้บริโภค อีกทั้งยังเป็นกฎหมายที่ตรวจสอบการผูกขาดที่เกิดจากการแพ้จากการแข่งขันปกติหรือมีการกีดกันแข่งขัน ดังนั้นกฎหมายการแข่งขันทางการค้าจึงเป็นตัวช่วยในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคให้มีสิทธิเลือกสินค้าและบริการจากหลายๆตัวเลือกยังการแข่งขันสูง ผู้บริโภคยังได้เปรียบ แต่หากมีการแข่งขันน้อยมีตัวเลือกน้อยเกิดการผูกขาดสินค้า ทำให้ผู้บริโภคไม่มีโอกาสการเลือก ถือเป็นการจำกัดเสรีภาพอย่างหนึ่ง จึงถือได้ว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีบทบาททางเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคควรศึกษา

2. กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศไทย

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในประเทศไทยนั้นถูกพัฒนามาจาก พ.ร.บ. กำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการสร้างอำนาจผูกขาดในตลาดและดูแลให้เกิดความเป็นธรรมด้านราคา โดยกฎหมายดังกล่าวได้มีการปรับปรุงและแบ่งออกเป็น พ.ร.บ. ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการกระทำอันเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันในการประกอบธุรกิจอย่างเป็นระบบ อันจะเป็นการส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างเสรีและป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ โดย พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 นำหลักสากล²⁴ มาใช้ใน พ.ร.บ. นี้ได้แก่

²⁴ หลักสากลของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

(1) หลักการห้ามการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuses of a dominant power) หากตลาดของประเทศไม่ใหญ่พอที่จะให้มีผู้ประกอบการจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องยอมรับการที่ตลาดสินค้าและบริการที่มีลักษณะผู้ค้าน้อยราย (oligopoly) เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์จากการประหยัดจากขนาดได้ (economy of scale) และเมื่อเป็นเช่นนั้น จะมีผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาด (dominant position) ซึ่งการที่ผู้ประกอบการมีอำนาจเหนือตลาดนี้จะสามารถใช้อำนาจดังกล่าวในการขึ้นราคาสินค้า บทบาทของบทบัญญัติเรื่องการห้ามการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuses of a dominant power) คือ การควบคุมการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ เช่น การ

1) หลักการห้ามการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยมิชอบ (Abuses of a dominant power) ปรากฏอยู่ในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า ซึ่งกำหนดห้ามมิให้ผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจตลาด

ขายพ่วง (tying) หรือ การกำหนดราคาสินค้าให้ต่ำกว่าทุนเพื่อกำจัดคู่แข่ง (predatory pricing) เป็นต้น

(2) หลักห้ามการตกลงร่วมกันที่ทำลาย ชัดขวางหรือจำกัดการแข่งขัน

หลักห้ามการตกลงร่วมกันที่ทำลาย ชัดขวางหรือจำกัดการแข่งขัน หมายถึงการทำความตกลงร่วมกันทั้งแบบเปิดเผยและไม่เปิดเผยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างบริษัท การทำความตกลงที่จะจำกัดการแข่งขัน โดยอาจเป็นเรื่องราคา การผลิต การตลาดและลูกค้า ซึ่งการทำความตกลงประเภทนี้มีผลเพิ่มราคาสินค้า จำกัดผลผลิตและผลที่เกิดขึ้นเป็นผลร้ายต่อเศรษฐกิจ โดยอาจจะกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

(3) การควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการ (Merger control)

หมายถึง การที่กิจการไม่น้อยกว่าสองแห่งมารวมกันหรือควบรวมเป็นกิจการเดียวกัน เพื่อใช้ทรัพยากรให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด แม้การควบกิจการอาจก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจสามารถลดต้นทุนการผลิต แต่อาจทำให้การแข่งขันในตลาดลงหรือหายไปได้ เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างของตลาด เกิดการกระจุกตัว เกิดการผูกขาดในตลาด หรืออาจเป็นการกีดกันชัดเจน การเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่ ดังนั้น จึงต้องมีการควบคุมจากหน่วยงานการแข่งขันทางการค้า

(4) ห้ามการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair trade practice)

การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมนั้นเป็นบทบัญญัติซึ่งมีขอบเขตที่กว้างมากและมีวัตถุประสงค์เพื่อจับการกระทำผิดทุกกรณี (catch-all provision) การกระทำที่อาจเป็นการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม เช่น การร่วมกันปฏิเสธที่จะทำธุรกรรมด้วย (Concerted refusal to deal) การตั้งราคาที่แตกต่างกัน (Discriminatory pricing) เป็นต้น

กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม หรือ กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการบังคับโดยทางตรงหรือทางอ้อมอย่างไม่เป็นธรรม หรือ ระบุ งด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นต้น

2) หลักห้ามการตกลงร่วมกันที่ทำลาย ขัดขวางหรือจำกัดการแข่งขัน ปรากฏอยู่ในมาตรา 27 แห่งพ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้าฯ ซึ่งกำหนด “ห้ามมิให้ ผู้ประกอบธุรกิจใด วมกับ ผู้ประกอบธุรกิจอื่น กระทำการใดๆ อันเป นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่ง หรือบริการใดบริการหนึ่งในลักษณะอย งโดย างหนึ่งดังต ่อไปนี้....”

การควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับการควบรวมกิจการ (Merger control) ปรากฏอยู่ในมาตรา 26 แห่งพ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้าฯ ซึ่งกำหนดห้ามมิให้ ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการรวมธุรกิจอันอาจ ่อให้เกิดการผูกขาดหรือความไม่ เป นธรรมในการแข่งขัน ควบคุมนโยบายการบริหารธุรกิจการอำนวยความสะดวก หรือการจัดการการขออนุญาตตามวรรคหนึ่งให้ ผู้ประกอบธุรกิจยื่นคำขอต อกคณะกรรมการตามมาตรา 35

3) การห้ามการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair trade practice) ปรากฏอยู่ในมาตรา 26 แห่งพ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้าฯ

กำหนด ามมิให้ ผู้ ประกอบธุรกิจกระทำการใดๆอันมิใช่ การ
แข่งขันโดยเสรี างเป นธรรมและมีผลเป นการทำลาย ทำให้
เสียหายขัดขวาง กีดขวางกีดกัน หรือจำกัดการประกอบธุรกิจของผู้
ประกอบ ธุรกิจอื่นหรือเพื่อมิให้ ผู้ อื่นประกอบธุรกิจ หรือด องล
 มเลิกการประกอบธุรกิจ

ความพยายามพัฒนากฎหมายให้เป็นสากลเฉกเช่นนานาประเทศ
ของไทยนั้นกลับไม่ราบรื่นอย่างที่ควรจะเป็นจึงเป็นเรื่องที่ต้องทบทวนถึง
สาเหตุที่ทำให้กฎหมายฉบับนี้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์

3. พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

กฎหมายที่ไม่เคยถูกใช้(บังคับ)

หากนับย้อนกลับไปในช่วง 18 ปี²⁵ตั้งแต่พ.ร.บ.การแข่งขันทาง
การค้า พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับพ.ร.บ. ฉบับนี้ไม่เคยลงโทษ หรือ
ดำเนินคดีกับผู้ใดทั้งสิ้นจึงเป็นคำถามว่า “เหตุ”ใดที่ทำให้กฎหมายฉบับนี้
ไม่สามารถใช้บังคับได้ ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึง “เหตุ”ที่ไม่สามารถบังคับใช้
พ.ร.บ.ดังกล่าวได้ ดังนี้

²⁵ 18 ปี นับจากมีการใช้บังคับจนถึงวันที่ พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับ

1) ที่มาของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 กำหนดให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ และมีปลัดกระทรวงการคลังและผู้ทรงคุณวุฒิอีก 12 คนในตำแหน่งกรรมการ รวมทั้งสิ้น 18 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 คนประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากกระทรวงการคลัง 3 คน เจ้าหน้าที่จากกระทรวงพาณิชย์ 3 คน และตัวแทนจากภาคเอกชน 6 คน

ในทางปฏิบัติมักจะเป็นตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย จากการที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าประกอบด้วยตัวแทนจากฝ่ายการเมืองและภาคธุรกิจ ทำให้คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามิได้ทำงานเป็นอิสระสามารถถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของตัวแทนของภาคเอกชน ซึ่งมักจะเป็นตัวแทนจากธุรกิจขนาดใหญ่ ชัดกับจุดมุ่งหมายของกฎหมายฉบับนี้ที่มุ่งจะป้องกันไม่ให้บริษัทขนาดใหญ่เอาเปรียบบริษัทขนาดเล็ก เป็นที่น่าสังเกตว่าคณะกรรมการฯ นั้น ไม่มีตัวแทนจากผู้บริโภค ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนมักจะมี ความสัมพันธ์กับผู้ประกอบธุรกิจที่ถูกร้องเรียนจึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียน และในการประชุม

หรือการทำงานอย่างเต็มที่ที่เป็นไปได้ยากเนื่องจากคณะกรรมการมีภาระหน้าที่อื่นนอกเหนือจากการเป็นคณะกรรมการฯ

2) ความเป็นอิสระของสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าอยู่ในความดูแลของกรมการค้าภายใน บุคคลากรทั้งหมดของสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าคือบุคคลากรที่มีอยู่ในกรมการค้าภายใน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่และนักวิชาการประจำสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าต้องทำงานในส่วนอื่นของกรมการค้าภายในด้วย จึงทำให้รับผิดชอบภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นและทำให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบไม่เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญในคดีการแข่งขันทางการค้าที่มีความละเอียดอ่อน

3) การยกเว้นไม่บังคับใช้กฎหมายกับรัฐวิสาหกิจ ตามมาตรา 4 ของ พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ระบุว่าไม่ให้นำกฎหมายฉบับนี้ไปบังคับใช้กับรัฐวิสาหกิจ แต่ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงนั้น รัฐวิสาหกิจหลายแห่งในประเทศไทย ประกอบกิจการแข่งกับบริษัทเอกชน ไม่ว่าจะเป็น กิจการประปา กิจการไฟฟ้า รวมถึงธุรกิจปิโตรเลียมรายใหญ่ที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดไม่ลงมาแข่งขันกับบริษัทน้ำมันเอกชนรายใหม่ ส่งผลให้บริษัทน้ำมันเอกชนหลายรายต้องปิดตัวลง

4) พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ไม่สามารถบังคับใช้ได้ทันที จากบทบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้ทันที โดยตัวของกฎหมายเองแต่ต้องขึ้นกับคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า

เช่น กรณี“ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด”²⁶ในพ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีส่วนแบ่งตลาดและรายได้เกินเกณฑ์ ตามที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ากำหนด จึงทำให้ต้องรอกฎหมายประกอบที่ออกโดยคณะกรรมการฯ ถึง 7 ปีกับการออกข้อกำหนดองค์ประกอบของการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดในปี 2550²⁷

²⁶ มาตรา 3 “ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด” หมายความว่า ผู้ประกอบการรายหนึ่งหรือหลายรายในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่ง ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดและยอดขายเกินกว่าที่คณะกรรมการกำหนดด้วยความเห็นชอบ ของคณะรัฐมนตรี และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ โดยให้พิจารณาสภาพการแข่งขันของตลาดด้วย

²⁷ ประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่องหลักเกณฑ์ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2550 กำหนดเป็นเกณฑ์เดียวในทุกธุรกิจ โดยมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง ในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และมียอดขายขายในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาท ขึ้นไป หรือ
2. ผู้ประกอบการสามรายแรก ในตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือบริการใดบริการหนึ่ง ที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมารวมทั้งตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป และมียอดขายขายของรายใดรายหนึ่งในปีที่ผ่านมาตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป ทั้งนี้ยกเว้นผู้ประกอบการที่มีส่วนแบ่งตลาดในปีที่ผ่านมาต่ำกว่าร้อยละ 10 หรือผู้ประกอบการที่มียอดขายขายในปีที่ผ่านมาต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท

ทั้งนี้ คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าอาจทบทวนหลักเกณฑ์ผู้มีอำนาจเหนือตลาดเป็นระยะให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจการค้า

เป็นผลทำให้กฎหมายในมาตรา 25²⁸ ที่เป็นบทบัญญัติที่ควบคุมพฤติกรรมของ“ผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด”ไม่สามารถบังคับใช้ได้ จึงถูกตั้งคำถามถึงความจริงใจของรัฐที่ออกกฎหมายเพราะประเทศอื่นมีจึงต้องมีเพื่อให้คู่กันสมัย หรือจัดการผูกขาดสินค้าและบริการเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค

“การรวมธุรกิจ”²⁹ จะต้องมีการมีการขออนุญาตจากคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าเสียก่อน แต่ไม่มีการตรากฎหมายลูกบทในรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในการควบคุมจึงทำให้กฎหมายไม่สามารถกำกับดูแลเรื่องนี้ได้

²⁸ มาตรา 25 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม
- (2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการบังคับโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมอย่างไม่เป็นธรรม ให้ผู้ประกอบการธุรกิจอื่นซึ่งเป็นลูกค้าของคนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อหรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้า การได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น
- (3) ระบุ ผลิต หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบการนำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้าเพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด
- (4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่น โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

²⁹ มาตรา 26 วรรค 1 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการรวมธุรกิจ อันอาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

5) การดำเนินคดีและบทลงโทษ การดำเนินคดีตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้คดีการแข่งขันทางการค้าขึ้นสู่ศาล 3 ศาล ได้แก่ ศาลอาญา ศาลแพ่ง ศาลปกครอง ทำให้ประชาชนผู้ฟ้องคดีเสียเวลาและค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการฟ้องร้องคดีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน และการฝ่าฝืนกฎหมายนี้ถือเป็นความผิดต่อแผ่นดินต้องรับโทษทางอาญาโดยผู้กระทำความผิดต้องได้รับ โทษทั้งจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ ตลอดเวลาที่มีการใช้บังคับกฎหมายนี้ยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนเนื่องจากกระบวนการเอาผิดทางอาญานั้นต้องมีหลักฐานที่ชัดเจนสามารถพิสูจน์ได้จนสิ้นความสงสัย ซึ่งไม่เหมาะสมกับความผิดทางเศรษฐกิจที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์ความผิด³⁰

อีกทั้งใน พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 กำหนดว่าผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้จะต้อง “ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งถือเป็นบทกำหนดโทษที่ตายตัว และค่อนข้างต่ำเกินไป ทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ไม่เคารพกฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากกำไรหรือรายได้ที่ได้มาจากการผูกขาดหรือพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมอื่นๆ อาจนำมาซึ่งกำไรที่มากกว่าค่าปรับซึ่งกำหนดไว้สูงสุดเพียง 6 ล้านบาท

³⁰ กฎหมายการแข่งขันทางการค้า สืบค้นจาก http://otcc.dit.go.th/wp-content/uploads/2017/10/otcc-outlook-sep-2017_Page_2.jpg (5 มีนาคม 2561)

กรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการบังคับใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 คือกรณีการแก้ปัญหาเรื่องยา ซึ่งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเรื่องยาต้องต่อสู้โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 25³¹ ซึ่งเป็นกรณีที่ภาครัฐกิจมีอำนาจเหนือตลาด และมาตรา 28³² ซึ่งเป็นกรณีที่บริษัทต่างชาติเข้ามามีอำนาจเหนือตลาดในประเทศไทย ซึ่งข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นคือมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาว่าบริษัทต่างชาติดังกล่าวกระทำความผิดเข้าองค์ประกอบตาม

³¹ มาตรา 25 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม
- (2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการบังคับโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมอย่างไม่เป็นธรรม ให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นลูกค้าของตนต้องจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้าหรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้า การได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น

(3) ระบุ ลด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การจำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามาราชาอาณาจักร โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้าเพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด

- (4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่น โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

³² มาตรา 28 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งอยู่นอกราชาอาณาจักร ไม่ว่าความสัมพันธ์นั้นจะเป็น โดยทางสัญญา นโยบาย ความเป็นหุ้นส่วน การถือหุ้น หรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะอื่นใดทำนองเดียวกัน ดำเนินการใดๆ เพื่อให้บุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรที่ประสงค์จะซื้อสินค้าหรือ บริการมาใช้เอง ต้องถูกจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจซึ่งอยู่นอกราชาอาณาจักรโดยตรง

บทบัญญัติมาตราดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งผลปรากฏว่าคณะกรรมการที่พิจารณากรณีดังกล่าวสรุปผลว่าบริษัทต่างชาติไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ส่งผลให้ประชาชนต้องต่อสู้ในศาลปกครองต่อไป กรณีดังกล่าวก็ยังคงค้างอยู่ในชั้นศาลปกครอง กรณีปัญหาของบริษัทที่เกิดขึ้นคือมีการตกลงไม่ให้มีการแข่งขัน ส่งผลให้บริษัทรายใหญ่กลายเป็นเจ้าเหนือตลาด เนื่องจากไร้ซึ่งคู่แข่งในตลาดยาส่งผลให้มีการผูกขาดยา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหากมีการแข่งขันเกิดขึ้นในตลาดยา จะทำให้ราคายาลดลงและส่งผลดีต่อผู้บริโภคซึ่งคือประชาชน

และอีกกรณีที่เป็นตัวอย่างการร้องเรียนที่ “เกือบ” จะมีการบังคับใช้กฎหมาย โดยเป็นเรื่องเดียวที่คณะกรรมการได้พิจารณาและเสนอเรื่องต่ออัยการ คือกรณีบริษัท เอ.พี.ฮอนด้า จำกัด ที่เริ่มในปี 2546 เป็นคดีแรก หลังจาก พ.ร.บ.แข่งขันทางการค้ามีผลบังคับใช้โดยมีผู้จำหน่ายรถจักรยานยนต์ในประเทศ 3 ราย ได้แก่ บริษัท ไทยซูซูกิมอเตอร์ จำกัด, บริษัท ไทยยามาฮามอเตอร์ จำกัด และบริษัท ควาซากิ มอเตอร์ เอ็นเตอร์ไพร์ส จำกัด เข้าร้องเรียนต่อคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ในข้อกล่าวหาที่ว่า บริษัท เอ.พี.ฮอนด้า จำกัด ผู้จัดจำหน่ายรถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้าใช้อำนาจตลาดบังคับให้ตัวแทนจำหน่ายรถจักรยานยนต์ยี่ห้ออื่นหันมาจำหน่ายรถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้าของตัวเองเพียงยี่ห้อเดียว เป็นการ “จำกัด” การประกอบธุรกิจ มีผลให้ช่องทางการจำหน่าย ขอดขาย

ของกลุ่มแข่งขันลดลง อันเป็นความผิดตามมาตรา 29 แห่ง พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า³³ แต่ก็ย้อนกลับไปมาระหว่างหน่วยงานจนในที่สุดปี 2556 พนักงานอัยการให้ความเห็น “ไม่ฟ้อง” และคดีหมดอายุความไป

จากปัญหาที่เกิดขึ้นที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการป้องกันการค้าอันเป็นการผูกขาด ลด หรือจำกัดการแข่งขันในการประกอบธุรกิจอย่างเป็นระบบ อันจะเป็นการส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจเป็นไปอย่างเสรีและป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ จึงมีเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่มีการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น

4. พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ความหวัง “ผู้บริโภค”

หลังจากมีการผลักดันให้แก้ไขกฎหมายการแข่งขันทางการค้า นั้นการประกาศใช้ พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560³⁴ ถือเป็นการ

³³ มาตรา 29 แห่ง พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้าที่ระบุไว้ว่า "ห้ามมิให้ผู้ประกอบการธุรกิจ กระทำการใด ๆ อันมิใช่การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และมีผลเป็นการทำลาย ทำให้เสียหาย ขัดขวาง กีดกัน หรือจำกัดการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการอื่นหรือเพื่อมิให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือต้องล้มเลิกการประกอบธุรกิจ" ซึ่งมีบทลงโทษระบุไว้ตามมาตรา 51 "ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่กระทำความผิดซ้ำต้องระวางโทษเป็นทวีคูณ"

ปฏิรูปกฎหมายการแข่งขันทางการค้าครั้งใหญ่ที่มุ่งให้มีการใช้บังคับได้จริง โดยในกฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้มีความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ผู้เขียนจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1) ที่มาของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า "คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า"³⁴ ในกฎหมายใหม่นี้ประกอบด้วย ประธาน 1 คน, รองประธาน 1 คน, กรรมการอื่น ๆ อีก 5 คน รวม 7 คน เมื่อได้กรรมการครบแล้วจึงเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณา วาระดำรงตำแหน่ง 4 ปี ต่ออายุได้ 2 วาระ ในกฎหมายใหม่นี้จะระบุคุณสมบัติว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านนี้มานานกว่า 10 ปี และที่สำคัญได้ห้ามไม่ให้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรธุรกิจ หุ่นส่วนที่มีอำนาจในการจัดการในห้าง

³⁴ พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2560 และมีผลใช้บังคับในวันที่ 5 ตุลาคม 2560

³⁵ มาตรา 7 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า" ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ หนึ่งคน และกรรมการอื่นอีกห้าคน ซึ่งนายกรัฐมนตรี แต่งตั้งจากบุคคลที่ผ่านการคัดเลือกโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ให้เลขานุการเป็นเลขานุการคณะกรรมการ
มาตรา 8 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 กรรมการต้องเป็นผู้ที่มีผลงานหรือเคยปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่าสิบปี ในสาขานิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การบัญชี อุตสาหกรรม การบริหารธุรกิจ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือในสาขาอื่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำกับดูแล การแข่งขันทางการค้า ทั้งนี้ การนับระยะเวลาข้างต้นให้นำมารวมกันได้

หุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นเกินกว่า 5% ของทุนทั้งหมดของบริษัท ข้าราชการประจำพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ต้องไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินธุรกิจ และไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในสถาบันหรือสมาคม ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ร่วมกันในทางการค้า จึงทำให้คณะกรรมการแข่งขันทางการค้าในกฎหมายใหม่มีความเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองและธุรกิจ ซึ่งเป็นปัญหาหลักในกฎหมายฉบับเก่า และที่สำคัญตามกฎหมายใหม่ คณะกรรมการจะปฏิบัติงานแบบเต็มเวลา ต่างจากเดิมที่เป็นแบบไม่เต็มเวลาเพราะแต่งตั้งบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานอื่นมาเป็นกรรมการทั้งหมด ทำให้ประสบปัญหาการนัดประชุมและไม่สามารถให้เวลากับการทำงานได้อย่างเต็มที่

2) สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า การแยกสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามาเป็นหน่วยงานอิสระมีฐานะเทียบเท่า "กรม" จากเดิมมีฐานะเป็น สำนัก สังกัดกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้สามารถสร้างความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ เพราะรับผิดชอบในเนื้องานที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้า โดยเฉพาะ ไม่ต้องรับผิดชอบในงานส่วนอื่นและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทำงานเต็มเวลา เพื่อช่วยป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนที่ถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลการแข่งขันทางการค้าเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรมมากขึ้น อีกทั้งกฎหมายใหม่ยังเพิ่ม

อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า³⁶ ให้
ต้องจัดทำฐานข้อมูลขนาดตลาดสินค้าหรือบริการที่มีแนวโน้มจะ

³⁶ มาตรา ๒๕ พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ (2) ติดตามพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจที่อาจก่อให้เกิดการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้และ รายงานต่อคณะกรรมการ (3) ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับสินค้า การบริการ และพฤติกรรมใน การประกอบธุรกิจ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางและให้ความเห็นในการส่งเสริม พัฒนา และกำกับดูแล การประกอบธุรกิจ (4) จัดทำฐานข้อมูลขนาดตลาดสินค้าหรือบริการที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดการผูกขาดตลาดตามที่คณะกรรมการกำหนด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน (5) รับเรื่องร้องเรียนที่บุคคลใดอ้างว่าได้มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ และดำเนินการแสวงหา ข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานในเรื่องที่ร้องเรียนให้ได้ข้อเท็จจริงเพียงพอ เพื่อนำเสนอ คณะกรรมการพิจารณา ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (6) ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินใด ๆ (7) ก่อตั้งสิทธิหรือทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน (8) แลกเปลี่ยนข้อมูล ร่วมดำเนินการในการเจรจาทำความตกลงและร่วมมือกับองค์กรหรือ หน่วยงานในประเทศและต่างประเทศในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงาน (9) จัดให้มีหรือให้ความร่วมมือกับองค์กรอื่นในการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับ การแข่งขันทางการค้า (10) ประสานงานและให้ความร่วมมือกับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องใน การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ (11) รับค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎหมาย และค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือรายได้จาก การดำเนินงาน (12) เผยแพร่ผลคำวินิจฉัยของคณะกรรมการต่อสาธารณชน (13) จัดทำรายงานประจำปีแสดงผลงานและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการและ สำนักงานเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อสาธารณชน (14) ปฏิบัติการตามประกาศ ระเบียบ มติของคณะกรรมการ และปฏิบัติการตามที่ คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย (15) ปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน

ก่อให้เกิดการผูกขาดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวไม่
เคยถูกรวบรวมจึงทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ว่าผู้ใดเป็นผู้ประกอบ
ธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดหรือไม่อย่างไร

3) การใช้กฎหมายกับรัฐวิสาหกิจ กฎหมายใหม่แก้ไขปัญหานี้
โดยการกำหนดให้ใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้ากับรัฐวิสาหกิจด้วย แต่
จะยกเว้นให้เฉพาะ “การประกอบธุรกิจ” ของรัฐวิสาหกิจที่จำเป็นในการ
รักษาประโยชน์สาธารณะตามกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีเท่านั้น

4) การตีความกฎหมายที่ชัดเจนขึ้น “การรวมธุรกิจ”ตามกฎหมาย
เดิมฉบับปี 2542 จะต้องมีการขออนุญาตจากคณะกรรมการการแข่งขัน
ทางการค้าก่อน แต่กฎหมายไม่สามารถใช้บังคับได้เพราะไม่มีการออก
กฎหมายลูกมาบังคับใช้ว่ากรณีใดบ้างจะต้องขออนุญาตในการรวม
กิจการและหลักเกณฑ์ต่างๆ เป็นอย่างไร ในเรื่องนี้จากเดิมที่ต้องขอ
อนุญาต เป็นกำหนดให้แยกกรณีที่จะต้องแจ้ง กับกรณีที่จะต้องขอ
อนุญาตออกจากกัน กล่าวคือ ถ้าผลกระทบของการรวมธุรกิจเป็นเพียงแก่
การ “ลดการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ” ก็ให้แจ้งผลการรวมธุรกิจต่อ
คณะกรรมการภายใน 7นับแต่วันรวมธุรกิจ³⁷ แต่หากผลกระทบของการ

³⁷ มาตรา 52 วรรค 1 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ผู้ประกอบธุรกิจที่กระทำการรวม
ธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการลดการแข่งขันอย่าง มีนัยสำคัญในตลาดใดตลาดหนึ่งซึ่งเป็นไปตาม
หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ต้องแจ้งผล การรวมธุรกิจต่อคณะกรรมการภายใน
เจ็ดวันนับแต่วันที่รวมธุรกิจ

รวมธุรกิจคือ “อาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด” กรณีนี้ต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการ³⁸

5) การกำหนดเขตอำนาจศาล การฟ้องคดีอาญา และคดีฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมาย ให้เป็นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ³⁹ ซึ่งเป็นศาลที่มีความทันสมัย มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายเฉพาะทาง อย่างเช่นกฎหมายแข่งขันทางการค้ามากกว่าศาลอื่น

6) การเพิ่มโทษทางอาญา และโทษทางปกครอง ในส่วนของบทลงโทษทางอาญาที่เด่นชัดมากที่สุดคือ การเพิ่มในส่วนของโทษปรับไม่เกินร้อยละ 10 ของรายได้ในปีที่กระทำความผิด หรือทั้งจำทั้งปรับ หากกระทำความผิดตามมาตรา 50⁴⁰ ผู้มีอำนาจเหนือตลาดที่มีพฤติกรรมจำกัดการ

³⁸ มาตรา 51 วรรค 2 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ผู้ประกอบธุรกิจที่จะกระทำการรวมธุรกิจอันอาจก่อให้เกิดการผูกขาดหรือการเป็นผู้ประกอบ ธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

³⁹ มาตรา 26 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 การฟ้องคดีอาญาและการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

⁴⁰ มาตรา 50 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาดกระทำการในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (1) กำหนดหรือรักษาระดับราคาซื้อหรือขายสินค้าหรือค่าบริการอย่างไม่เป็นธรรม (2) กำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบธุรกิจอื่นซึ่งเป็นผู้ค้าของตนต้องจำกัด การบริการ การผลิต การซื้อ หรือการจำหน่ายสินค้า หรือต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อหรือขายสินค้า การได้รับหรือให้บริการ หรือในการจัดหาสินค้าจากผู้ประกอบธุรกิจอื่น (3) ระบุ บด หรือจำกัดการบริการ การผลิต การซื้อ การ

แข่งขันที่เสรีหรือเป็นธรรม เช่น กำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม แทรกแซงการกระทำของผู้อื่น เป็นต้น หรือมาตรา 54⁴¹ ผู้ประกอบการที่มีพฤติกรรมการผูกขาด เช่น กำหนดราคา กำหนดเงื่อนไข จำกัดปริมาณสินค้า หรือการสมรู้กันระหว่างผู้ประกอบการ ในกรณีที่มีพฤติกรรมตามมาตรา 55⁴² เช่น ลดคุณภาพสินค้าหรือบริการ แต่งตั้งบุคคลในเป็น

จำหน่าย การส่งมอบ การนำเข้ามา ในราชอาณาจักรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ทำลายหรือทำให้เสียหายซึ่งสินค้า ทั้งนี้ เพื่อลดปริมาณให้ต่ำกว่าความต้องการของตลาด (4) แทรกแซงการประกอบธุรกิจของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

⁴¹ มาตรา 54 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นที่แข่งขันในตลาดเดียวกัน กระทำการใด ๆ อันเป็นการผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดนั้นในลักษณะ อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (1) กำหนดราคาซื้อหรือราคาขายหรือเงื่อนไขทางการค้าใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ที่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าหรือบริการ (2) จำกัดปริมาณของสินค้าหรือบริการที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะผลิต ซื้อจำหน่าย หรือบริการตามที่ตกลงกัน (3) กำหนดข้อตกลงหรือเงื่อนไขในลักษณะสมรู้กัน เพื่อให้ฝ่ายหนึ่งได้รับการประมูลหรือ ประกวราคาสินค้าหรือบริการ หรือเพื่อมิให้ฝ่ายหนึ่งเข้าแข่งขันราคาในการประมูลหรือประกวราคาสินค้าหรือบริการ (4) กำหนดแบ่งท้องที่ที่ผู้ประกอบการธุรกิจแต่ละรายจะจำหน่าย หรือลดการจำหน่าย หรือซื้อสินค้า หรือบริการ ได้ในท้องที่นั้น หรือกำหนดผู้ซื้อหรือผู้ขายที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะจำหน่ายหรือ ซื้อสินค้าหรือบริการ ได้ โดยผู้ประกอบการอื่นจะไม่ซื้อหรือจำหน่ายหรือซื้อสินค้าหรือบริการนั้น บทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับกับการกระทำระหว่างผู้ประกอบการที่มีความสัมพันธ์กัน ทางนโยบายหรืออำนาจสั่งการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

⁴² มาตรา 55 พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจใดร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจอื่นกระทำการใด ๆ อันเป็น การผูกขาด หรือลดการแข่งขัน หรือจำกัดการแข่งขันในตลาดใดตลาดหนึ่งในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ใน

ผู้ดูแลการจำหน่าย ก็จะมีโทษทางปกครองเช่นกัน และโทษทางปกครอง รวมถึงการกระทำผิดเกี่ยวกับการรวบรวมธุรกิจ เช่น ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 51 วรรคหนึ่ง การไม่แจ้งผลการรวบรวมธุรกิจภายใน 7 วัน จะมีโทษทางปกครองสูงสุดถึงปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับอีกในอัตราไม่เกิน 10,000 บาทต่อวันที่ฝ่าฝืน แต่หากรวบรวมโดยไม่ได้รับอนุญาตตาม มาตรา 51 วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 53 ไม่ปฏิบัติตาม ระยะเวลาที่กำหนด จะมีโทษปรับไม่เกิน 0.5% ของมูลค่าธุรกรรมในการ รวบรวมธุรกิจ จากเดิมมีเพียงโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้การคำนวณ และเปรียบเทียบปรับเป็นเปอร์เซ็นต์ ถือว่าเป็นไปตามระบบสากลที่ใช้ใน หลายประเทศ

การประกาศใช้ พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 นั้นเป็น แก่ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจาก “เหตุ” ต่างๆที่ไม่สามารถบังคับใช้ พ.ร.บ.การ แข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการการ แข่งขันทางการค้าที่มีบทบาทในการออกกฎหมายลูก ประกาศ ข้อกำหนด

มาตรา 54 (1) (2) หรือ (4) ระหว่างผู้ประกอบการที่มีคู่แข่งกันในตลาดเดียวกัน (2) ลด คุณภาพของสินค้าหรือบริการให้ต่ำกว่าที่เลขผลิตจำหน่ายหรือให้บริการ (3) แต่งตั้งหรือ มอบหมายให้บุคคลใดแต่ผู้เดียวเป็นผู้จำหน่ายสินค้าหรือให้บริการอย่างเดียวกัน หรือประเภท เดียวกัน (4) กำหนดเงื่อนไขหรือวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อหรือการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เพื่อให้ปฏิบัติ ตามที่ตกลงกัน (5) ความตกลงร่วมกันในลักษณะอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการ ประกาศกำหนด

ที่ทำให้กฎหมายฉบับนี้สามารถใช้บังคับได้ซึ่งหากพิจารณาจากช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับในวันที่ 5 ตุลาคม 2560 เมื่อมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการคัดเลือก "คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า" ในเดือนกรกฎาคม 2561 และคัดเลือกเลขาธิการสำนักภายในเดือนธันวาคม 2561⁴³ ภายหลังจากที่คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าปฏิบัติหน้าที่นั้นต้องรอว่าประกาศข้อกำหนดของคณะ

⁴³ บทสัมภาษณ์ นางนันท์วัลย์ ศกุนตนา อธิบดีกรมการค้าภายใน จากบทความพ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า ลบภาพ “สื่อกระดาศ” ปลดออกเมืองแพร่, 1 กุมภาพันธ์ 2561, สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-27495> (6 มีนาคม 2561)

กล่าวว่า “หลังจากกฎหมายแข่งขันฉบับใหม่จะมีผลบังคับวันที่ 5 ตุลาคม นี้ว่า กรมการค้าภายในจะต้องยกร่างอนุบัญญัติอีก 81 ฉบับ ให้เสร็จสิ้นภายในเดือนสิงหาคมนี้ และจะตั้งคณะกรรมการ (ชุดรักษาการ) เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบอนุบัญญัติก่อนเปิดประชาพิจารณ์และประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเดือนธันวาคม 2560

พร้อมกันนี้ กรมจะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนของงบประมาณ จัดตั้งสำนักงาน จัดจ้างบุคลากร (ตามใหม่ไลน์ประกอบ) สำหรับอัตรากำลัง 64 อัตรา แบ่งเป็น รองเลขาธิการสำนักฯ 1 อัตรา, ฝ่ายตรวจสอบภายใน 3 อัตรา, สายงานบริหารกลาง 15 อัตรา, สายงานวิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจและพัฒนาระบบการแข่งขันทางการค้า 14 อัตรา, สายงานกำกับดูแลพฤติกรรมทางการค้า 15 อัตรา และสายงานกฎหมายและคดี 16 อัตรา (ไม่รวมเลขาธิการสำนักฯ 1 อัตรา และที่ปรึกษาอีก 3 อัตรา) หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการคัดเลือก "คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า" ในเดือนกรกฎาคม ปี 2561 และคัดเลือกเลขาธิการสำนักภายในเดือนธันวาคม 2561”

กรรมการฯต่างๆจะออกมาเพื่อรองรับกฎหมายหลักให้ขับเคลื่อนไปได้ ในระยะเวลาอันเท่าไร (จาก พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ใช้ระยะเวลาในการประกาศคณะกรรมการฯถึง 7 ปี) คงต้องรอดูต่อไป ว่ากฎหมายฉบับนี้จะให้ความสำคัญกับใครมากกว่ากันระหว่างผู้ประกอบการ ธุรกิจรายใหญ่ รายย่อย ผู้บริโภค หรือจะให้ความสำคัญกับการรักษา เสรีภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลทุกกลุ่มอย่างเดียวกันผ่านการรักษาตลาด ให้มีการแข่งขัน⁴⁴

5. สรุป

การแข่งขันทางการค้าถือเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่ ยอมรับกันในกลุ่มประเทศที่เปิดเสรีทางการค้า โดยยึดหลักให้ ผู้ประกอบการหลายรายสามารถจำหน่ายสินค้าประเภทเดียวกันได้ใน ราคาและคุณภาพที่แตกต่างกันตามกลไกตลาด อันเป็นวิธีการหนึ่งในการ กระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมี

⁴⁴ การปฏิรูปกฎหมายแข่งขันทางการค้า : ความหวังใหม่ของสังคมไทย?, กนกนัย ฉาวพานิช, 5 เมษายน 2560, สืบค้นจาก <https://www.the101.world/thoughts/on-new-competition-law> (6 มีนาคม 2561)

ประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์แก่ประชาชนที่เป็น
ผู้บริโภคซึ่งจะสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างมีคุณภาพและในราคาที่ถูกลง

อย่างไรก็ดี แม้จะมีแนวคิดในการเปิดให้การแข่งขันทางการค้า
เป็นไปอย่างเสรีก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังพบปัญหาว่ามีการผูกขาดทาง
การค้าโดยกลุ่มผู้ประกอบการบางกลุ่ม หลายประเทศที่เป็นรัฐทุนนิยมที่มี
บทบาทมากในตลาดการค้าโลกจึงได้มีการออกกฎหมายป้องกันการ
ผูกขาดทางการค้าขึ้นมาบังคับใช้ เช่น สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร
หรือแม้แต่ในประเทศที่ไม่ได้มีบทบาทมากในตลาดการค้าโลก
ก็ตาม ก็มีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเดียวกันเพื่อควบคุมกลไกตลาด
ในประเทศให้มีความสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจโลก

สำหรับประเทศไทยนั้นนับแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติการ
แข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 จนถึงปี 2560 เวลารวม 18 ปี แต่ไม่มีการ
บังคับใช้กฎหมายกับผู้ประกอบธุรกิจรายใดเลยเนื่องจากการตีความ
กฎหมาย และผู้มีอำนาจบังคับใช้อย่างคณะกรรมการการแข่งขันทาง
การค้าที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแวดวงธุรกิจ ที่ส่วนใหญ่เป็นพันธมิตร
ทางการค้าซึ่งหากจะบังคับใช้กฎหมายกับพรรคพวกเพื่อนฝูงกันก็จะเป็นการ
หักหน้าใจ การที่ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้(กรรมการใน
คณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า)อยู่ในข่าย “น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า” กับ
ผู้ถูกร้องเรียนนั้น กฎหมายการแข่งขันทางการค้าจึงไม่ถูกใช้บังคับตลอด

ระยะเวลาที่ประกาศใช้กฎหมายนี้ บทเรียนที่เกิดขึ้นกับพ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 นั้น ทำให้หลายฝ่ายผลักดันให้มีการแก้ไขจนกระทั่งเป็นผลในปี 2560 ที่เปรียบเสมือนการเริ่มต้นหนึ่งกับระบบกลไกของกฎหมายที่ถูกวางขึ้นให้แตกต่างจากกฎหมายเดิมอย่างสิ้นเชิง ตั้งแต่การแยกสำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าให้เป็นอิสระหน่วยงานหนึ่งต่างหากจากกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ที่เคยสังกัดเพื่อให้มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบส่วนงานนี้โดยเฉพาะ และในส่วนของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าที่ในกฎหมายใหม่กำหนดคุณสมบัติไว้เป็นกลางว่าจะต้องไม่เป็นฝ่ายการเมือง นักธุรกิจ หรือข้าราชการต่างๆ ประกอบกับต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการแข่งขันทางการค้า จากการกำหนดคุณสมบัตินี้ทำให้ประชาชนที่ติดตามความเคลื่อนไหวของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าคาดหวังให้กฎหมายฉบับนี้ขับเคลื่อนเป็นไปตามกลไกที่บัญญัติไว้ และคงมีโอกาสได้เห็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ลงโทษ “ยักษ์ใหญ่” ทางธุรกิจที่เอาเปรียบผู้บริโภคมายาวนาน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคนไทยจะมีโอกาสได้เลือกสินค้าหรือบริการที่เคยผูกขาดมานาน โดยเฉพาะสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ จิรวินิชย์. (2557). การ “ฮั้ว” เพื่อการส่งออก : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกา. ใน กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 1, หน้า 660 - 664). กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.
- เยาวเรศ ทับพันธุ์. (2557). เศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ ทฤษฎีและนโยบาย (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2556). หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2553). คำอธิบายและกรณีศึกษาพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สถาบันนโยบายและเศรษฐกิจ. (2542). โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายแข่งขันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า, กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. คู่มือนักธุรกิจว่าด้วยนโยบายและกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของอาเซียน.

สิริพร เบญจพรจุลมาศ. (2548). การใช้เขตอำนาจรัฐนอกดินแดน (Long Arm Jurisdiction) ในกฎหมายระหว่างประเทศ : กรณีศึกษาจากกฎหมายป้องกันการผูกขาดของสหรัฐอเมริกา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อวยพร สุวรรณสุนทร. (2545). การบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้ากับกฎหมายสิทธิบัตร. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Hovenkamp, Herbert. (1999). *The Law of Competition and Its Practice : Federal Antitrust Policy* (2 nd ed.).

กฎหมายการแข่งขันทางการค้า: ได้เวลาปลูกขึ้นมาอีกแล้ว, 24 กุมภาพันธ์ 2016, เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, สืบค้นจาก

https://tdri.or.th/2016/02/laws_for_competitive_business_practices (5 มีนาคม 2561)

พ.ร.บ.การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 ; กฎหมายเพื่อผู้บริโภค, สิงหาคม 2560, อนันต์ เกียรติสารพิภพ, สืบค้นจาก

<http://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-060.pdf> (5 มีนาคม 2561)

พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า 2560 ก้าวใหม่ของการแข่งขัน?, วิกิแกนซ์
ประสมปลื้ม, 3 พฤษภาคม 2560, สืบค้นจาก
<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641119> (6 มีนาคม
2561)

การปฏิรูปกฎหมายแข่งขันทางการค้า : ความหวังใหม่ของสังคมไทย?,
กนกนัย ถาวรพานิช, 5 เมษายน 2560, สืบค้นจาก
<https://www.the101.world/thoughts/on-new-competition-law> (6
มีนาคม 2561)

พ.ร.บ.แข่งขันทางการค้า ลบภาพ “เสือกระดาษ” ปลอดภัยเมืองแรก, 1
ก.พ. 2561, สืบค้นจาก [https://www.prachachat.net/facebook-
instant-article/news-27459](https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-27459) (6 มีนาคม 2561)

วิพากษ์แนวความคิดปรัชญาเต๋า กับการใช้กฎหมายอย่างสันติวิธี

Taoism philosophy and peaceful enforcement of law.

พิทักษ์ ศศิสุวรรณ⁴⁵

80 หมู่ 9 สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านคู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

อีเมลติดต่อ : pitak.sas@crru.ac.th

Pitak Sasisuwan

80 moo. 9 School of Law, Chiang Rai Rajabhat University
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100

E-mail : pitak.sas@crru.ac.th

⁴⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.

บทคัดย่อ

ปรัชญาเต๋าถือว่าเป็นแนวความคิดที่มุ่งสอนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติภายใต้สภาวะธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสภาวะที่ดีที่สุดที่จะนำพาสังคมให้อยู่รอดปลอดภัย ศาสตราจารย์ (Lao Tzu) ได้บัญญัติคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง (Tao Te Ching) โดยมีสาระระบุโดยสรุปเกี่ยวกับมนุษย์ การปกครอง กฎหมาย สังคม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี โดยแนวปรัชญานี้ได้เน้นย้ำให้มนุษย์ออกห่างจากข้อยุ่งยาก และกฎเกณฑ์ทั้งปวง อาทิการปกครอง และกฎหมาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และยังเชื่อต่อๆกันมาว่าจะนำสันติมาสู่มนุษย์แต่ในคำสอนของปรัชญาเต๋ากลับมองว่ากฎหมาย หรือระบบการปกครองทั้งปวงเป็นเพียงโลกสมมุติ และจะคอยพันนาการมนุษยชาติมิให้เข้าสู่วิถีแห่งความเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการใช้กฎหมาย และการปกครองตามแนวปรัชญาเต๋าก็อิงอยู่กับหลัก “ไม่กระทำ” ในทุกสิ่ง เพื่อให้ทุกสิ่งดำเนินไปตามวิถีทางแห่งตนเอง ในบทความนี้จึงวิพากษ์ให้เห็นถึงแนวทางแห่งความยุติธรรมอีกเส้นทางหนึ่งซึ่งมุ่งเน้นการให้คุณค่ากับธรรมชาติของมนุษย์มากกว่าให้ความสำคัญกับกฎหมาย การปกครอง ซึ่งเป็นความยุติธรรมแบบปัจเจก หาใช่ความยุติธรรมอันเป็นสากลจักรวาลไม่ ในบางกรณีอาจนำมาปรับใช้กับกระบวนการบัญญัติกฎหมาย การใช้ และตีความ

กฎหมายซึ่งผู้บัญญัติควรเปิดช่องให้เกิดการเจรจาระหว่างคู่กรณีในฐานะ
มนุษย์ มากกว่าใช้กฎหมายเข้าบังคับบัญชาในทុกรณี
คำสำคัญ: การใช้กฎหมายอย่างสันติวิธี

Abstract

“Taoism” was the doctrine which aims at peaceful coexistent with nature, which was the best environment to bring harmony to society. Lao Tzu, the founder Tao, wrote “Tao Te Ching”. The scripture involved human, government, law, society and how to live peacefully among others. The doctrine emphasized on “simplicity” and told followers to stay away from complicacy of all things such as law and government, which human believes to be the dispute meditation tools that will bring peace to humanity. But Taoism believes that law and government is nothing but make-believes that binds humanity from the way of natural harmony. Hence, the government defined by Taoism principle was based on “avoidance of action” in every case possible in order to let things be naturally. This article criticize the alternative approach to justice which gives priority to the value of human nature before law and government which was just individually but not universally perceived. The principle of Taoism in some cases might be beneficial to use in legal interpretation, legislation process or law enforcement. The doctrine open the room for the litigants to negotiate rather than strictly enforcing law in every cases.

keywords: Peaceful law enforcement.

1. บทนำ

ลัทธิเต๋า คือผลผลิตทางปัญญาของสังคมจีนเป็นการตกผลึกความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยศาสตร์เต๋าจัดผู้ให้กำเนิดคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง หรือเต๋าเต๋อจิง (Tao Te Ching) ซึ่งวรรณกรรมดังกล่าวเป็นเสมือนคลังแห่งภูมิปัญญาของโลกเป็นปรากฏการณ์อันยิ่งใหญ่สะท้อนถึงวิถีคิดอันชาญฉลาดที่จะมุ่งให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบ และสันติ ภายใต้มุมมองของธรรมชาติ และจักรวาล อย่างไรก็ตาม แนวความคิดแบบเต๋ามีได้ปฏิเสธว่าความขัดแย้งมิได้มีอยู่เพียงแต่แนะนำว่าเมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วจะบริหารความขัดแย้งอย่างไร โดยสิ่งที่น่าสนใจที่สุดในปรัชญาสำนักนี้กลับปฏิเสธการใช้กฎหมายเข้ามาจัดการปัญหา แต่เน้นในห้วงคืนที่จะจัดการปัญหาซึ่งในบางคำสอนของแนวความคิดว่าการปล่อยให้กฎเกณฑ์ของจักรวาลดำเนินไปตามแบบแผนจึงเป็นสิ่งดีที่สุด กฎหมายของมนุษย์มักนำพาความยุ่งยากและพันชนาการการเข้าสู่วิถีทางแห่งธรรมชาติที่แท้จริง

2. กำเนิดปรัชญาเต๋า จักรวาลแห่งความยุติธรรม

เล่าจื๊อ(Lao Tzu) ศาสดาผู้ให้กำเนิดวิธีคิดแบบเต๋า มีข้อถกเถียงกันมากมายเกี่ยวกับประเด็นที่ท่านเป็นผู้นิพนธ์คัมภีร์เต๋าเต็กเก็งหรือไม่อย่างไรก็ตามในบันทึกของสุมาเจียนซึ่งเป็นบันทึกประวัติศาสตร์เล่มแรกของจีน (ประมาณ 100 ปีก่อนคริสตกาล) ได้แสดงความเห็นไว้ว่ามีความเป็นไปได้ที่เล่าจื๊อจะเป็นผู้ประพันธ์คัมภีร์วิถีทางแห่งเต๋านี้ขึ้นขณะเมื่อเล่าจื๊อมีอายุได้ประมาณ 160-200 ปี เล่าจื๊อได้พบเห็นปัญหาต่างๆของบ้านเมืองในยุคแห่งความวุ่นวาย ทั้งการรบพุ่งระหว่างแคว้น และปัญหาความวุ่นวายสับสนภายในราชวงศ์โจว ซึ่งก่อตัวเป็นภาวะไร้ระเบียบ เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายต่อปัญหาดังนั้นท่านจึงได้เดินทางไปทางตะวันตกเพื่อแสวงหาชีวิตอันเป็นอมตะ เมื่อเดินทางถึงด่านฮั่นกู่ อันเป็นทางผ่านไปสู่แดนตะวันตก นายด่านหยินซีได้ขอให้ท่านเขียนบางสิ่งไว้เพื่อเป็นที่ระลึก ท่านจึงได้เขียนหนังสือบรรจุอักษรกว่า 5,000 ตัวทิ้งไว้ให้ ซึ่งก็คือคัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง จากนั้นท่านจึงเดินทางออกจากด่าน และหายสาบสูญไป⁴⁶

⁴⁶ พจนานา จันทรสันติ . วิธีแห่งเต๋าหรือคัมภีร์เต๋าเต็กเก็งของปราชญ์เหลาจื๊อ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2520 หน้า 21 – 23

ความหมายของเต๋า

เต๋า (Tao) หมายถึง หนทาง หรือวิถี เป็นคำสมมุติขึ้นใช้เรียกสภาวะหนึ่งซึ่งไม่สามารถอธิบายด้วยถ้อยวาจาได้ เนื่องจากถ้อยคำและภาษาก่อให้เกิดถ้อยคำและภาษาต่อเนื่องกันไป ส่วนเหตุผลก็ก่อกำเนิดเหตุผลต่อไปไม่มีสิ้นสุด แต่ความเป็นเต๋านั้นสงบนิ่งสนิทอยู่ในตัวเองเป็นสภาวะที่ทั้งมิได้ตอบรับ หรือปฏิเสธสิ่งใด ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการที่ไม่อาจใช้ถ้อยคำภาษาหรือเหตุผลมาอธิบายคำว่า “เต๋า” ได้ ดังนั้นแล้วจึงจึงเป็นแต่เพียงหยิบยืมคำว่าเต๋าเพื่อสมมุติขึ้นบรรยายความในคัมภีร์เต๋าดึกแก่งเท่านั้น⁴⁷

“เต๋าที่อธิบายได้มิใช่เต๋อันอมตะ

ชื่อที่ตั้งให้กันได้ก็มีชื่อสูงส่ง

เต๋านั้นมีอาจอธิบายและมีอาจตั้งชื่อ

เมื่อไรชื่อทำฉันใดจักให้ผู้อื่นรู้

ข้าพเจ้าขอเรียกสิ่งนั้นว่า “เต๋า” ไปพลางๆ”⁴⁸

ดังนั้นเต๋าก็คือสภาวะหนึ่งซึ่งนักปราชญ์สมมุติขึ้นเพื่อพยายามจะอธิบายคำสอนของสำนักตน เพื่อให้ผู้ศึกษาแยกความแตกต่างระหว่างโลกธรรมดาของมนุษย์ และ โลกแห่งเต๋อันเป็นสิ่งที่สูงส่งกว่า

⁴⁷ พจนานุกรมสันติ, อังแล้ว, หน้า 27-29

⁴⁸ คัมภีร์เต๋าดึกแก่ง บทที่ 1 “เต๋อันสูงสุด”

การปกครองตามแนวปรัชญาเต๋า

วิถีทางแห่งเต๋านั้นมุ่งเน้นให้ปกครองเยี่ยงนักปราชญ์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ปกครองจะต้องเข้าใจในตัวผู้อยู่ใต้ปกครองอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือในการปกครองที่ดีแนวคิดเต๋ามองว่าไม่ควรยกย่องความฉลาด ไม่ให้คุณค่ากับสิ่งของหายาก และส่งเสริมให้ประชาชนลดความอยาก เพราะเหตุทั้งสามประการนี้เป็นที่มาของความขัดแย้ง และนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยกฎหมายและความรุนแรงต่างๆ ความเฉลียวฉลาดนำมาซึ่งการแก่งแย่งชิงดีในหมู่ราษฎร การให้คุณค่าในสิ่งของหายากนำมาซึ่งการลักขโมยคดโกง ส่วนความอยากถือเป็นมลทินต่อความบริสุทธิ์ในใจราษฎร

นอกจากนี้ผู้ปกครองที่เป็นปราชญ์ต้องปกครองโดยเข้าไปจัดการยุ่งเกี่ยวกับราษฎรให้น้อยที่สุด คือการ “ปกครองโดยไม่ปกครอง” เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐมากเกินไป

“มิได้ยกย่องคนฉลาด

ประชาราษฎรก็จะไม่แก่งแย่งชิงดี

มิได้ให้คุณค่าแก่สิ่งของที่หายาก

ประชาราษฎรก็จะไม่ลักขโมย

ขจัดตัวตนแห่งความอยากดวงใจแห่งประชาราษฎรก็จะบริสุทธิ์..

...ปราชญ์ย่อมปกครอง

โดยการไม่ปกครอง

คั้งนี้ทุกสิ่งทุกอย่าง

ก็จะถูกปกครอง

และดำเนินไปอย่างมีระเบียบ”⁴⁹

แนวความคิดนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ว่าสังคมมีเจตจำนง และพลวัตของตน พัฒนาการของสังคม และความเป็นไปของราษฎร มิได้พึ่งพาอำนาจบริหารจัดการ โดยรัฐเท่านั้น แต่ควรให้สังคมดำเนินไปตามวิถีทางอันเรียบง่าย และมั่นคงด้วยตนเอง

นอกจากนี้ปรัชญาเด่ายังยืนยันแนวความคิดเรื่องผู้ปกครองควรทำตัวให้อยู่ใกล้ชิดกับราษฎรแต่ไม่ควรเข้าไปแทรกแซงความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตตามปกติ โดยได้แบ่งประเภทของผู้ปกครองเอาไว้ดังนี้

“ผู้ปกครองที่ดีที่สุดนั้น

ราษฎรเพียงแต่รู้ว่าเขาอยู่

ที่ตรงลงมา

ราษฎรรักและยกย่อง

ที่ตรงลงมา

ราษฎรกลัวเกรง

⁴⁹ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 3 “การปกครองของปราชญ์”

รองลงมาเป็นอันดับสุดท้าย

ราษฎรชิงชัง”⁵⁰

จากข้อความข้างต้นจึงมีปัญหาคือไปว่าลักษณะการปกครองตามเจตนารมณ์ของปรัชญาเต๋าควรจะเป็นเช่นไร เมื่อพิจารณาข้อความต่อไปจึงพบว่าในคัมภีร์เต๋าเด็กเก็งเปรียบเทียบการปกครองบ้านเมืองคล้ายกับการทอดปลา

“ปกครองประเทศใหญ่เหมือนทอดปลาตัวน้อย

พิถีพิถันระมัดระวังแต่ไม่จำเป็นต้องนาน

ไม่จำเป็นต้องนานปลาที่สุกได้ที่

ทอดปลาตัวน้อยจึงเป็นหลักในการปกครองประเทศใหญ่”⁵¹

ดังนั้นการปกครองประเทศ ผู้ใช้อำนาจรัฐตามแนวทางปรัชญาเต๋าคควรพิจารณาให้ถ่วงถ่วงถึงการใช้อำนาจเข้าก้าวก่ายความเป็นอยู่โดยปกติสุขของประชาชน การนำนโยบาย หรือกฎหมายที่เข้มงวดกดขี่เข้ามาบริหารจัดการที่ดี การเข้าไปสร้างภาระยุ่งยากให้แก่วิถีปกติของประชาราษฎร์ก็ตาม ถ่วงชั่งต่อหลักคำสอนตามแนวทางปรัชญาเต๋า ซึ่งเชื่อว่าราษฎรต่างมีวิถีทางของตนและหมู่คณะที่จะจัดการปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยพลังของชุมชน

⁵⁰ คัมภีร์เต๋าเด็กเก็ง บทที่ 17 “ผู้ปกครองประเทศที่ดี”

⁵¹ คัมภีร์เต๋าเด็กเก็ง บทที่ 60 “ปกครองประเทศ”

3. กฎหมายในมุมมองของปรัชญาเต๋า

ในเมื่อแนวทางแห่งเต๋านั้นมีความชัดเจนที่จะให้ผู้ปกครองบริหารกิจการบ้านเมืองโดยงดเว้นการเข้าไปยุ่งกับประชาชนให้มากที่สุด ดังนั้นกฎหมายซึ่งถือเป็นเครื่องมือของผู้ปกครองในการปกครองบ้านเมืองจะมีสถานะอย่างไร

“กฎหมาย” ในมุมมองของปรัชญาเต๋านั้น คือ เครื่องกanggั้นระหว่างมนุษย์กับสภาพดั้งเดิมตามธรรมชาติ หากมีกฎหมายมนุษย์ก็จะห่างไกลจากธรรมชาติ และเมื่อกฎหมายยังมีมากยิ่งทับถมให้มนุษย์จมอยู่กับการกระทบกระทั่ง ทำร้าย และพิพากษาผู้อื่นแทนกฎอันยิ่งใหญ่คือกฎแห่งธรรมชาติ

“ปกครองอาณาจักรด้วยธรรม

ทำศึกด้วยเพทุบาย

มีชัยต่อโลกโดยการไม่กระทำ

เหตุใดข้าพเจ้าจึงทราบดังนี้

จากสิ่งเหล่านี้คือ

ข้อห้ามยิ่งมาก

ประชาราษฎร์ยิ่งยากจน

อาวุธยิ่งแหลมคม

ประเทศยิ่งวุ่นวายสับสน

วิทยาการยังมีมาก
สิ่งประดิษฐ์ยิ่งแปลกประหลาด
กฎหมายยังมีมาก
โจรผู้ร้ายยิ่งชุกชุม”⁵²

ข้อห้าม กฎหมาย และนโยบายการปกครองอันเข้มงวดของรัฐ นำมาซึ่งความยุ่งยากสับสนแก่ราษฎร ซึ่งแต่เดิมมนุษย์มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและต่างด้อยที่ด้อยอาศัยกัน ในสภาพธรรมชาติดังนี้ หากผู้ปกครองพยายามสร้างกฎเกณฑ์ หรือเข้าไปจำกัดสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ ย่อมสร้างฝักฝาย สร้างความขัดแย้ง อาทิ เมื่อออกกฎหมายห้ามราษฎรในเรื่องใด ก็จะทำให้เกิดโจรผู้ร้ายในเรื่องนั้น เมื่อมีข้อห้าม ย่อมมีผู้กระทำผิด หากปราศจากข้อห้ามข้อจำกัด มนุษย์ทุกคนย่อมเท่าเทียมกัน ในฐานะสัตว์โลก การสร้างเงื่อนไขโดยวิถีทางการปกครองที่ดี การสร้างกฎหมายเข้าครอบงำมนุษย์ก็ดีล้วนขัดต่อหลักสันติระหว่งมนุษย์ด้วยกันเอง

สมมุติฐานที่ว่า “ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” หากพิจารณาให้ในมุมมองแห่งเต๋าแล้วก็จะพบว่าสังคม และกฎหมายล้วนเป็นสิ่งที่มีมนุษย์พยายามสร้างขึ้น และจำกัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติ การทำให้สิ่งที่เรียบง่ายอย่างการอยู่ร่วมกันกลายเป็นกฎเกณฑ์อันซับซ้อน

⁵² คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 57 “การปกครอง”

แน่นหนา ย่อมส่งผลทำให้สังคมมนุษย์อยู่ในภาวะกดดัน เมื่อละเลยกฎเกณฑ์อันยิ่งใหญ่ที่สุดคือธรรมชาติ และนำกฎหมายบ้านเมืองมาบังคับใช้แทน ความวุ่นวายย่อมถือกำเนิดขึ้นเป็นธรรมดา

“แต่ทำไมเคยกระทำ

แม้กระนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็สำเร็จลุล่วง

หากกษัตริย์และเจ้านครสามารถรักษาเอาไว้ได้

โลกก็จะเปลี่ยนแปลงไปโดยความต่อเนื่อง

เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปและเกิดการกระทำต่างๆขึ้น

จงปล่อยให้ความเรียบง่ายแต่บรรพกาลเป็นผู้ควบคุมการกระทำ

ความเรียบง่ายแต่บรรพกาลนี้ไร้ชื่อ

มันช่วยขจัดความยากทั้งปวง

เมื่อขจัดความยากได้

ความสงบย่อมเกิดขึ้น

ดังนั้น โลกย่อมถึงซึ่งสันติสุข”⁵³

ข้อความข้างต้นเป็นการยืนยันแนวคิดแบบเต๋าว่าสันติสุขในมวลมนุษย์เกิดขึ้นได้ย่อมมิใช่มาจากการปกครอง และกฎหมายอันเข้มงวด แต่กลับเป็น “ความเรียบง่าย” และการ “ไม่กระทำ” ซึ่งเป็นคำธรรมดาสามัญ แต่ให้นิยามที่ลึกซึ้งไพศาล ความเรียบง่ายสามารถคลี่คลายสถานการณ์

⁵³ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 37 “ปกครองด้วยความเรียบง่าย”

อันซับซ้อนได้ ในขณะที่เดียวกันการไม่กระทำในบางสิ่งก็ใช้ว่าจะไม่เกิดการเคลื่อนไหว แต่เป็นการนิ่งเพื่อให้สรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ผ่านไปและรักษาความต่อเนื่องของธรรมชาติไว้โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

4. สรุปลักษณะความคิดพื้นฐานของปรัชญาเต๋ากับ การใช้กฎหมายเพื่อสันติ

กฎแห่งเต๋ายิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ ครอบคลุมเวลาและสถานที่

ปรัชญาเต๋า มีลักษณะเป็นอภิปรัชญา(metaphysics) กล่าวอธิบายถึงโลก และจักรวาลอันเป็นธรรมชาติสากล สะท้อนถึงมุมที่มนุษย์พยายามสร้างตัวตนขึ้นเป็นใหญ่เหนือธรรมชาติ ผ่านทางระบบการเมือง การปกครอง และกฎหมาย

อย่างไรก็ตามกฎหมายของมนุษย์นั้นย่อมมีขีดจำกัดด้วยรัฐชาติ เวลาหรือยุคสมัยในการบังคับใช้ และสถานที่ ในการคงอยู่ ภาวะดังกล่าว แนวความคิดแบบเต๋าจึงมองว่ากฎเกณฑ์ของมนุษย์นั้นมีความอ่อนค้อยกว่ากฎแห่งธรรมชาติ และจักรวาล ซึ่งเคลื่อนที่เสมอมิได้จำกัดแต่เพียงบังคับตัวมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมทั้งสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต มิได้ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ อาทิกฎแห่งการถือกำเนิด งอกงาม และความเสื่อมถอย เป็นต้น

กฎของมนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการบังคับบัญชาผู้คน

แนวคิดแห่งเต๋าพยายามอธิบายว่ากฎหมาย และการลงโทษเป็นเพียงหนทางสายเล็ก ๆ เปรียบได้กับแม่น้ำแม่จะเป็นแม่น้ำที่กว้างใหญ่เพียงใด แต่ก็ไม่สามารถเทียบได้กับอำนาจและความยิ่งใหญ่แห่งมหาสมุทรได้ การลงโทษเป็นเพียงวิถีทางแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น

ในปัจจุบันแนวความคิดการใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายอาญาเป็นไปด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ อาทิการแก้แค้นทดแทนและการกำหนดมาตรแห่งความรับผิดชอบ การลงโทษเพื่อเป็นการป้องปรามตลอดจนเพื่อแก้ไขผู้กระทำผิด ตัดโอกาสหรือจำกัดความสามารถในการกระทำผิด⁵⁴ ซึ่งการพยายามสร้างกฎเกณฑ์เหล่านี้ขึ้นมาในแต่ละยุคสมัยเป็นเพียงความพยายามของมนุษย์ผู้เปรียบได้ดั่งเม็ดทรายในจักรวาลที่พยายามเรียนรู้และเข้าใจกฎแห่งการลงโทษ ซึ่งส่งผลให้แม้จะมีกฎหมายอันเข้มงวด รัดกุมเพียงใด แต่ก็ยังปรากฏผู้กระทำผิดกฎหมายอยู่เสมอ

“ประชาราษฎร์ไม่พรั่นพรึงต่อความตาย

เหตุใดจึงพยายามเอาโทษประหารไปสยบ

และหากราษฎรกลัวความตายจริง

เมื่อจับผู้กระทำผิดมาลงโทษ โดยการประหาร

⁵⁴ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ . ทฤษฎีอาญา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน , พิมพ์ครั้งที่ 3.2556 หน้า 82 –

เหตุใดจึงมีผู้กระทำผิดต่อไปอีก
มักจะมีผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการ
ทำหน้าที่ตัดสินโทษ
อยู่เหนือความเป็นความตายของผู้คน
ผู้ที่ดำรงตำแหน่งตุลาการ
เปรียบได้กับ
สามัญชนผู้ถือขวานไปตัดต้นไม้
แทนช่างไม้ผู้ยังง
ผู้ถือขวานแทนช่างไม้
ยากนักที่จะหนีพ้น
บาดแผลจากคมขวาน”⁵⁵

ข้อความที่ยกมาข้างต้น เล่าจื๊อ (Lao Tzu) ได้พยายามอธิบายว่า
โทษ อาจมิใช่คำตอบของปัญหา การใช้ความรุนแรงเพื่อขจัดปัญหา
ภายในรัฐแม้แต่โทษประหารชีวิตก็ตามก็ไม่สามารถระงับการกระทำ
ความผิดของผู้คนได้⁵⁶

การใช้กฎหมายที่ดี การเป็นนักกฎหมายที่ดี ล้วนแล้วแต่เป็นการ
ทำหน้าที่ตัดสินผู้อื่นจากมุมมองของปุถุชน โดยกฎหมายของปุถุชน ซึ่ง

⁵⁵ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 74 “การลงโทษ”

⁵⁶ จรัญ โฆษณานันท์ . นิติปรัชญาแนววิพากษ์ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่
2.2555 หน้า 328 – 330

โดยธรรมชาตินั้นมนุษย์ใฝ่ดีมีความต้องการชีวิตที่ดี แม้จะดีตามมาตรฐานของแต่ละคนแตกต่างกันออกไปตามยุคสมัย และสังคมของตนเอง (nomos)⁵⁷ เมื่อมนุษย์สร้างหลักเกณฑ์ทางนิติศาสตร์อันยุ่งยากซับซ้อน และพยายามยึดมั่นว่ากฎนั้นคือสิ่งที่ถูกต้องสมเหตุผลที่จะลงโทษผู้อื่น เมื่อนั้นย่อมถือได้ว่ามนุษย์พยายามทำตนขึ้นเทียบเคียงกับกฎแห่งธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งมักจะมีข้อผิดพลาดตามมาเสมอ

เต้ามองถึงกฎแห่งจักรวาล

ปรัชญาเต๋าสนับสนุนกฎเกณฑ์อันแสนเรียบง่ายของจักรวาล ซึ่งเคลื่อนที่ เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งในมุมมองแห่งเต๋า โลกมิได้เป็นสี่ขา หรือดำล้วน แต่กลมกลืนตามหลักแห่ง “หยิน” และ “หยาง” กล่าวคือกฎหมายและการปกครองไม่สามารถทำให้ผู้คนกลายเป็นสี่ขา หรือคนดีได้ทุกคน ในขณะที่แม้จะไร้ซึ่งกฎหมาย และการครอบงำโดยรัฐ ก็มิได้หมายถึงบุคคลในสังคมจะค้ำผิด หรือเป็นคนชั่วร้ายทุกคน

กฎหมายยังมีมากยิ่งขึ้นทำให้มนุษย์ห่างไกลจากสภาพธรรมชาติ

สภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ในปรัชญาเต๋าสะท้อนผ่านถ้อยคำที่ว่า

⁵⁷ ไชยันต์ ไชยพร . นิธิ เอียวศรีวงศ์ ในกับวิกฤตการเมืองไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คบไฟ, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2557 หน้า 290 – 302

“ผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณความดี
คล้ายกับเด็กทารก
แมลงมีพิษไม่ต่อยกัด
สัตว์ร้ายไม่จู่จับ
นกร้ายไม่จิกตี...”

เป็นการมองมนุษย์ว่าธรรมชาตินั้นดีงามเปรียบได้กับทารกอันบริสุทธิ์ภายใต้กฎอันยิ่งใหญ่แห่งธรรมชาติ ซึ่งหากมนุษย์ซึ่งถือเป็นทารกได้กระทำผิดพลาดต่อกัน ต่างคนก็ต่างได้กระทำไปเพราะเป็นทารกในสายตาธรรมชาติผู้คุมกฎอันยิ่งใหญ่ จึงควรแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันด้วยสันติวิธี

“พยายามค้นหาคนชั่วและให้อภัย”⁵⁸

ดังนั้น การอภัยแม้มิได้มีบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดในบทมาตรากฎหมายของประเทศไทย แต่ในวิถีทางแห่งเต๋าถือว่าเป็นกฎสากลอันยิ่งใหญ่ในการนำพามนุษย์สู่สันติสุขอันยั่งยืน เต๋ามิได้ปฏิเสธว่าโลกนี้ไม่มีคนชั่ว แต่การจัดการกับปัญหาและความชั่วร้ายนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยวิถีทางอันแข็งกร้าวในการแก้ปัญหา หากแต่ควรใช้สันติวิธี ซึ่งในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐก็ควรจะรู้จัก “การให้อภัย” หลักการนี้สะท้อนในบทบัญญัติกฎหมายสมัยใหม่ อาทิ กระบวนการยุติธรรมที่เน้นการมี

⁵⁸ คัมภีร์เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 62 “สมบัติของโลก”

ส่วนร่วมของประชาชน ยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์ เป็นต้น⁵⁹

แนวความคิดข้างต้น สอดคล้องกับแนวความคิดของ ชงจื้อ
นักปราชญ์ฝ่าย “หยู” (จารีตนิยม) ซึ่งมองว่าอุดมคติของสังคม คือการไม่
มีคดีความ และไม่สนับสนุนให้มีการฟ้องร้องกัน ซึ่งแตกต่างจาก
วัฒนธรรมทางกฎหมายของตะวันตกที่เน้นการใช้กระบวนการทาง
กฎหมายในการพิทักษ์สิทธิ์ของบุคคล⁶⁰

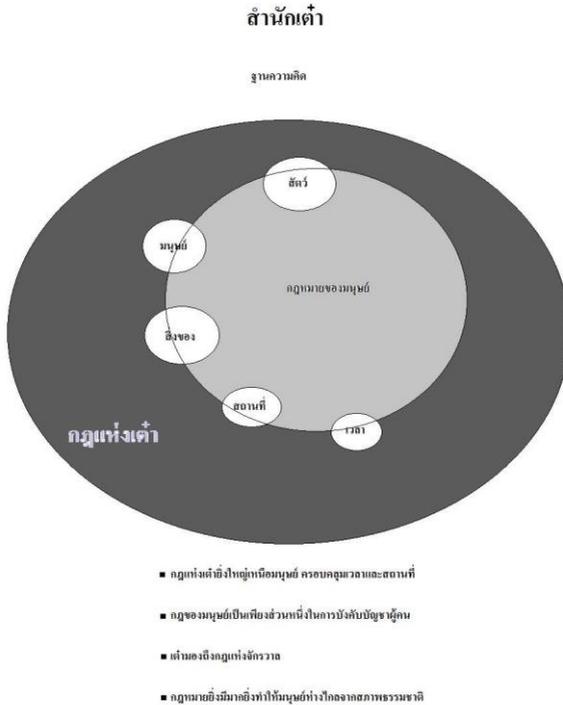
หากมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายรัฐจึงควรคำนึงถึง
วิถีทางแห่งสันติ และเปิดช่องทางให้มนุษย์ได้เข้าถึงแก่นแท้แห่งกฎการ
อยู่ร่วมกัน โดยสันติบนพื้นจักรวาล คือการให้อภัยดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว
โดยฝ่ายนิติบัญญัตินั้นพึงต้องใช้ความระมัดระวัง และไตร่ตรองให้ดี
ก่อนที่จะบัญญัติกฎหมายออกมา การออกกฎหมายต้องคำนึงถึงเทศบาล
บ้านเมืองที่เหมาะสมในเรื่องที่จะบัญญัติเป็นกฎหมาย หากขัดกับ

⁵⁹ กองงานคณะกรรมการการยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม ,กระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาไทย,2552. หน้า 125-135

⁶⁰ อาร์ม ตั้งนิรันดร . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,
พิมพ์ครั้งที่1.2557. หน้า 27

หลักการดังกล่าว การบังคับใช้กฎหมายนั้นก็ไม่มีผล ประชาชนยอมไม่
 ยอมรับนับถือปฏิบัติตาม⁶¹

ภาพที่ 1 สรุปรากฐานแห่งปรัชญาเต่าที่มีต่อกฎหมายของมนุษย์⁶²

⁶¹ สมยศ เชื้อไทย . นิติปรัชญา(จิตติ ดึงศักดิ์ที่ยับทบาทของนักกฎหมายกับเทศกาลบ้านเมือง) .
 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่19.2558. หน้า 231-236

6. สรุป

มวลมนุษยย์ผู้ไร้พหุและเรียกรื่องซึ่งสันติสุข แต่กลับทับถมอัดดาพอกพูนโดยการสร้างระบบการเมืองการปกครอง และกฎหมายขึ้นพันนาการตนเองตลอดหน้าประวัติศาสตร์ เต่ามิได้เสนอกฎหมาย หรือระบบการปกครองอันแปลกใหม่ใดแต่กลับเป็น “ความเรียบง่าย” และการ “ไม่กระทำ” ซึ่งเป็นคำธรรมดาสามัญแต่ให้นิยามที่ลึกซึ้งไพศาล ความเรียบง่ายสามารถคลี่คลายสถานการณ์ อันซับซ้อนได้ ในขณะที่เดียวกันการไม่กระทำในบางสิ่งก็เชื่อว่าจะไม่เกิดการเคลื่อนไหว แต่เป็นการนิ่งเพื่อให้สรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ผ่านไปและรักษาความต่อเนื่องของธรรมชาติไว้โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว

“การให้อภัย” คือวิถีทางแห่งสันติอย่างแท้จริงตามแนวความคิดแบบเต๋า จริงอยู่ว่าการให้อภัยย่อมไม่สามารถเยียวยาทุกสิ่งให้กลับฟื้นคืนดีได้แต่การให้อภัยสามารถทำให้มนุษย์ได้ขยับเข้าใกล้สภาพธรรมชาติอันแท้จริง ยิ่งกว่าสิ่งจอมปลอมที่ตนสร้างขึ้น อาทิการปกครอง และกฎหมาย

ดังนั้นการยิ่งสร้างกฎหมายขึ้นควบคุมผู้คน การปกครองที่ยิ่งเข้มงวด ย่อมก่อให้เกิดโจรผู้ร้าย หาใช่ขจัดเภทภัยได้หมดสิ้นสมดังเจตนาของมนุษย์ไม่ อีกทั้งโลกและจักรวาลก็มีใช่สมบัติของมนุษย์มนุษย์

⁶² ผู้เขียน

เท่านั้นการกล้าประกาศกฎหมายและระบบการปกครองย่อมแข็งขัน
เจตนาฟ้า หรือ “ฝันวิถีฟ้า” วิถีแห่งความอ่อนโยนและโหดร้ายต่อทุก
สรรพสิ่ง อย่างเท่าเทียมกัน

บรรณานุกรม

กองงานคณะกรรมการการยุติธรรมแห่งชาติ สำนักงานกิจการยุติธรรม ,

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย,2552

จรัญ โฆษณานันท์ . นิติปรัชญาแนววิพากษ์ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, พิมพ์ครั้งที่2,2555

ไชยันต์ ไชยพร . นิธิ เอียวศรีวงศ์ ใน/กับวิกฤตการเมืองไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คบไฟ, พิมพ์ครั้งที่3.2557

พจนานันท์ จันทรสันติ . วิธีแห่งเต๋าหรือคัมภีร์เต๋าเต็กเก็งของปราชญ์เหลาจื๋อ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, พิมพ์ครั้งที่2.2520

สมยศ เชื้อไทย . นิติปรัชญา(จิตติ ดึงศรัทธีย่บทยาของนักกฎหมายกับเทศกาลบ้านเมือง) . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่18.2558.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ . ทฤษฎีอาญา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่3.2556

อาร์ม ตั้งนิรันดร . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายจีน . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่1.2557.

**ความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษาจากการเรียนการสอนวิชา
กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Legal Awareness of students in the study of Law for daily
life subject, Chiang rai Rajabhat University**

วรรณัฐ บุญเจริญ⁶³

80 หมู่ 9 สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ถนนพหลโยธิน ตำบลบ้านคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
อีเมลติดต่อ : mukenjo@gmail.com

Vorranat Booncharoen

80 moo. 9 School of Law, Chiang Rai Rajabhat University
Paholyothin Rd., Muang District Chiang Rai Province 57100
E-mail : mukenjo@gmail.com

⁶³ อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, นบ., นม. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

บทคัดย่อ

การวิจัยในชั้นเรียน เรื่อง ความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษาจากการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและนักศึกษา และปรับปรุงแนวทางและวิธีการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและนักศึกษา โดยทำการศึกษาจากนักศึกษาที่ลงเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โดยศึกษาจากความรับรู้และความตระหนักของนักศึกษาผ่านการสั่งงาน (assignment) กิจกรรมภายในรายวิชา เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงวิธีการสอนและเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

โดยการวิจัยพบว่า ก่อนเข้าเรียนนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงความตระหนักรู้ทางกฎหมายและสิทธิขั้นพื้นฐานของตน น้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ดีนัก แม้จะทราบถึงสิทธิที่ตนเองมีบ้างแต่ไม่รู้ถึงที่มาและไม่สามารถทำให้เหตุผลได้ นักศึกษามองกฎหมายเป็นเรื่องไกลตัวที่ตนเองไม่มีส่วนร่วม อย่างไรก็ตามเมื่อได้เข้าเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันแล้ว นักศึกษามีความตระหนักรู้ที่

เพิ่มขึ้นกว่าเดิม สามารถให้ความเห็นในทางกฎหมายได้อย่างมีเหตุผล
และปรับให้เข้ากับชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ : กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน, ความตระหนักรู้กฎหมาย

Abstract

In class research on Legal Awareness of students in the study of Law for daily life subject, Chiang rai Rajabhat University objective was to improve the content of law in daily life (GEN1145) subject to be conformed with social change and students. Also, find the best approach in teaching the subjects. The research was done by observing students who applied for the course in the second semester of 2016 academic year on their reception and awareness of law by using feedback from assignments and in-class activities.

The research found that students awareness prior to the course was terrible. Students has no sense of public participation and natural rights. Their attitude and understanding on Justice system was bad. Even though they know some rights, they did not know its source and were unable to give reasons on how it came to be. They saw law as a irrelevant and distance matters to their life. However, after completing the course, the students awareness was raised in a way that they can explain how the law and rights came to be. They were able to give legal opinion and apply what they've learnt to their daily life.

Keywords : Law for daily life, Awareness of law

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาศึกษาทั่วไปนั้น มีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผลสามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร ความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและ วัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้ เป็นอย่างดี สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็น จำแนกเป็น รายวิชา หรือลักษณะบูรณาการ ใดๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ รายวิชา บูรณาการ ใดๆ ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป

การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปยังมุ่งเน้นให้ได้บัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ ต้องสอนแบบบูรณาการในชีวิตจริง ซึ่งต้องบูรณาการทั้ง วิชาการ(ความรู้ และทักษะเชาวน์ปัญญา) วิชางาน(ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะเชาว์ปัญญา) วิชาคน

(คุณธรรม/จริยธรรม ทักษะ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ) กับชีวิตจริง

ในปัจจุบัน การเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นรายวิชาในความรับผิดชอบของคณาจารย์สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ถึงกำหนดการปรับปรุงเนื้อหา รายวิชา ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและนักศึกษา ข้าพเจ้าซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบการสอนรายวิชา กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน รหัสวิชา GEN1145 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จึงได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยอาศัยผลการตระหนักรู้ กฎหมายของนักศึกษา เพื่อค้นหาแนวทางที่ปฏิบัติได้จริง ในการแก้ปัญหาคความไม่รู้กฎหมายซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาและความไม่เป็นธรรม และเพื่อผลิตบัณฑิตมารับใช้สังคมตามอัตลักษณ์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยต่อไป

ในปัจจุบัน การเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นรายวิชาในความรับผิดชอบของคณาจารย์สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ถึงกำหนดการปรับปรุงเนื้อหา รายวิชา ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและนักศึกษา ข้าพเจ้าซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบการสอนรายวิชา กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน รหัสวิชา GEN1145 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จึงได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยอาศัยผลการตระหนักรู้

กฎหมายของนักศึกษา เพื่อค้นหาแนวทางที่ปฏิบัติได้จริง ในการแก้ปัญหาความไม่รู้กฎหมายซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาและความไม่เป็นธรรม และเพื่อผลิตบัณฑิตมารับใช้สังคมตามอัตลักษณ์และพันธกิจของมหาวิทยาลัยต่อไป

1.2 โจทย์การวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในฐานะสถาบันที่ผลิตบัณฑิตสู่สังคม มีพันธกิจในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับสภาพสังคมและกระบวนการยุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการพัฒนาองค์กรในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตร เพื่อกำหนดทิศทางของสำนักวิชาในอนาคต ดังนั้นจึงมีการจัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชาขึ้น เพื่อสำรวจและทำความเข้าใจต่อความต้องการของทั้งบัณฑิต หน่วยงานของรัฐและเอกชน และสังคมในการที่จะนำไปพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาวิชา และการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการเหล่านั้น โดยการศึกษาการเรียนการสอนในราชวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันในปัจจุบันเปรียบเทียบกับเนื้อหาวิชาหลัก สูตร และการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงความต้องการในเรียนรู้ของนักศึกษา และนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมา

ประมวผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและหลักสูตรให้สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

1.3 คำถามการวิจัย

1. เนื้อหารายวิชาและวิธีการสอนสอดคล้องตามความต้องการของสังคมและกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันหรือไม่
2. อาจารย์ผู้สอนจะพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมได้อย่างไร
3. นักศึกษามีความตระหนักรู้กฎหมายจากการเรียนการสอนวิชากฎหมายในชีวิตประจำวันหรือไม่

1.4 วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและนักศึกษา
2. เพื่อปรับปรุงแนวทางและวิธีการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและนักศึกษา

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ตัวแปรต้น เนื้อหาวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
ความรู้กฎหมายของนักศึกษาที่ลงเรียนวิชา

ประชากร นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่ลงเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับ
ชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในภาคเรียนที่ 2/2559

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และ
กฎหมายในปัจจุบัน

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชา กับสภาพสังคมและ
กระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน

2. ความต้องการของนักศึกษาในการเรียนวิชากฎหมาย
เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

3. วิธีการในการจัดการเรียนการสอน ให้มี
ประสิทธิภาพในรายวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

1.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาความเข้าใจและทัศนคติทางกฎหมายของนักศึกษา

ผ่านชิ้นงานในรายวิชา

1.7 ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยนี้จะเริ่มดำเนินการในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2560 รวมระยะเวลาดำเนินการ 3 เดือน

1.8 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเนื้อหาจากเอกสารประกอบการสอนวิชา กฎหมายในชีวิตประจำวัน ข้อมูลเอกสารต่างๆ และชิ้นงานในชั้นเรียน ของนักศึกษา

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม
2. สามารถผลิตบุคลากรได้ตรงตามความต้องการของ หน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมและสังคม รวมไปถึงความต้องการ ของบัณฑิตในสาขาวิชาชีพ

3. สามารถปรับปรุงทั้งในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจและกระบวนการยุติธรรมต่อไป

1.10 หน่วยงานที่นางานวิจัยไปใช้ประโยชน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

1.11 กลุ่มเป้าหมาย นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดในการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแนวคิดของการศึกษาทั่วไป นั้นยาวนาน และ มีการปรับเปลี่ยนเนื้อความไปตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ประชากร องค์กร ความรู้ และด้านอื่น ๆ แต่ละยุคสมัย โดยในที่นี่การศึกษาทั่วไป หมายถึง องค์กร ความรู้ที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้ นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถเข้าใจถึงความ เป็นไปของโลก และ สิ่งที่พึงประสงค์ในการอยู่ร่วมในสังคม ตามบรรทัดฐานที่ถูกตั้งไว้ใน สังคมนั้น ๆ

การศึกษาทั่วไป ยังคงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเรื่อยมา ทั้งด้วยการได้รับ อิทธิพลจากมนุษยนิยมหรือความคิดหัวก้าวหน้า ซึ่งสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาทั่วไป ก็คือ การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับลักษณะของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามกาลเวลา และหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงหลากหลายรูปแบบ จึงทำให้การศึกษา ทั่วไปในปัจจุบันมีลักษณะที่เรียกว่า Hybrids⁶⁴

การจัดการศึกษาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ได้เริ่มดำเนินการนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยทบวงมหาวิทยาลัย ได้มีประกาศเรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2517 กำหนดให้ หลักสูตรในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตร ต้องมีองค์ประกอบของ “วิชาพื้นฐาน ทั่วไป” อย่างน้อย 30 หน่วยกิต แต่จากการดำเนินงานตามประกาศดังกล่าว พบว่า ขอบเขตจุดมุ่งหมาย และลักษณะรายวิชาของกลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไปยัง ไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ดังนั้น ทบวงมหาวิทยาลัย (องค์กรในขณะนั้น) จึงได้ปรับปรุงเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีใหม่ และกำหนดให้

⁶⁴ คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย, รายงานกรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : HED), 2552

ใช้คำว่า “วิชาศึกษาทั่วไป” แทน “วิชาพื้นฐานทั่วไป” (ในปี พ.ศ. 2532, 2542) จนในที่สุด สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ใช้ อยู่ ณ ปัจจุบัน

2.2 แนวคิดในการเรียนการสอนวิชากฎหมาย

ในการเรียนการสอนกฎหมายนั้น การส่งเสริมการศึกษาในเชิงวิพากษ์ประกอบกับการศึกษากฎหมายในแนวทางหลัก เพื่อให้เกิดข้อโต้เถียง ซึ่งข้อโต้แย้งนั้นจะนำไปสู่การหาข้อสรุปที่มีเหตุผลทางกฎหมาย นำไปสู่การสร้างความเป็นธรรมและระงับความขัดแย้ง ได้อย่างแท้จริง รศ.นพ. นพ นิธิ สุริยะ อาจารย์อาวุโส คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวไว้ว่า “การให้ความรู้ที่ดีต่อลูกศิษย์ ไม่ใช่การบอกว่าอะไรผิด อะไรถูก เพราะคนเรามีความเห็นที่แตกต่างกัน หลักการของเหตุผลได้เสมอ ยิ่งถ้าเป็นนักกฎหมายด้วย แต่น่าจะเป็นการดี ถ้าให้เขาได้ฝึกคิด คือ ทำให้นักศึกษาดึงข้อสงสัย เมื่อเขาสงสัยเขาก็จะอยากรู้ จะศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และได้คำตอบในสิ่งที่เขาอยากรู้ ครูอาจารย์จะเป็นที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำ และร่วมคิดไปด้วยกัน” แต่การศึกษากฎหมายตามปกติเน้นหนักไปยังความสามารถในการจดจำ เริ่มจากประวัติความเป็นมาหรือตัวบท การอธิบายตัวบท แยกองค์ประกอบ

หรือสาระสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายแต่ละเรื่องประกอบคำพิพากษาศาลฎีกา ไม่ว่าจะเข้าเรียนยังสถาบันการศึกษาใด การประสบความสำเร็จของนักศึกษาจึงขึ้นอยู่กับความขยันเรียน จดจำและทำความเข้าใจในสิ่งที่อาจารย์ได้บรรยายเป็นหลัก

การเรียนการสอนกฎหมายจึงต้องปรับให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของกระบวนการยุติธรรมอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และความเข้าใจทั้งกระบวนการยุติธรรม เจตนารมณ์ของกฎหมาย และสภาพสังคม เพราะธรรมชาติของกฎหมายนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังคม ในรูปแบบที่กฎหมายจะมีอยู่โดยเกี่ยวข้องกับบางสิ่งหรือบางบุคคลเสมอ และในการที่จะผูกพันตามกฎหมาย (law abiding) นั้นจำเป็นต้องมีการสื่อสารพฤติกรรมพื้นฐานและสิ่งอื่นๆ เพื่อเข้าใจและปรับใช้มันดังเช่นที่ผู้แสดงเจตนาตั้งใจ เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นอย่างถูกต้องตรงกัน โดยความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ผ่านทางรูปแบบการแสดงเจตนา และบริบทของผู้ส่งสารนี้เองคือ “สัญญาวิทยาทางกฎหมาย (Legal semiotic)” นักศึกษาทุกคนต่างต้องประสบกับสัญญาวิทยาตลอดเวลา เพียงแต่อาจไม่ได้คิดถึงมันเท่านั้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ขั้นตอนการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาจากเอกสาร ตำรา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวบรวม วิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูล พื้นฐานเกี่ยวกับบริบททั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไป อาทิเช่น

(1) ประวัติความเป็นมาของการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปในประเทศไทย

(2) ความสำคัญของทางการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาและสังคม

(3) แบบอย่างของการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการยุติธรรมและการให้การศึกษากฎหมายในสาระสำคัญ ตามทฤษฎีทางกฎหมาย และแนวทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน เช่น

- (1) สถาบันและกลไกตามระบบกฎหมาย
- (2) หลักกฎหมายและความเปลี่ยนแปลง
- (3) ระบบการศึกษากฎหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาจากผลตอบรับของนักศึกษาผ่านงานและ
กิจกรรมรายวิชา เช่น

- (1) ความรู้และทัศนคติต่อกระบวนการยุติธรรม
- (2) กฎหมายที่ นักศึกษามีความสนใจและเกี่ยวข้องกับ

ชีวิตประจำวันของนักศึกษามาก

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ และสรุปประมวลการศึกษา ถึงแนวทางการ
ให้การศึกษากฎหมาย และเสนอแนะวิธีการที่เหมาะสมในการเรียน
การสอน

3.2 ข้อมูลที่ใช้วิจัย

การวิจัยเรื่องความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษาจากการ
เรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย ทำการศึกษาโดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารต่างๆ และจากการ
สัมภาษณ์ บุคคลผู้ปฏิบัติงานจริงในกระบวนการยุติธรรม แล้วนำข้อมูล
ทั้งหมดมาศึกษาอย่างเป็นระบบ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

วิเคราะห์ข้อมูลด้านกฎหมายและการจัดการเรียนการสอน ในวิชาศึกษาทั่วไป แนวคิด และการตีความอย่างเป็นระบบ โดยอาศัย ข้อมูลเอกสารต่างๆ ไม่ว่าจะจากประมวลกฎหมาย ตำรา ผลงาน หรือ รายงานการวิจัย ด้วยทฤษฎี ทักษะ ซึ่งเคยมีผู้ศึกษาไว้แล้วตาม ประเด็นการวิจัย และเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานวิจัย

4. ผลการศึกษา

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

4.1.1 เปรียบเทียบหลักสูตรมหาวิทยาลัย

จากการศึกษาการจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปของ มหาวิทยาลัยต่างๆ นั้น แต่ละมหาวิทยาลัยจะมีเป้าหมายและกรอบ เนื้อหาวิชาที่คล้ายคลึงกัน คือ การสร้างบัณฑิต หรือสร้างคนให้เป็น บัณฑิต ส่วนวิชาเฉพาะวิชาชีพทั้งหลายเป็นการสร้างเครื่องมือให้แก่ บัณฑิต และบอกวิธีที่จะทำใ้ บัณฑิตสามารถใช้เครื่องมือได้ แต่จะต้อง นำไปใช้เพื่อสร้างสรรค์ ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตและสังคม ไม่ได้นำ

เครื่องมือไปเพียงเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ด้วยความเห็นแก่ตัว แล้วทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่นหรือก่อความเสียหายทำลาย สังคม ตลอดจนมนุษยชาติ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศจะมีลักษณะที่ครอบคลุม 3 ประเด็นหลักคือ (1) คำนึงถึงความสำเร็จของผู้เรียนและความต้องการของสังคม (2) จะต้องสามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และ (3) ผู้เรียนจะต้องมีคุณธรรม มีความสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา เพื่อสรรสร้างชีวิตที่ดีแก่ตนเอง⁶⁵

4.1.2 โครงสร้างของหลักสูตร

จากการศึกษาพบว่า สถาบันอุดมศึกษาจะมีการออกแบบหลักสูตรภายใต้กรอบแนวคิดและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามการ จัดโครงสร้างดังกล่าวต้องสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 แต่เนื้อหาของหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งวิชาเลือกต่างๆ สำนักวิชาสามารถจัดให้เหมาะสมกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถาบันได้ โดยนโยบายของสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

⁶⁵ Prof. Deane Neubauer, รายงานการศึกษาแนวทางการจัดการวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2550.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะพื้นฐานสำหรับการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายสู่การเป็นบัณฑิตที่มีสมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 จะใช้จัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนที่เข้าเรียนในปีการศึกษา 2560 เป็นต้นไป โดยโครงสร้างหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีดังนี้

1. รายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่เป็นรายวิชาพื้นฐานหรือวิชาบังคับเรียนก่อน (Pre-requisite) ของหมวดวิชาเฉพาะด้านของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง และรายวิชาเฉพาะด้านของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งต้องไม่นำมาเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไป
2. หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 บังคับใช้สำหรับผู้เรียนที่เข้าศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 เป็นต้นไป
3. หน่วยกิตรวมของหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชาให้เรียนให้ครบทุกกลุ่มวิชา ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ตามสัดส่วนดังนี้

1) กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้เรียนไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

2) กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร ให้เรียนไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต

3) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้เรียนไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

4) กลุ่มวิชาบูรณาการและเสริมสร้างทักษะชีวิต ให้เรียนไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

4. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นผู้จัดแผนการเรียนการสอนจัดผู้สอน และบริหารการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

โดยในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จะมีอาจารย์ผู้สอนได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญการ หรือเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการสอน หรือบุคคลภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในด้านนั้น ๆ

ซึ่งวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน อยู่ใน กลุ่มวิชาบูรณาการและเสริมสร้างทักษะชีวิต มีจำนวนหน่วยกิตทั้งสิ้น 3 หน่วยกิต

4.1.3 วิธีการเรียน การสอน วิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ในปัจจุบัน อาจารย์ประจำ สำนักวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นผู้รับผิดชอบในการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีความครอบคลุมและตอบสนองต่อความต้องการของทั้งตัวผู้เรียนและสังคม ได้พยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเรื่อยมา ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตรและบุคลากร การค้นหาอัตลักษณ์ท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียน และการปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม จากการศึกษาพบว่าเทคนิคในการในปัจจุบันที่นิยมใช้กัน ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบโสเครติสหรือการสอนแบบอุปนัย และวิธีการสอนแบบทบทวนและถาม โดยในประเทศไทยมักมีการเรียนการสอนด้วยวิธีบรรยายเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในต่างประเทศแล้ว พบว่า ต่างประเทศมีรูปแบบในการสอนหลากหลายวิธี ตั้งแต่วิธีการถามตอบแบบโสเครติสซึ่งเป็นนักปรัชญากรีกหรือวิธีการสอนแบบอุปนัย และวิธีการสอนแบบทบทวนและถามซึ่งเป็นการเน้นให้นักศึกษาทบทวนการเรียนการสอนในห้องเรียนและถามอาจารย์ข้อที่สงสัยในชั้นเรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป

จากการศึกษาวิธีการเรียนการสอนของคณาจารย์สำนักวิชานิติศาสตร์ วิธีการสอนที่ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย คือ วิธีการถามตอบตามแบบโสเครติสและวิธีทบทวนและถาม ซึ่งสามารถนำไปใช้กับการสอนทางนิติศาสตร์ที่ผู้เรียนมีลักษณะต่างกัน วิธีการถามตอบเป็นวิธีการ

สอน ที่เหมาะสมกับนักศึกษาไทยที่สุด การสอนแบบ ไสคราติสหรือการ
สอนแบบถามตอบนั้น เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ ไสคราติสนัก
ปรัชญากรีกใช้และมีการนำวิธีการสอนดังกล่าวมาใช้ในการเรียนการ
สอนในทวีปยุโรปมายาวนาน การสอนแบบ ไสคราติสจะเน้นรูปแบบการ
ถามตอบในส่วนสาระรายละเอียดเพื่อนำมาสู่องค์ความรู้ทั้งหมด หรือการ
สอนแบบอุปนัย โดยวิธีการถามตอบเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับ
นักศึกษาไทยที่สุด เนื่องจากการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความ
ตื่นตัว ตั้งใจฟังและคิดตามเนื้อหาที่ผู้สอนบรรยาย มีการเข้าร่วมในการ
อภิปราย มีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาที่อภิปราย จากนั้นจึงมุ่งเข้า
สู่ข้อค้นพบด้วยตนเองอันเป็นการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ได้ดีที่สุด
อย่างไรก็ดี แม้ว่าวิธีการทบทวนและถามเป็นวิธีการสอนที่สามารถพัฒนา
นักศึกษาภาคภูมิใจได้ดีที่สุดมากกว่าวิธีแบบ ไสคราติสและการบรรยาย แต่
การสอนแบบทบทวนและถามเป็นวิธีการสอนซึ่งผู้เรียนจะต้องมีการ
เตรียมตัวก่อนการเรียนการสอนอย่างมาก เนื่องจากต้องอ่านเอกสารที่
ผู้สอนแนะนำจนครบ แล้วจึงนำข้อสงสัยหรือข้อสังเกตไปถามหรือ
อภิปรายในชั้นเรียนกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่น ซึ่งวิธีการสอนแบบ
ทบทวนและถามนั้น หากผู้เรียนมีการทบทวน อย่างดีแล้วจะก่อให้เกิด
ประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างมาก เพราะจะเป็นการต่อยอดความรู้จากความรู้
พื้นฐานที่ได้ทบทวนมาส่งผลให้สามารถศึกษาเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง
มากกว่าการสอนแบบบรรยายที่ผู้สอนต้องเริ่มจากปูพื้นฐานความรู้ให้แก่

นักเรียน และยังทำให้นักศึกษาที่เก่งสามารถพัฒนาความรู้ได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับการสอนแบบอื่นเพราะผู้สอนสามารถลงลึกในเนื้อหาได้ทันทีโดยไม่ต้องปูพื้นฐานความรู้ของนักศึกษาก่อน อย่างไรก็ตามนักศึกษาไทยมักไม่ค่อยขยันทบทวนเนื้อหาก่อนการเรียน จึงทำให้ผู้สอนต้องทบทวนเนื้อหาก่อนเรียน เพื่อให้ศึกษามีพื้นฐานความรู้ ทำให้การสอนแบบทบทวนและถามจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

4.1.4 การใช้เทคโนโลยีร่วมกับการเรียนการสอน

อาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมายในชีวิตประจำวัน ได้ให้ความสำคัญกับความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยอย่างน้อยต้องมีความรู้เบื้องต้นในด้านประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของคอมพิวเตอร์ ความเข้าใจระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ และการการใช้คำสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานตามที่ต้องการ ความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ และแก้ปัญหาการเรียนการสอนต่างๆ เช่น การค้นคว้าข้อมูล การจัดทำสื่อการเรียนการสอน และการใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูล รวมไปถึงความตระหนักถึงผลกระทบของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่มีต่อการศึกษาและการดำเนินชีวิต

ในส่วนของอินเทอร์เน็ต อาจารย์ผู้สอนได้นำมาใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารในการเรียนรายวิชา ตัวอย่างเช่น การจัดทำเพจ Facebook เพื่อชี้แจงข่าวสาร และข้อมูลการเรียนการสอนและเป็นที่

ที่อาจารย์ใช้แสดงเอกสารประกอบการสอนต่างๆ เช่น เอกสาร มคอ. 3 (Course Syllabus) บทความ เอกสารอ้างอิง สื่อการสอนต่างๆ ทำให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา อีกทั้งทางสำนักวิชายังมีเพจในสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊คที่ทำการรายงานข่าวสารของสำนักวิชาและแจ้งข่าวต่างๆ ให้บุคคลทั่วไปได้ทราบอีกด้วย

4.2 ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลงานของนักศึกษาในรายวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ในเรื่องทัศนคติต่อกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย เนื้อหาวิชา และการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้วิจัยใช้วิธีการเรียนรู้ทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจ และความต้องการของนักศึกษาผ่านการสั่งงาน (Assignment) และกิจกรรมในห้องเรียน โดยไม่ใช่แบบสอบถามและได้ร่วมวงสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น กับนักศึกษาและคณาจารย์ของสำนักวิชานิติศาสตร์ ซึ่งบางท่านยังเป็นศิษย์เก่าของสำนักวิชานิติศาสตร์ โดยงานและกิจกรรมนั้นจัดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะสะท้อนถึงสภาพข้อเท็จจริงในเรื่องความสอดคล้องของเนื้อหาวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และความต้องการของนักศึกษา รวมไปถึงกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.1 ทักษะคติของบุคคลภายนอกที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ในอดีต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย คือวิทยาลัยครู เป็นสถาบันที่ผลิตผู้ประกอบวิชาชีพครู ดังนั้นจึงไม่ได้มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แต่ในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายได้เปิดให้มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาอื่นๆ มากมาย และเป็นที่ยอมรับของสังคมในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและสู่งาน ไม่เฉพาะบัณฑิตครุศาสตร์เท่านั้น ยังรวมไปถึงบัณฑิตจากสาขาวิชาอื่นๆ โดยทัศนคติของบุคคลภายนอกมองว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้มีโอกาสได้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยไม่แบ่งยากดีมีจน และมีความเปิดกว้างมากขึ้นในด้านการศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ นอกเหนือจากครุศาสตร์

4.2.2 ทักษะคติต่อความยุติธรรมและกฎหมายของนักศึกษา

จากงานหัวข้อ “ความยุติธรรมในความเห็นของนักศึกษา” ซึ่งผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาเขียนบอกเล่าเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรมและกฎหมาย ในการเริ่มต้นเรียนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันในคาบแรก อย่างอิสระ พบว่า นักศึกษาแต่ละคนซึ่งมาจากต่างคณะต่างสาขาวิชา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความยุติธรรมและ

กฎหมายไว้อย่างน่าสนใจ โดยสามารถแบ่งกลุ่มของความเห็นและการรับรู้ในด้านกฎหมายของนักศึกษาออกได้เป็น สองกลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มที่มองกฎหมายเป็นข้อบังคับ

ความเห็นของนักศึกษาในกลุ่มนี้จะมองกฎหมายเป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตามอย่างไม่มีข้อแม้ ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกลงโทษ โดยให้เหตุผลว่ากฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่มาจากผู้มีอำนาจ โดยความเห็นของนักศึกษากลุ่มดังกล่าวเป็นไปในแนวทางของสำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal Positivism) ซึ่งเชื่อว่ากฎหมายคือคำสั่งของรัฐาธิปัตย์ ที่มีสภาพบังคับเป็นการทั่วไป หากฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ

(2) กลุ่มที่มองกฎหมายเป็นข้อตกลง

ความเห็นของนักศึกษาในกลุ่มนี้จะมองกฎหมายในรูปของข้อตกลง ซึ่งประชาชนได้กระทำร่วมกัน เป็นสิทธิและหน้าที่ซึ่งเกิดขึ้น โดยการร่วมมือของคนในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดความมั่นคง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของ John Locke ในเรื่อง สัญญาประชาคม (The Social Contract) โดยนักศึกษากลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งในทางกายภาพและจิตใจ จึงจำเป็นต้องมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อไม่ให้เกิดการล่วงล้ำสิทธิระหว่างกันขึ้น โดยข้อตกลงดังกล่าวเป็นเหมือนการแลกเปลี่ยนระหว่างเสรีภาพกับความปลอดภัยในชีวิตของตน

จากความเห็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจ และการรับรู้ในเรื่องกฎหมายที่แตกต่างกัน ในกลุ่มที่มองกฎหมายเป็นข้อบังคับและคำสั่ง จะเป็นส่วนใหญ่ของนักศึกษาทั้งหมด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มองกฎหมายเป็นเหมือนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งอาจจะย้อนถึงระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยที่มุ่งเน้นการสอนให้เชื่อ มากกว่าการสอนให้เข้าใจ ซึ่งนักศึกษากลุ่มแรกจะไม่สามารถให้เหตุผลได้กับคำถามในห้องเรียนที่ว่า เหตุใดจึงต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น หากแต่เป็นสิ่งที่ได้เล่าเรียนมาในอดีต หรือเป็นความรู้สึกที่มีต่อกฎหมายซึ่งตนไม่ได้มีส่วนร่วมใดๆ นักศึกษาในกลุ่มนี้จะมองกฎหมายในลักษณะของสิ่งที่อยู่ไกลตัว และไม่ใช่ว่าสิ่งที่จะพวกเขาจะมีส่วนร่วมในการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขใดๆ

ในกลุ่มที่มองกฎหมายเป็นข้อตกลงระหว่างคนในสังคมนั้น มีจำนวนน้อยในหมู่ผู้เรียนทั้งหมด โดยนักศึกษากลุ่มนี้มองกฎหมายเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่ตนจะต้องให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย แก้ไข หรือบังคับใช้กฎหมายต่างๆ นักศึกษากลุ่มดังกล่าวจะมีความสนใจต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมและคอยติดตามข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ

อย่างไรก็ดีในส่วนของความรู้ในเรื่องเนื้อหาของกฎหมายต่างๆ นั้น นักศึกษาส่วนมากไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการใช้กฎหมาย และการแยกแยะระหว่างกฎหมายแพ่งซึ่งเป็นเรื่องทางเอกชน และกฎหมายอาญาซึ่งเป็นเรื่องทางมหาชนออกจากกันได้ เช่น นักศึกษาไม่ทราบว่าโทษ ประหาร จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน เป็นโทษในทางอาญาเท่านั้น แต่เข้าใจว่าหากไม่มีเงินชำระหนี้จะต้องติดคุก เป็นต้น อีกทั้ง นักศึกษาไม่มีความเข้าใจในที่มาของ “สิทธิตามธรรมชาติ” หรือ Natural rights อันได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในเรื่องสิทธิของมนุษย์ นักศึกษาเข้าใจแต่เพียงว่า สิทธิคือสิ่งที่นักศึกษาสามารถกระทำได้เพียงเท่านั้น หากแต่ไม่อาจอธิบายที่มาของมันได้

ในส่วนของ การรับรู้และความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรมนั้น นักศึกษาเกือบทั้งหมดเข้าใจความยุติธรรมในรูปแบบของความเท่าเทียมกัน และการแก้แค้นตอบแทน ตาต่อตา ฟันต่อฟัน และ ส่วนหนึ่งไม่เชื่อในกระบวนการยุติธรรมว่าจะสามารถนำความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้ทั้งหมด และเชื่อว่า หากมีปัจจัยมากพอ จะสามารถพลิกผิดให้เป็นถูกต้องได้ นักศึกษาไม่มีความเข้าใจในเรื่องกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและอาญา ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นใช้สิทธิของตนในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างไร รู้จักเพียงแต่การแจ้งความและฟ้องคดี โดยไม่สามารถแยกแยะการดำเนินคดีแพ่งและอาญาได้

จากการวิเคราะห์ชิ้นงานดังกล่าวของนักศึกษา พบว่า ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายและความยุติธรรมของนักศึกษายู่ในระดับที่น้อย จำเป็นต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานแนวคิดของสิทธิ ความรับผิดชอบ และหน้าที่ต่างๆ แก่นักศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงที่มาของกฎหมายและความยุติธรรม รวมไปถึงการจัดให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา และกระบวนการพิจารณาคดี ทั้งแพ่งและอาญาขึ้นพื้นฐานให้กับนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และสร้างความเชื่อมั่นต่อสถาบันความยุติธรรมแก่นักศึกษา

4.2.3 ความสอดคล้องของการเรียน วิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและการใช้กฎหมายในชีวิตประจำวัน

สิ่งที่นักศึกษาวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันได้เล่าเรียนมาในการเรียนการสอนของนั้นมีความแตกต่างจากการปฏิบัติงานจริง โดยธรรมดาแล้ว นักศึกษาพัฒนาตัวตนในทางวิชาชีพและเส้นทางการประกอบอาชีพของตนนอกบริบทของการเรียนในห้องเรียนโดยคณะหรือสำนักวิชามีส่วนร่วมน้อยมาก เว้นแต่ว่านักศึกษาผู้นั้นตั้งใจที่จะเดินทางสายวิชาการในฐานะนักวิชาการ (academic) โดยคณาจารย์มักไม่ได้สื่อสารให้นักศึกษาเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างงานวิชาการและเป้าหมายหรือความทะเยอทะยานของผู้เรียน หรือแม้แต่การตอบแทนของทางสถาบันต่อการร่วมประสานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ดังกล่าวด้วย

ระบบที่เลี้ยงนักศึกษา แต่กลับมอบหมายภารกิจดังกล่าวให้เป็นของฝ่ายบริหาร แม้ว่าบุคลากรในภาคส่วนนี้จะมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาแต่มักจะอยู่ห่างจากความเป็นวิชาการ และมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในวิถีของการศึกษา ในการจัดทำรายวิชากฎหมายในชีวิตประจำวัน คณะผู้จัดทำได้ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่มีความจำเป็นและส่งผลกระทบต่อชีวิตของนักศึกษาโดยตรง อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ด้วยจำนวนบทที่มีมากถึง 12 บท ทำให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างลำบาก และไม่สามารถจัดกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น ทศนศึกษา หรือกิจกรรมกลุ่มที่ต้องใช้เวลาเตรียมตัวมากได้ คณะจารย์สำนักวิชานิติศาสตร์ผู้จัดทำเอกสารประกอบการสอนและเนื้อหาวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน จึงได้ทำการเรียบเรียงเนื้อหาและจำนวนบทขึ้นใหม่ ซึ่งการแก้ไขนี้ได้แบ่งเนื้อหาที่ทำการเรียนการสอนออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

(1) ส่วนของกฎหมายลี้มนุ่มเมืองและพื้นฐานความรู้ด้านกฎหมาย ได้แก่ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพาณิชย์ และ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเนื้อหาในกลุ่มนี้มุ่งให้นักศึกษาทำความเข้าใจพื้นฐานและระบบกระบวนการยุติธรรมของกฎหมาย รวมไปถึงที่มาของสิทธิ หน้าที่ ต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเจตคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม

(2) ส่วนของกฎหมายพิเศษ คำว่า พิเศษในที่นี้หมายถึงกฎหมายเฉพาะเรื่อง โดยคณะผู้จัดทำได้คัดเอากฎหมายที่มีความทันสมัยและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาที่ได้เรียน ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับหอพัก สิทธิของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายจราจร กฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์ กฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

โดยได้ลดจำนวนบทลง จาก 12 บท เหลือ 8 บท และปรับปรุงเนื้อหาให้มีความกระชับและเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป โดยเอื้อให้มีเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

4.2.4 ความตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

จากกิจกรรมกลุ่มหัวข้อ “คุณธรรมในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย” ที่จัดขึ้นโดยแบ่งนักศึกษาเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งนำเสนอในเรื่อง “คุณธรรม” และอีกกลุ่มนำเสนอเรื่อง “จริยธรรม” โดยมุ่งให้นักศึกษาเกิดความตระหนักและเข้าใจความแตกต่างและจุดร่วมของคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งหลังจากการนำเสนอให้ทั้งห้องสรุปว่า คุณธรรมและจริยธรรมแตกต่างกันอย่างไรในการประกอบอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ในกิจกรรมนี้ ผู้เข้าร่วมต่างเห็นว่า การปลูกฝังจริยธรรมนั้น สมควรให้มีการสอดแทรกไว้ในทุกวิชาที่มีการเรียนการ

สอน ไม่เฉพาะแต่เพียงวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันเท่านั้น เนื่องจากในปัจจุบัน ปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ กลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคม เพราะการสร้างพลเมืองที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องทำให้นักศึกษามีความเข้าใจ (Sympathy) ผู้อื่น มีการมองบริบทแวดล้อมก่อนการอ้างกฎหมาย

4.2.5 ความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษา

หลังจากการเรียนการสอนทุกบทเสร็จสิ้น จะมีแบบทดสอบ หลังเรียนให้นักศึกษาได้ทำเป็นข้อสอบอัตนัย โดยแต่ละคำถามจะนำมาจากเนื้อหาของแต่ละบทที่นักศึกษาได้เรียนมา และเป็นคำถามปลายที่มุ่งวัดความตระหนักรู้ของนักศึกษา เช่น นักศึกษาจะป้องกันตัวจากสัตว์ที่เข้ามาทำร้ายได้หรือไม่ อย่างไร หรือ นักศึกษาจะปฏิบัติตนอย่างไรเมื่ออยู่ในสังคมออนไลน์ เป็นต้น พบว่า นักศึกษาสามารถตอบคำถามส่วนใหญ่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการให้เหตุผลในเรื่องความเหมาะสม และขอบเขตของสิทธิของตน เช่น หากนักศึกษาปลุกต้นไม้ในบ้านแต่กิ่งล้มเข้าไปในบ้านของเพื่อนบ้าน นักศึกษาเห็นว่าอย่างไร นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบว่า แม้ว่าต้นไม้อยู่ในพื้นที่บ้านซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของตน แต่หากกิ่งเลยไปยังบ้านเพื่อนบ้าน ทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน ก็เป็นสิ่งไม่ควรกระทำ เช่นเดียวกับการกระทำที่แม้จะเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมาย แต่หากก้าวล่วงขอบเขตสิทธิของผู้อื่น ก็เป็นสิ่งไม่ควรกระทำ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขปราศจากความขัดแย้ง รวม

ไปถึงการถามคำถามซึ่งได้ให้นักศึกษาได้ทำไปเมื่อเริ่มต้นเรียน ในเรื่องของ ทักษะคิดต่อความยุติธรรมและกฎหมายของนักศึกษา นักศึกษาก็สามารถให้เหตุผลในเรื่องดังกล่าวได้ดีขึ้น มีความเข้าใจในสิทธิของตน และมองกฎหมายในรูปแบบที่ตนเองมีส่วนร่วม และเป็นสิ่งใกล้ตัวมากขึ้น

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้พัฒนาการเรียนการสอนและหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และความต้องการของสังคม จากการวิจัยสามารถสรุปแนวทางเพื่อตอบคำถามการวิจัยได้ดังนี้

5.1 บทสรุป

5.1.1 เนื้อหารายวิชาและวิธีการสอนสอดคล้องตามความต้องการของสังคมและกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบันหรือไม่

ในปัจจุบัน เนื้อหารายวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของสกอ. ซึ่งนับว่าเพียงพอสำหรับการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป แต่การจะบรรลุเป้าหมายซึ่งความเป็นเลิศในทางวิชาการและสามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม รวมไปถึงการสร้างอัต

ลักษณะให้ตนเองได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาและการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน โดยการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมโยงบทเรียนและการดำเนินชีวิตให้นักศึกษาได้ อีกทั้งยังต้องเสริมในเรื่องเกี่ยวข้องกับที่มาและพื้นฐานของสิทธิและหน้าที่ ตามกฎหมาย และมีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในการเรียนการสอนทุกบท ทั้งนี้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ความเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และผลิตบัณฑิต ที่มีความเข้าใจสังคม และดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม และจริยธรรม

5.1.2 อาจารย์ผู้สอนจะพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมได้อย่างไร

จากการวิจัยสรุปได้ว่า ความรู้พื้นฐานในเรื่องสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย รวมถึงทัศนคติที่ถูกต้องต่อกระบวนการยุติธรรมนั้น มีความจำเป็นในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทัศนคติที่ไม่ดีนักต่อกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังมีความรู้ในเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานของตน ดังนั้นต้องมีการสอนที่เนื้อหากฎหมายขั้นพื้นฐานเช่นกฎหมายสี่มุมเมือง โดยเสริมกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของนักศึกษา อีกทั้งวิธีการสอนที่ต้องไม่มุ่งเน้นไปที่การบรรยายเพียงอย่างเดียว จะต้องมีการจัดกิจกรรมแบ่งกลุ่ม หรือการถามตอบที่กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจในการเรียนด้วย

5.1.3 นักศึกษามีความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษาจากการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือไม่

แม้เริ่มต้นเรียน นักศึกษาก็มีความตระหนักรู้ในเรื่องของกฎหมายในชีวิตประจำวันน้อย และมีทัศนคติที่ไม่ดีนักต่อกระบวนการยุติธรรมแต่หลังจากได้เรียนแล้ว นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงความตระหนักถึงสิทธิต่างๆ ทางกฎหมายในฐานะประชาชนเพิ่มมากขึ้น

5.2 อภิปรายผล

การปรับปรุงการเรียนการสอนในวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันนั้นเป็นความคิดริเริ่มในการพยายามแผ่ขยายความเข้าใจของนักศึกษาในสิ่งที่กฎหมายเป็น (What law is) เพื่อก้าวนำการพิจารณาในศาล เพื่อแทรกเสริมรูปแบบขององค์ความรู้ที่กว้างขึ้น และเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในวงกว้างมากกว่าเดิม หลายแนวคิดริเริ่มได้ใช้วิธีการเพิ่มเนื้อหาวิชาที่มุ่งเน้นไปยังกฎหมายมหาชน งานธุรกรรมกฎหมายระหว่างประเทศ วิชาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้กฎหมายแบบสหวิชาชีพและปัญหากฎหมาย (Interdisciplinary understanding of law and

legal problem)⁶⁶ โดยบางสถาบันทดลองใช้วิธีการดังกล่าวในปีการศึกษาแรกของนักศึกษา ยกตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด และ โคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ฮาวาร์ด จัดให้มีเซกชั่นทดลองในปีแรกของการศึกษา ส่วน โคลัมเบีย จะจัดให้มีสองรายวิชาในภาคเรียนที่สอง โดยคอร์สเหล่านี้ถูกออกแบบให้ขยายความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับ ความหมายและกระบวนการวิธีของกฎหมาย ภาวะควบคุมบังคับและหลากหลายทัศนคติในทางกฎหมาย บางมหาวิทยาลัยเช่น จอร์จทาวน์ กำหนดให้มีวิชาเลือกที่เกี่ยวข้องกับความรู้กฎหมายแบบสหวิชาชีพให้กับนักศึกษา โดยการวิจัยต่างประเทศพบว่า ปีแรกของการศึกษาใน โรงเรียนกฎหมาย นั้นมีความสำคัญมากต่อการปลูกฝังความผูกพันของนักศึกษาในการเรียนกฎหมาย โดยการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ในปีแรกนั้น จำเป็นต้องระบุชี้ชัดให้ได้ถึงปัจจัยที่จะเป็นอุปสรรคต่อความสนใจเรียนของนักศึกษา⁶⁷ อย่างไรก็ดี ในวิชาศึกษาทั่วไป ที่นักศึกษามีความแตกต่างกันทั้งจากสาขาวิชาที่เรียน และจุดมุ่งหมายของรายวิชาเปรียบกับวิชากฎหมายโดยตรง ผู้สอนจึงพยายามค้นหาวิธีการที่จะปรับให้การศึกษากฎหมายเป็นไปในทาง

⁶⁶ Carrie Menkel-Meadow, Taking Law and Really Seriously: Before, During and After “The Law”, 60VAND. L. REV.

⁶⁷ London, Geraldine Downey & Vanessa Anderson, Daily Life During the Transition to Law School: Utilizing Social Psychology Research Methodologies to Study Law Student Engagement, 30 HARV. J.L. & GENDER

เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยพยายามที่จะให้นักศึกษาได้
ออกไปสัมผัสสองคําคำความรู้ เครื่องมือ วิธีการ ที่กว้างกว่าเดิมในการดำเนิน
ชีวิตภายใต้กฎหมาย ตลอดจนการค้นหาพื้นที่สำหรับการพัฒนาการเรียนการ
สอนเพื่อสร้างจินตนาการทางกฎหมาย (Legal Imagination) ซึ่งเป็น
รูปแบบของ “การคิดอย่างนักกฎหมาย” ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถให้นิยาม
ของปัญหาตรงหน้าได้หนักแน่นมากขึ้น จินตนาการในทางกฎหมายนั้น
ประกอบด้วยความสามารถในการสร้างแนวทางต่างๆ ได้อย่าง
หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น วิธีการ ไปให้ถึงจุดหมาย (approach) หรือ การ
แก้ปัญหา (solution) ซึ่งนักศึกษามีความสามารถปรับใช้ทักษะในการคิด
วิเคราะห์ที่ได้ฝึกฝนมาในการเรียนกฎหมายนั่นเอง⁶⁸

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนรูปแบบที่กล่าวมาจึงมีอิทธิพล
อย่างยิ่งในการที่จะปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่ดี ทำให้นักศึกษามอง
ออกไปนอกกรอบของการเรียนแบบดั้งเดิม โดยหลักการสอนที่มี
ประสิทธิภาพ สำหรับการเรียนการสอนในรายวิชาใดๆ คือการสอนแบบ
ทบทวนและถาม ซึ่งเป็นการสอนที่ผู้เรียนจะต้องมีการเตรียมตัวก่อน การ
เรียนการสอนโดยอ่านหนังสือ ตำรา ก่อนการ เรียนการสอนจนครบ แล้ว
จึงนำข้อสงสัยหรือข้อสังเกตไปถามหรืออภิปรายในชั้นเรียนกับผู้สอน
และผู้เรียนคนอื่น การสอนวิธีนั้นจะสามารถพัฒนาความรู้ที่ผู้เรียนเข้าใจ

⁶⁸ Todd Rakoff & Martha Minow, A Case for Another Case Method, 60 VAND. L. REV

ให้เกิดความลึกซึ้งมากขึ้น การทบทวนและถามทำให้นักศึกษาที่เก่งสามารถพัฒนาความรู้ได้มากขึ้น เมื่อเทียบกับการสอนแบบอื่น อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ดี เนื่องจากสภาพของการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องสอนนักศึกษาจำนวนมากพร้อมกัน คณาจารย์จึงมักเลือกใช้วิธีการบรรยาย ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันมากที่สุดในการเรียนการสอนกฎหมาย รวมไปถึงการแทรกเสริมจริยธรรม คุณธรรม เข้าไปในทุกการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นนักนิติศาสตร์ที่ดี ตรงตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่สังคมต้องการ

นอกเหนือจากการปลูกฝังแนวคิดในการเป็นนักนิติศาสตร์แก่ผู้เรียนแล้ว การสร้างความสอดคล้องระหว่างการค้าดำเนินชีวิตและเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เนื่องจากการศึกษาในห้องเรียนนั้นเป็นการเรียนรู้เนื้อหา ต่างจากการดำเนินชีวิตซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ความเข้าใจ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่เฉพาะตัวความรู้เท่านั้น แต่ต้องทราบว่า สังคมนั้นดำเนินไปอย่างไร แม้แต่ธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งไม่ได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจนการอำนวยความสะดวกซึ่งต้องการความเข้าใจของประชาชนต่อทั้งกฎหมายและบริบทของสังคมและพื้นที่นั้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ความตระหนักรู้กฎหมายของนักศึกษาจากการเรียนการสอนวิชากฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาและการเรียนการสอน ดังนี้

5.3.1 ด้านการพัฒนาผู้สอน โดยการสนับสนุนการพัฒนาความเชี่ยวชาญให้แก่ อาจารย์ผู้สอน

5.3.2 ด้านการพัฒนานักศึกษา โดยปลูกฝัง “การคิดแบบนักกฎหมาย” ให้แก่นักศึกษา ให้นักศึกษามี “จินตนาการทางกฎหมาย” และสามารถ คิด วิเคราะห์ แยกแยะ และสามารถคิดได้มากกว่ากฎหมายที่อยู่ตรงหน้า (Think beyond the law)

5.3.3 ด้านการพัฒนาเนื้อหารายวิชา ทำได้โดยการปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีความทันสมัยและตอบรับกับความต้องการของสังคม โดยต่อยอดจากแผนการเดิมที่วางไว้อยู่แล้วในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย, รายงาน
กรอบแนวคิดหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องตามกรอบ
มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF :
HEd), 2552

Carrie Menkel-Meadow, Taking Law and Really Seriously: Before,
During and After “The Law”, 60 VAND. L. REV.

Prof. Deane Neubauer, รายงานการศึกษาแนวทางการจัดการวิชาศึกษา
ทั่วไปของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี,
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2550.

London, Geraldine Downey & Vanessa Anderson, Daily Life During
the Transition to Law School: Utilizing Social Psychology
Research Methodologies to Study Law Student Engagement, 30
HARV. J.L. & GENDER

Todd Rakoff & Martha Minow, A Case for Another Case Method, 60
VAND. L. REV

รูปแบบการตีพิมพ์วารสารนิติ รัฐกิจและสังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

1. รูปแบบการเขียนบทความแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 บทความทางวิชาการ ควรมีความยาวระหว่าง 10 – 20 หน้า

1.2 บทความวิจัย ควรมีความยาวระหว่าง 15 – 25 หน้า

กระดาษที่ใช้พิมพ์ให้ใช้กระดาษปอนด์ไม่มีบรรทัดชนิด 80 แกรม ขนาด A5 โดยให้พิมพ์เพียงหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรสีดำ ตัวอักษรใช้ Angsana New ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์ ยกเว้น ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รูปแบบตัวอักษรที่ใช้ Angsana New ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์ ระยะขอบส่วนบนหัวกระดาษ เว้นว่างขนาด 0.5 นิ้ว ระยะขอบซ้ายมือ เว้นว่างขนาด 0.8 นิ้ว ระยะขอบขวามือและส่วนท้ายของกระดาษ เว้นว่างขนาด 0.5 นิ้ว และการพิมพ์คำในบทความไม่ควรตัดคำ

ประกอบด้วยกรเรียงหัวข้อดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1: รายละเอียดเบื้องต้นของบทความ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้แต่งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กรณีมีผู้แต่งหลายคน ชื่อผู้แต่งคนแรกจะถือเป็นชื่อหลัก และเป็นชื่อสำหรับติดต่อกับกองบรรณาธิการ
3. ชื่อสังกัดภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทย (สรุปเฉพาะใจความสำคัญเท่านั้น)
5. คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทย
6. บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาอังกฤษ (สรุปเฉพาะใจความสำคัญเท่านั้น)
7. คำสำคัญ (Keywords) ภาษาอังกฤษ

ส่วนที่ 2: ส่วนเนื้อหา

บทความวิชาการ : ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. บทนำ
2. เนื้อหา
3. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิจัย: ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
วัตถุประสงค์ ทฤษฎี และสมมติฐานการวิจัย(ถ้ามี) ขอบเขตการวิจัย
วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ

2. ผลการวิจัย (ส่วนเนื้อหางานวิจัย) เป็นการนำเสนอส่วน
การศึกษาวิเคราะห์งานวิจัย รวมทั้งส่วนของการทบทวนวรรณกรรม(ถ้า
มี)

3. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การกำหนดหัวข้อการเขียนบทความวิชาการ/วิจัย ให้กำหนด
หัวข้อใหญ่เป็นลำดับไป คือ 1...2...3...4... ในกรณีมีหัวข้อย่อยให้เรียง
หัวข้อย่อยได้อีกเพียง 2 ระดับ คือ 1. (หัวข้อใหญ่) 1.1 (หัวข้อย่อยระดับที่
1) 1.1.1 (หัวข้อย่อยระดับที่ 2)

ส่วนที่ 3: ส่วนอ้างอิง

การอ้างอิงให้ใช้เชิงบรรณานุกรมในเนื้อหา และให้มี
เอกสารอ้างอิงซึ่งนำมาจากเชิงบรรณานุกรมในตอนท้ายของบทความ (เลือก
เฉพาะรายการที่อ้างอิงสำคัญเท่านั้น ไม่ควรเกิน 2 หน้ากระดาษ) โดย

รูปแบบการอ้างอิงให้เป็นไปตามรูปแบบการตีพิมพ์วารสารนิติ รัฐกิจและ
สังคมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2. รายละเอียดส่วนประกอบของบทความทางวิชาการ/วิจัย

2.1 รายละเอียดเบื้องต้น

2.1.1 ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Title) ควร
กะทัดรัด ไม่ยาวเกินไป ต้นฉบับภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อน
แล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ (ภาษาอังกฤษให้ใช้คำขึ้นต้นอักษรตัวใหญ่ตาม
ด้วยอักษรตัวเล็ก ยกเว้นคำบุพบท/คำเชื่อมให้ขึ้นต้นด้วยตัวเล็ก เช่น
Human Rights in Court of Justice

2.1.2 ชื่อผู้เขียนทุกคน (Authors) ทั้งภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษให้ระบุชื่อเต็ม – นามสกุลเต็มของผู้เขียน (โดยไม่ต้องมีคำ
นำหน้าชื่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และตำแหน่งทางวิชาการ กรณี
ชื่อที่เป็นภาษาอังกฤษให้ขึ้นต้นด้วยตัวอักษรตัวใหญ่ เช่น (Patompong
Muangkhaw)

2.1.3 ชื่อสังกัดของผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
ประกอบด้วย สถานที่ทำงานและที่อยู่ของสถานที่ทำงาน หรือที่อยู่ตาม
ทะเบียน (กรณีไม่ได้ทำงาน), ชื่อจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

2.1.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่ควรเกินอย่างละ 10 บรรทัด หรือไม่เกิน 350 คำ (บทคัดย่อที่เขียนควรเป็นแบบ *Indicative Abstract* คือ สั้นและตรงประเด็น และให้สาระสำคัญเท่านั้น ไม่ควรเขียนแบบ *Informative Abstract* ตามแบบที่เขียนในวิทยานิพนธ์หรือรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์)

2.1.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ทำคำค้นในระบบฐานข้อมูล ซึ่งเป็นคำที่คิดว่าผู้ที่สืบค้นจะใช้ในการค้นหา โดยให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อย่างละไม่เกิน 5 คำ

2.2 ส่วนเนื้อหา

2.2.1 บทความทางวิชาการ ประกอบด้วย บทนำเนื้อหา ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรอง ประเด็นย่อย บทสรุปและข้อเสนอแนะ

2.2.2 บทความวิจัย ประกอบด้วย

ส่วนนำ ได้แก่ ชื่อเรื่องงานวิจัย ชื่อผู้วิจัยและคณะ ตลอดจนรายละเอียดของผู้วิจัย และบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ส่วนเนื้อหา ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของ
ปัญหา วัตถุประสงค์ สมมติฐานของงานวิจัย(ถ้ามี) ขอบเขตที่ครอบคลุม
ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
วิธีดำเนินการวิจัย(ประกอบด้วยข้อมูลประชากร กลุ่มตัวอย่าง การสุ่ม
ตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล)
ผลการวิจัย(สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ)

2.3 ส่วนอ้างอิง

ส่วน ประกอบท้ายเรื่อง หรือส่วน อ้างอิง ได้แก่
เอกสารอ้างอิง/เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก ต้องมีการอ้างอิงในเนื้อหา
และมีเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง ข้อความที่นำมาอ้างอิงอาจเป็นการเขียน
หรือคัดข้อความที่อ้างอิง หรือการเขียนโดยเรียบเรียง หรือประมวลใหม่
รายการอ้างอิงในเนื้อหาทุกรายการต้องอยู่ในเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่องด้วย

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ/วิจัย

สามารถดาวน์โหลดได้จาก <http://law.crru.ac.th> หัวข้อวารสาร

3. หลักเกณฑ์การพิมพ์ส่วนประกอบของบทความ

3.1 กระดาษที่ใช้พิมพ์ กระดาษที่ใช้พิมพ์ให้ใช้กระดาษปอนด์ ไม่มีบรรทัดชนิด 80 แกรม ขนาด B5 โดยให้พิมพ์เพียงหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรสีดำ

3.2 รูปแบบและขนาดตัวอักษร ตัวอักษรใช้ Angsana New ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์ ยกเว้น ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รูปแบบตัวอักษรที่ใช้ Angsana New ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์

3.3 การตั้งค่าน้ำกระดาษ ระยะขอบส่วนบนหัวกระดาษ เว้นว่าง ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รูปแบบตัวอักษรที่ใช้ Angsana New ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์ ระยะขอบส่วนบนหัวกระดาษ เว้นว่างขนาด 0.5 นิ้ว ระยะขอบซ้ายมือ เว้นว่างขนาด 0.8 นิ้ว ระยะขอบขวามือ และส่วนท้ายของกระดาษ เว้นว่างขนาด 0.5 นิ้ว และการพิมพ์คำในบทความไม่ควรตัดคำ

3.4 จำนวนหน้าของการเขียนบทความ หากเป็นบทความทางวิชาการ ควรเขียน ระหว่าง 10 – 20 หน้า กรณีที่เป็นบทความวิจัย ควรเขียนระหว่าง 15 - 25 หน้า

3.5 การขึ้นหน้าใหม่

3.5.1 ถ้าพิมพ์มาถึงบรรทัดสุดท้ายของหน้ากระดาษ (โดยเว้นขอบล่างประมาณ 2 ซม.) และจะต้องขึ้นหน้าใหม่ แต่มีข้อความเหลืออีกเพียงบรรทัดเดียวก็จะขยับหน้าเดิมให้พิมพ์ต่อไปหน้าเดิมจนขยับหน้านั้น แล้วจึงขึ้นย่อหน้าใหม่ในหน้าถัดไป โดยย่อเข้ามาประมาณ 1 ซม.

3.5.2 ถ้าต้องการขึ้นย่อหน้าใหม่ แต่มีเนื้อที่เหลือให้พิมพ์ได้อีกเพียงบรรทัดเดียวในหน้านั้น ให้ขยับหน้านั้นไปตั้งพิมพ์ในหน้าถัดไป

3.6 ตัวเลข ให้ใช้ตัวเลขอารบิกอย่างเดียวโดยตลอด

3.7 ลำดับหน้า ให้พิมพ์ตัวเลขโดยใส่เลขหน้ากำกับทุกหน้า ตรงขอบล่างตรงกลาง และห่างจากขอบขวา 2 ซม.

3.8 ตาราง และภาพ ตารางทุกตารางต้องมีเลขกำกับเพื่อให้การอ้างอิงได้ง่าย โดยลำดับเลขตารางต่อกันไป เช่น ตาราง 1 ตาราง 2 ตาราง 3 เรียงกันไป จัดพิมพ์ตรงกลางห่างจากขอบซ้ายและขอบขวากระดาษเท่ากัน ในบรรทัดต่อมาให้พิมพ์ชื่อตาราง หากมีการอ้างอิงตารางใด ก็ให้อ้างถึงเลขกำกับตารางนั้นด้วยทุกครั้ง ส่วนภาพประกอบต่าง ๆ ให้ใช้

แนวปฏิบัติเช่นเดียวกับเรื่องตารางที่กล่าวมาแล้ว เช่น ภาพ 1 ภาพ 3 โดย
 ถ้าเป็นภาพถ่ายควรใช้ภาพขาวดำ

3.9 การลำดับหัวข้อให้ทำดังนี้

3.9.1 การลำดับหัวข้อกรณีมีเลขกำกับให้ใช้ระบบตัวเลข
 โดยใส่มหัพภาคหลังตัวเลข

3.9.2 การจัดวางหัวข้อให้เป็นไปตามระดับความสำคัญของ
 หัวข้อดังนี้

(เครื่องหมาย ✓ แทนการเว้น 1 ช่วงตัวอักษร)

1. หัวข้อใหญ่

1.1 ✓✓ หัวข้อรอง.....

1.1.1 ✓✓ หัวข้อย่อย.....

1) ✓✓

2) ✓✓

ตัวอย่างเช่น

1. วิธีดำเนินการวิจัย

1.1 รูปแบบการทำวิจัย

1.1.1 วิจัยเอกสาร มีดังนี้

- 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ
- 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

4. การอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงสำหรับบทความ

4.1 การอ้างอิง

การอ้างอิง คือ การระบุแหล่งที่มาของข้อความในตัวเองทั้งหมด ที่ยกมาโดยตรง หรือ ประมวลความคิดมา โดยให้ อ้างอิงแบบเชิงบรรณ
เท่านั้น

การอ้างอิงแบบเชิงบรรณ คือ การอ้างอิงที่ระบุที่มาของข้อความ ในตัวเอง และนอกจากนี้ยังใช้เชิงบรรณโยง เป็นการโยงให้ผู้อ่านได้ดู รายละเอียดเพิ่มเติมในหน้าอื่นของบทความ โดยการเขียนหรือพิมพ์ไว้ ส่วนต่างของกระดาษซึ่งต้องการโยงข้อความนั้น ๆ ซึ่งหลักการเขียน เชิงบรรณมีดังนี้

- 1) รูปแบบตัวอักษรที่ใช้ Angsana New ขนาด 12 พอยต์
- 2) การพิมพ์เชิงบรรทัด ให้พิมพ์เชิงบรรทัดไว้ส่วนของแต่ละหน้าให้อ้างอิงถึง และให้แยกจากเนื้อเรื่อง โดยขีดเส้นคั่นขวางจากขอบซ้ายของกระดาษยาวประมาณ 20 ตัวพิมพ์ โดยให้บรรทัดสุดท้ายของข้อความในเชิงบรรทัดอยู่ห่างจากขอบกระดาษด้านล่าง 2 ซม.
- 3) การพิมพ์เชิงบรรทัดให้พิมพ์ขีดขอบซ้าย รายการใดยาวเกิน 1 บรรทัด บรรทัดต่อมาให้พิมพ์ขอบชิดแนวด้านซ้ายมือทุกบรรทัดจนจบรายการนั้น
- 4) การเรียงลำดับเลขของเชิงบรรทัด ให้เริ่มเชิงบรรทัดแรกของบทความด้วยเลข 1 ต่อเนื่องกันไป โดยให้ยกระดับสูงเหนือตัวอักษรตัวแรกของข้อความในส่วนเชิงบรรทัด กรณีในหน้านั้น ๆ มีเชิงบรรทัดขยายความ หรือเชิงบรรทัดโยงมากกว่า 1 รายการ(แต่ต้องไม่เกิน 5 รายการ) เชิงบรรทัดในหน้าใด ต้องจบในหน้านั้น ไม่ให้พิมพ์ในหน้าถัดไป
- 5) การเขียนเชิงบรรทัด เมื่ออ้างถึงเอกสารซ้ำ หากไม่มีเอกสารอื่นมาก่อน ให้ใช้คำว่า เรื่องเดียวกัน สำหรับภาษาอังกฤษใช้คำว่า Ibid ถ้าอ้างอิงเอกสารเรื่องเดียวกัน แต่ต่างหน้ากัน ให้ลงเลขหน้ากำกับด้วย เช่น เรื่องเดียวกัน, 13. หรือ Ibid, 13.

การอ้างถึงเอกสารเดียวกันซ้ำอีก ถ้าอ้างถึงเอกสารเดียวกันซ้ำกันอีกโดย มีเอกสารอื่นมาก่อน ให้ลงรายการอย่างย่อ คือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และ เลขหน้า ส่วนรายการที่เกี่ยวกับสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ ให้ตัดออก เช่น ทศพร มุลรัตน์. กฎหมายมหาชน, 19.

6) การเขียนเชิงอรรถ, บทความประเภทต่าง ๆ และบทวิจารณ์หนังสือ ให้ดูรูปแบบและตัวอย่างดังต่อไปนี้(เครื่องหมาย ✓ แทนการเว้น 1 ช่วงตัวอักษร)

6.1) หนังสือมีรูปแบบดังนี้

ผู้แต่ง, ✓ (ปีที่พิมพ์), ✓ ชื่อเรื่อง, ✓ ชื่อชุด(ถ้ามี), ✓ ครั้งที่พิมพ์(ถ้าพิมพ์มากกว่าหนึ่งครั้ง), ✓ (สถานที่พิมพ์: ✓ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์), ✓ หน้าอ้างอิง.

6.2) บทความจากวารสารและหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้เขียน ✓✓ ชื่อสกุลผู้เขียน, ✓ (เดือน ปี), ✓ "ชื่อบทความ," ✓ ชื่อวารสาร, ✓ ปีที่(ฉบับที่), ✓ หน้า.

บทความจากหนังสือพิมพ์ก็ลงรายการคล้ายกัน เพียงแต่ไม่ลงเล่มที่หรือปีที่ และเพิ่มวันที่ในส่วนที่เป็นเดือนปี

6.3) วิทยานิพนธ์ มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้เขียน ✓✓ ชื่อสกุลผู้เขียน, ✓ (ปี พิมพ์), ✓ "ชื่อวิทยานิพนธ์,"
✓ (ระดับของวิทยานิพนธ์ คณะ มหาวิทยาลัย), ✓ หน้า.

6.4) กฎหมาย มีรูปแบบดังนี้

"ชื่อกฎหมาย," ✓ (ปี, ✓ วัน, ✓ เดือน), ✓ ราชกิจจานุเบกษา, ✓ เล่ม ✓ ตอน
ที่, ✓ หน้า.

กรณีที่มีการย่อตัวบทกฎหมายให้ใช้

เครื่องหมายคำพูด เปิด-ปิด ในบทบัญญัติ และถ้าไม่ได้เอา
ข้อความมาทั้งหมดให้ใช้ "..."

6.5) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ มีรูปแบบดังนี้

ลงรายการเหมือน **หนังสือ** และระบุลักษณะของเอกสารนั้น
ๆ เช่น **อัดสำเนา** หรือ **Mimeographed** สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษไว้ใน
วงเล็บสุดท้ายของรายการ

ผู้แต่ง, ✓ (ปีที่พิมพ์), ✓ ชื่อเรื่อง, ✓ ชื่อชุด(ถ้ามี), ✓ ครั้งที่พิมพ์(ถ้าพิมพ์
มากกว่าหนึ่งครั้ง), ✓ (สถานที่พิมพ์: ✓ สำนักพิมพ์ หรือ โรง
พิมพ์), ✓ หน้าที่อ้างถึง.(อัดสำเนา)

6.6) การอ้างคำพิพากษาฎีกา มีรูปแบบดังนี้

ให้ใส่เลขที่ พร้อมทั้งยกตัวอย่างของผู้ที่จัดทำ เช่น คำพิพากษาฎีกา 5616/2539 (เนติ.), 1296 คำพิพากษาฎีกาที่ 4323/2538 (ส่งเสริม.), 12.

6.7) บทความจากหนังสือรวบรวมบทความ มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้เขียน ✓ ชื่อสกุลของผู้เขียน, ✓ (ปีที่พิมพ์), ✓ "ชื่อบทความ," ✓ ในชื่อเรื่อง, ✓ รวบรวมโดย, ✓ ชื่อชุด, ✓ (ถ้ามี) ✓ ครั้งที่พิมพ์, ✓ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง/จำนวนเล่ม (กรณีมีหลายเล่มจบ) (สถานที่พิมพ์), ✓ เล่มที่: ✓ กรณีมีหลายเล่มจบ), ✓ หน้าหรือจำนวนหน้าที่อ้างถึง.

6.8) บทความในสารานุกรม มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้เขียน ✓ ชื่อสกุลผู้เขียน, ✓ (ปีพิมพ์), ✓ "ชื่อบทความ," ✓ ชื่อสารานุกรมหน้าแรกของบทความ, ✓ เล่มที่ของสารานุกรม, ✓ หน้าในบทความหน้าที่ต้องการอ้างอิง(ถ้ามี)

6.9) บทวิจารณ์หนังสือ มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้เขียน ✓✓ ชื่อสกุลผู้เขียน, ✓ (เดือน ปีพิมพ์), ✓ วิจารณ์เรื่อง ชื่อหนังสือที่วิจารณ์, ✓ โดยผู้แต่งหนังสือที่วิจารณ์, ✓ เล่มที่ของวารสาร, ✓ ชื่อวารสาร, ✓ หน้าแรกของบทวิจารณ์, ✓ หน้าในบทวิจารณ์ โดยเฉพาะที่ต้องการอ้าง(ถ้ามี).

6.10) สัมภาษณ์ มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ✓ ตำแหน่ง(ถ้ามี), ✓ วัน ✓ เดือน ✓ ปี ✓ สถานที่.

6.11) อินเทอร์เน็ต มีรูปแบบดังนี้

ชื่อผู้แต่ง, ✓ (ปีที่พิมพ์), ✓ ชื่อเรื่อง, ✓ สืบค้นเมื่อ ✓ วันที่ ✓ เดือน ✓ ปี, ✓ จาก ✓ แหล่งที่อยู่ไฟล์(URL)

4.2 เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง หมายถึง รายการทรัพยากรสารสนเทศทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้ประกอบในการเรียบเรียง เอกสารอ้างอิงจะปรากฏอยู่ท้ายสุดของบทความ โดยนำมาจัดเรียงตามลำดับอักษร และสระ โดยให้เรียงลำดับภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ เมื่อขึ้นบรรทัดใหม่ให้วรรคจำนวน 8 วรรค หรือ 1.5 ซม. และเขียนอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์

5. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง

ในการพิมพ์เอกสารอ้างอิง แยกเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เรียงตามลำดับอักษรผู้แต่ง

กรณีที่ไม่มีชื่อผู้แต่งให้เรียงตามอักษรชื่อเรื่อง โดยเรียงปนกันทั้งชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง

ถ้าชื่อหนังสือ, บทความเป็นหนังสือบทความภาษาไทยให้วงเล็บ

(In Thai)

จัดพิมพ์โดย

ร้านบีแอนด์บี

132/7 หมู่ 4 ตำบลบ้านตุ้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

เบอร์ติดต่อ 093-6311487